

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Altmış ikinci Birleşim

8 . 5 . 1961 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	46	
2. — Yoklama	46,55	
3. — Başkanlığın Genel Kurula sunuşları	46	
1. — Üyelerden bazılarına izin verilmesi hakkındaki Başkanlık tezkereleri (3/83, 3/82)	46:47	
4. — Görüşülen işler	47	
1. — 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısı ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporu (1/101)	47:55,55:71,76,92:94	
2. — 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bazı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ve Ticaret Komisyonu ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporları (1/97)	71:76,76:91	

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına,

7129 sayılı Bankalar Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine ve,

2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair kanun tasarılarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesine müte-dair Maliye ve Bütçe Komisyonu Başkanı Şevket Adalan ve Maliye Bakanı Kemal Kurdaş'ın önermeleri okundu ve kabul olundu.

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısının tümü üzerinde görüşmelere devam edildi.

8 Mayıs 1961 Pazartesi günü saat 10 da Kurucu Meclisin ve onu takiben de Temsilciler Meclisinin toplanacağı bildirilerek Birleşime son verildi.

Başkan
Kâzım Orbay

Kâtip
Oktay Eksi

Kâtip
Şahap Kitapçı

Sorular

Yazılı soru

Temsilciler Meclisi Üyesi Abdurrahman Altuğ'un; pancar müstahsıllarının 1960 yılında şeker fabrikalarına teslim ettiği pancar bedelinin ne zaman ödeneceğine dair yazılı soru önergesi Sanayi Bakanlığına gönderilmiştir. (7/38)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 11,30

BAŞKAN — İbrahim Senil

KÂTIPLER : Şahap Kitapçı, Rifat Çini

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı.)

3. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Üyelerden bazılarına izin verilmesi hakkındaki Başkanlık tezkereleri (3/83, 3/82)

BAŞKAN — Tezkereleri okutuyorum :

Genel Kurula

Sadık Aldoğan'ın, hastalığına binaen, 4 Mayıs 1961 tarihinden itibaren 7 gün izinli sayılması Başkanlık Divanının 5 Mayıs 1961 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanı

K. Orbay

BAŞKAN — Kararı yüksek oyunuza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Genel Kurula

Aşağıda adları yazılı sayın üyelerin hizalarında gösterilen müddetlerle izinleri, Başkanlık Divanının 5 Mayıs 1961 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüksek tasviplerine arz olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanı

K. Orbay

Osman Bölükbaşı bir ay, hastalığına binaen, 3 Mayıs 1961 tarihinden itibaren;

Şemsettin Günaltay 12 gün, mâzeretine binaen, 8 Mayıs 1961 tarihinden itibaren;

Mehmet Şişman 9 gün, mâzeretine binaen, 9 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Aynı ayrı okutup oylarınıza sunacağım.

Osman Bölükbaşı bir ay, hastalığına binaen, 3 Mayıs 1961 tarihinden itibaren;

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şemsettin Günaltay 12 gün, mâzeretine binaen, 8 Mayıs 1961 tarihinden itibaren;

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Mehmet Şişman 9 gün, mâzeretine binaen, 9 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

a) 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 8.1.1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısı ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma komisyon raporu (1/101) (1)

BAŞKAN — Bu vergi kanunu tasarısı 5 Mayıs 1961 Cuma günü görüşülmeye başlanmış, üzerinde geniş müzakereler cereyan etmişti. Yeterlik önergesi verilmiş, bunun oya sunulmasına imkân kalmamıştı. Şimdi bu yeterlik önergelerini okutup oylarınıza sunacağım.

Yüksek Riyasete

Tümü üzerinde yapılan konuşmalar ile konu aydınlanmış olduğundan müzakerenin kifayeti ni arz ve teklif ederim.

Esat Çağa

Yüksek Başkanlığa

Temsilciler Meclisinde görüşülmekte olan Arazi ve Bina Vergisi Kanununun müzakeresi, işi aydınlatmıştır. Maliye Vekilinin konuşması mahfuz kalmak şartıyla görüşmenin kâfi olduğuna kaaniim. Teklifimin oya arz edilmesi teklif ve arz olunur.

Ahmet Şener

BAŞKAN — Yeterlik önergeleri aleyhinde söz sayın Şevket Raşit Hatiboğlu'nundur.

ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU — Muhterem arkadaşlarım, Bina ve Arazi vergilerine ait kanun tasarısı Cuma günü konuşulmuştu. Bu, önemli bir konudur, hem de milyonlarca insanı ilgilendirmektedir. Binaenaleyh uzun uzadıya üzerinde durulması icabeder.

(1) 42 S. Sayılı basmayazı 61 nci Birleşim tutanağının sonundadır.

Ben böyle bir konu için yeterlik önergesinin gelişine hayret ediyorum, doğru bulmuyorum. Mesele iyice aydınlanmalıdır. Maalesef şu vergi hakkındaki görüşlerimiz henüz daha açık olarak meydana çıkmamıştır.

Önümüze bazı rakamlar sürdüler; bunlar doğru değildir ve bazı mukayeseler yapıldı, onları da isabetli saymaya imkân yoktur. Mahsul fiyatlarının artması, toprak kıymetlerinin yükselmesi verginin artırılmasını gerektirir gibi gösteriliyor. Halbuki arazi kıymetlerinin mahsul fiyatlarının artması, mutlaka Arazi Vergisinin yükselmesi zarureti doğurmaz. Bu konuda böyle birçok müphem noktalar vardır. Çok rica ederim, yeterlik önergesini kabul buyurmayınız. Bu hususlar lâıyıkı veçhile aydınlandı, Meclisinizin vereceği karar bekliyen milyonlarca insanlar vardır. Vereceğiniz kararın uzuna bir tetkikim mahsulü olması ve vâsil olunan neticeye, bekliyenlerin inananak kabul etmesi lâzımdır. Onun için yeterlik önergesinin kabul edilmemesini tekrar ıstırham ediyorum.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini dikkate alanlar... Kabul etmiyenler... Yeterlik kabul edilmiştir.

Tasarının tümü üzerinde müzakereye devam ediyoruz.

Sait Erding, buyurun.

SAİT ERDİNÇ — Muhterem arkadaşlar, tasarıda arazi kıymetleri ele alınmış bulunmaktadır. Her şeyden evvel psikolojik hâdiseler üzerinde durmak lâzımdır. Bir verginin on misli artırılmış olması görülmüş şeylerden değildir. Ömrümde ben böyle bir şey görmedim, tarih boyunca da buna benzer bir hâdiseye raslandığımı zannetmiyorum. Bu, her halü kârda bir vergi mahi-

yetinde değil de bir ceza mahiyetindedir. Bu bir vergi sayılamaz. İktidarlar şu veya bu sebeplerle on misli vergi artırma yoluna gidemezler. Kıymet artmıştır, fakat ne olursa olsun vergi alınacak olan insanın psikolojik durumunu düşünmek lâzımdır. Arazi ve bina sahiplerine böyle bir zam yapmak suretiyle bir ceza verildiği kanaatindeyim. Ben bunu arazi ve bina sahiplerinden alınan Varlık Vergisi gibi bir vergi olduğunu kabul ediyorum. Adına (Arazi ve bina varlık vergisi) demek daha muvafık olur. Tasarıdaki nisbetlerden vazgeçmek, âdil bir nisbet kabul etmek bir zarurettir. Esasen vergicilikte, gelir mevzuubahistir. Bugün tatbik edilmekte olan Gelir Vergisinin esası da budur. Gelir Vergisi hakikaten âdilâne bir sistemdir. Bir taraftan böyle âdilâne bir sistem tatbik edilirken Arazi ve Bina Vergisine birden bire 10 misli zam yapmak son derecede hatalıdır. Senelerce beğenmediğimizi, kaldırdığımızı iftiharla söylediğimiz Âşar Vergisi Hükümet tasarısından daha iyidir. Hükümet tasarısını kabul etmektense bu Âşar Vergisini kabul etmek daha âdil olur. Eğer Hükümet tasarısının yerine âşar kabul edilirse halk bayram eder.

Sonra muhterem arkadaşlarım, arazi ve binanın kıymeti artmıştır, mahsullerin kıymeti artmıştır denmektedir. Bu çok yanlış bir esbabı mucibedir. Evvelâ Türkiye'nin her yerinden arazinin verimi bir değildir. Senede birkaç sefer mahsul alınan yerler olmakla beraber büyük bir kısım yılda bir, iki yılda bir, hattâ üç yılda bir mahsul alınan yerler de vardır. Orta ve Doğu Anadolu'da durum böyledir.

Bu mahsul fiyatlarının artışı esbabı mucibesi de, bizi son derece hatalı bir yola götürür. Mahsul fiyatlarının artışı yanında, onu istihsal ederken yapılan masraflar eskisine nazaran çok artmıştır. Gayri sâfi gelirden fazlalık yoktur. Şayet bir fark görülse bile o hayat pahalılığının meydana getirdiği fiyat farklarını ancak karşılar.

Sonra topyekûn arazinin durumu nazarı dikkate alınmalıdır. İktisaden geri kalmış memleketler vardır, Türkiye'de de geri kalmış bölgeler vardır. Bunları nazarı dikkate almak lâzımdır. Hükümet tasarısında bu hususlar dikkate alınmamıştır. Bunun üzerinde saatlerce konuşsak yeri vardır. Hatalı bir yol tutulması karşısında, düşüncelerimizi enine boyuna belirtmeliyiz. Bu se-

bepten daha çok konuşabilirim, ama vaktinizi almak istemiyorum. Kısaca tasarıdaki arazi değerlendirilmesinin nelere dayanıldığını ifade edeyim.

Muhterem arkadaşlar, 5602 sayılı Kanun gereğince, bazı yerlerde tapulama yapılmaktadır. Tapulamadan dolayı bütün Van'ın Erciş kazasında arazilere kıymet takdir edilmektedir. 1950 - 1957 senesinde bütün arazi kıymetlerinde birdenbire bir artış olmuştur. Bu artıştan dolayı diğer bütün arazilere on misli bir vergi zammı yapmak yoluna gidilmektedir. Evet son zamanlarda hakikaten bazı yerlerde istimlâkler olmuş, karayollarının geçtiği mahallerde, haraların inşa edildiği ve barajların tesis edildiği yerlerde, bu istimlâkler dolayısıyla arazi kıymetlerinde bir yükseliş olmuştur. Bundan dolayı bütün bir ilçenin bu yüksek vergi nisbetinin içine alınması yoluna gidilmiştir. Geçici olarak bazı yerlerde arazi kıymetlerinin artmasına şehirlere akın da sebebolmuştur. Köyden şehire gelen adam, ev edinmek için arsaya fazla fiyat veriyor. Bu fazla fiyat arızidir, geçicidir. Vergilendirmede bunu ölçü olarak almak doğru olmasa gerektir. Sonra biz kendi bölgemizde de, başka yerlerde de gördük. Enflasyon sebebiyle ânormal şekilde para kazananlar olduğu gibi karaborsacılıkla kaçakçılıkla fazla para kazananlar da olmuştur. Bunlar 20-30 bin lira kıymetindeki bir mülkü tereddüt etmeden 3-4 misli fiyatla satın aldılar. Bu alım satımın resmî muamelesi bu anormal fiyatlar üzerinden cereyan etti. Bu da kıymetlendirmeye tesir eden faktörlerden birisidir.

Sonra muhterem arkadaşlarım, bir arsanın kıymetinin artması ayrı şeydir, gelirin artması yine ayrı şeydir. Bu sebeple gayrimenkul kıymetleri artmış olabilir, ama vatandaşın geliri artmış değildir.

Muhterem arkadaşlarım, bir de vekâlet şuna istinadediyor : «Mahsul fiyatlarında artış vardır.» Mahsul fiyatının artması elbette ki eskiye nazaran vardır. Bence mühim olan çiftçinin istihsal neticesinde elde ettiği mahsulden bunu elde etmek için yaptığı masraflar çıktıktan sonra kalan miktarın, kendine yetecek kadar olan değeri üzerinde durmak lâzımdır. Bugün bizim çiftimizin % 90 ı istihsal ettiği mahsulü istihlâk etmekte, piyasada satmamaktadır. Satmadı-

ğına göre, senin mülkün artmıştır, mahsulünün kıymeti artmıştır diye, ayrıca ödeme gücünün kat kat fevkinde bir vergiye tâbi tutmak son derece gayri adilâne bir yoldur.

Bizim müşahedemiz, Türkiye'de köylünün yüzde 80 - 90 nının gelirinin artmadığı yolundadır. Belki, istihsal ettiği malı paraya vurduğunuz takdirde bir artma vardır ama, bunu sağlamak için sarf ettiği para daha çoktur. Eskiden geçimi için 3 - 4 bin liraya ihtiyacı olan bir ailenin bugün bunun çok üstünde paraya ihtiyacı bulunmaktadır. Bugünkü geçim şartlarının zorluğu karşısında, o günkü paranın beş on mislini sarf etmesi lâzımdır ki, eskiden olduğu gibi bir hayat seviyesine kavuşabilsin. Bu hususu nazarı itibara aldığımız takdirde, arazi ve gayrimenkuller dolayısıyla köylüyü bu şekilde yüksek bir vergiye tâbi tutmaya, bir nevi zulüm mahiyetinde olan bu tasarı ile zorlamaya hiçbirimizin hakkı yoktur, doğru bir hareket de değildir. Ayrıca biz zaten çiftçiyi Gelir Vergisine tâbi tutmaktayız, zirai kazancından dolayı vergi verecektir.

Muhterem arkadaşlarım, bir nokta daha vardır : Bâzi kimseler bankalardan kredi alabilmek için mülklerini çok kıymetli diye göstermişler ve böylece takdir yoluna gitmişlerdir. Sırf kredi alabilmek için iki bin liralık tarlayı 50 bin liralık tarla gibi göstermiş ve buna göre değerlendirmişlerdir. Hattâ bâzi yerlerde haciz yoluna gidilmiş ve takdir edilen kıymetin 10 da 1 i ancak elde edilebilmiştir.

Sonra tasarıda deniyor ki, «Etraflı bir çalışma neticesine istinaden bu cetvelleri getirdik.» Bu kadar kısa zamanda böyle bir çalışmaya imkân varsa biran evvel tahrir yoluna niçin gitmiyorlar? Yeni tahrir yapılırsa, daha âdil bir şekilde vatandaş vergilendirilmiş olur. Her sene muayyen bölgeler ele alınarak 5 - 6 senede netice alınır. Maliye de rahat rahat vergisini alır. Tahrir zor bir iştir. Bu tasarı sebebiyle etraflı bir çalışma yapılmış değildir; aceleyle gelmiştir.

Sonra gayrimenkullerin kıymeti ifade edilirken 200 lira gibi bir ölçü ele alınmıştır.

Ben kendi mntakamdan bahsedeceğim : Bir arazi alınma gidilse üst üste 100 liradan dönümü arazi bulmak mümkündür. Nitekim bizim mntakada Altındere Harası için 45 000 dö-

nümlük arazi istimlâk edildi. Bu arazinin vasatı dönümünün fiyatı 30 - 40 lira arasındadır. En kıymetli arazinin dönümüne 60 lira verdiler, bu da fazla bir para sayılmaz.

Sonra muhterem arkadaşlarım, miktar üzerinde yapılan artırmalarda usulsüzlük ve haksızlık vardır. Emin olun ki, 10 misli vergi versin dediğiniz köylerin üçte ikisi son derece fakirdir, sefalet içindedir, zaruret içindedir. Bâzi kazaların merkezindeki araziler şu, bu sebeplerle, istimlâklerle kıymetlenmiştir. Fakat diğer köylerinde bir değişiklik yoktur. Bu usulü kabul ettiğimiz takdirde kıymetçe aynı seviyede kalmış olan diğer köylerde bulunan arazi sahipleri son derece mağdur edilmiş olacaktır.

Sözlerimi bitirirken tasarrufların reddinin gerektiği inancındayım. Yalnız tasarrufların reddi bir netice vermiyeceğinden ehveni şer olarak komisyon tasarisına nazaran daha az nisbette vergi alınmasını gerektirecek teklifte bulunuyorum.

Karma Komisyonun getirdiği rapordaki üçe (3 dâhil) kadar gösterilen misillerin bire, üçten fazla olan misilleri ikiye indirmeyi teklifim kabul ediyor. («Komisyonun üçten fazla getirdiği yok» sesleri) Bina vergilerinde vardır, 4 misil de vardır. Diğer arkadaşlar buna temas ettiler, ben sadece arazi mevzuunu ele aldım. Arsa vergileri de vardır. Tasarıda 4 misil olarak vergi de vardır. Teklifim bunlara ikiye indiriyor.

BAŞKAN — Efendim; Başkanlığa müddet hakkında verilmiş bir önerge vardır, okuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Söz alan arkadaşların hepsinin konuşmasını temin etmek için ve 5 dakika içerisinde bir fikir izah edilebileceği için konuşmaların 5 er dakika ile tahdidini arz ve teklif ederiz.

Zeki Tekiner

Suphi Doğukan

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Söz sırası Seyfi Öztürk'ündür.

SEYFİ ÖZTÜRK — Pek muhterem arkadaşlarım, müzakeresini yaptığımız mevzu ilki ana temele istinadetmektedir : Bunlardan biri-

si prensip meselesi, diğeri de Hükümetin görüşüne mesnedolan bugünkü zaruretlerdir.

Meseleyi prensip noktasından ele alırsak 206 sayılı Kanunun gayriâdil bir vergi tarihine sebeb olduğu aşikârdır. Nitekim yeni Anayasamızın 61 nci maddesi de sarahatle herkesin kendi malî gücüne göre Devlet giderlerine iştirak etmesini âmirdir. Diğer taraftan 206 sayılı Kanunun bir misilleme getirmek suretiyle vergi adaletini getirdiği gerekçede yazılıdır.

Ancak Hükümet tasarısı, bu seyyanen tatbik edilen 10 misli verginin gayriâdilâne olduğunu tesbit etmekle beraber, bu usulü terk etmemektedir. Anayasa prensibi olarak herkesin malî gücüne göre vergi ödemesini kabul etmemekte ve vergi de tahrir usulüne istinad etmekte, global sistemde yeni bir şekil getirmektedir ki, bunu ben prensip bakımından uygun görmüyorum. Ne yapmışlar? Kazalara ve vilâyetlere göre muayyen nisbetler tâyin etmişlerdir. Vergide malî gücün esas olacağına dair bir prensip Hükümet tasarısına hâkim değildir.

Ancak Sayın ve Muhterem Maliye Vekilimizin izah ettiği gibi, birtakım zaruretleri kabul etmek gerekir. 20 yıl evvel yapılan arazi ve arsa tahriri ile vergiler o günkü şartlara göre tesbit edilmiştir. Aradan geçen bu kadar zaman zrafında bu şekilde dondurulup kalması mümkün görülmemiş ve muayyen bir seviyeye çıkarılması düşünülmüş ve bütçe imkânları nazarı itibara alınarak bu sahada gelir temin edileceği mütalâa edilmiş ve daha bâkir görünen bu saha ele alınmak suretiyle bu teşebbüse geçilmiştir.

Zaruret bizi nereye kadar götürürse götürsün, bendenizin kanaati odur ki, ana prensipten ayrılmak için ne sebep, ne başka bir mesele ortaya konabilir. Ana prensip vergi adaleti meselesidir. Binaenaleyh, ortaya getirilecek zaruret şu veya bu şekilde münakaşa edilebilir. Muhterem Heyetin görüşlerinin aksine görüşlerde ifade edilmek mümkündür. Binaenaleyh, meseleyi bir zaruretin münakaşası üzerinden çıkarıp bir prensip sathına oturtmakta fayda vardır. Bendeniz, hukuk gözüyle tasarının bu kısmının yersizliğini ve isabetsizliğini ifade ediyorum.

Esasa gelince : Muhterem arkadaşlar; arsaların ve arazilerin bir miktar kıymetinin arttı-

ğı iddia edilebilir. Bunu her yerde aynı şekilde ifade etmek mümkün değildir. Diğer taraftan mütehasıs ziraatçiler, toprak verimi kabiliyetinin Türkiye'de gittikçe azaldığını söylemektedirler. İmbat kuvvetinin azaldığı ifade edilmektedir. Rant itibariyle bâzi yerlerde artış olabilirse de, böyle olması mükellefe bir gelir sağlamaz. Çünkü Türk köylüsünün büyük bir yekûnu arsa spekülâtörü değildir, ektiği mahsulle ancak geçinir. Fakir bir kaza çevresinde arazinin kıymetiyle misillemeli vergi almayı birinci prensibe aykırı görmekteyim.

Hükümet görüşünde bidayeten yapılan arazi tahrirlerinin istihsale göre yapıldığı ifade edilmektedir. Bu nazari bir görüştür zannediyorum. Zira 20 sene evvel arazi tahrirlerinin nasıl yapıldığını hepimiz bilirsiniz. Memur, köy odasına gelir, oturduğu yerden bir şeyler yazar giderdi. İmkânlar mahduttu, böylesine gayriâdil bir tahrire istinaden bunu misillendirerek yeni bir vergi tarihine gidilmesini doğru bulmuyorum.

Diğer bir hususu dikkatinize arz edeceğim. Muhterem komisyonla muhterem Hükümetin bu konudaki görüşlerinde bir tesanüt halinde olmasını arzu ederiz. Yüksek Heyetinizin bir kanaate varması için bu zaruridir. İki taraf da ayrı ayrı görüşlerde ısrar etmektedirler. Prensip noktasından eğer meseleyi mütalâa etmek lâzımgelirse, 206 sayılı Kanunun gayriâdil vaziyeti islah edilecek şekilde ele alınarak, yeni bir tahrir yapılınca kadar, eski sisteme sadakat göstermek şayanı kabuldür.

Bu bakımdan zaruretleri Heyetiniz ciddi kabul ederse bu takdirde adaletli bir şekilde çok asgariye indirmek ve hattâ komisyonun getirdiği teklifin biraz daha aşağısına tenzil etmek suretiyle, bugünkü zaruretleri adaletli bir şekilde mütalâa etmesini Yüksek Heyetinize arz ederim, efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, söz sırası Mehmet Ali Kumbasar'ındır. Kendisi söz sırasını Şevket Raşit Hatipoğlu'na verdiğini söylemiştir.

Sözü Şevket Raşit Hatipoğlu'na veriyorum.

ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU — Muhterem arkadaşlarım; zaman tahdid edildiği için mümkün olduğu kadar dikkatlerinizi bâzi noktalar üzerine teksif etmeye çalışacağım.

Biliyorsunuz, bu vergi mevzuu, bütçe müzakereleri zamanında tenkid edilmişti. Sayın

Maliye Bakanımız bu kürsüde bu Vergi Kanununu tadil ettireceğini, bunun için bir eksperler komisyonunun bütün vergi sistemlerimizi gözden geçireceğini vadedmişti. Elbette ki, getirdiği bu kanun lâyihası o va'de dayanmaktadır. Ancak bu lâyiha vergi sisteminde bir reformu gözetmiyor, sadece Arazi Vergisi miktarını artırıyor. Bu itibarla Meclisin bu vadedilen ıslah lâyihasını beklemekte olduğunu ifade etmek isterim.

Şimdi, Arazi ve Bina vergilerine ait kanun lâyihası üzerinde duruyorum. Aslında bu vergilerde sistem bozukluğu ve adaletsizlik vardır. Adaletsizlik yalnız vatandaşa karşı değil, aynı zamanda Devletin hakları bakımından da göze çarpar. Bu sistem bozukluğu ve adaletsizlik yıllardan beri devam edip gelmektedir. Kendileri ifade ettiler. 1946 yılından beri Arazi Vergisini yükseltmek için birtakım teşebbüsler yapılmıştır. Fakat Yüksek Meclis, elbette dikkat etmiştir ki, bütün teşebbüsler maliye yönünden emsali ile verginin artırılması hedefine tevcih edilmiştir. 1946 dan 1961 e kadar maliyemiz, bu sistemin bozuk olduğunu ve yenisinden arazi tahriri yapılması zarureti kabul etseydi ve o yola gitseydi veya bu sistemi büsbütün değiştirseydi böyle bir meselemiz yoktu. (Bravo sesleri) İşte bugün de maliyemiz Meclise geliyor, «Falan tarihte yapılan tahrirler yanlış, arazi kıymeti artmıştır, bu sebepten 10 misli emsalle vergiyi artırmak istiyorum» diyor. Gene de yeni bir tahrir yapılmıyor. İşte bu tutum aslında yanlıştır. Yüksek Meclisin maliyenin bu teklifini kabul etmemesi ve onu yeni tahrirlere sevk etmesi gerekir kanaatindeyim. Şimdi getirilen lâyiha ile vergi adaleti temin edilecek midir? Hayır! Çünkü, bu vergi aslında adaletsizdir. Bu lâyiha ile adaletsizlik on misli şiddetlendiriliyor. Bakınız, her yıl bu vergiyi çiftçi ödemeye mecburdur. Nereden ödiyecek? Demin burada işaret edildi. Bunun ödeme kabiliyeti verimden gelecek. Halbuki biliyorsunuz Türkiye'de toprağın verimlendirilmesi devamlı değildir. Umumiyetle arazi bir yıl ekilir, bir yıl nadasa bırakılır, dinlendirilir. Hattâ dinlendirme bazan iki, üç yıl uzar. Bu ekimsiz yıllarda topraktan verim alınmaz. Onun için vergi verimden değil, varlıktan ödenir. Böyle bir vergi sistemi iptidaidir.

Türkiye'de hüküm süren ziraat sisteminde henüz dinlendirme ve nadas usulü hâkimdir. 18 milyon hektarlık sapan altında bulunan arazinin % 40 ı dinlendirmede ve nadastadır. Bu nadasta olan arazinin vergisini hiçbir verim olmadığı halde her yıl vatandaş ödemek mecburiyetindedir. O halde nerede kalıyor verime dayanan vergi sistemi? Bu realiteye göre vergi sistemi esas itibariyle bozuktur. Şu halde bizde toprak sahibi verim almadığı halde toprağının vergisini ödemek durumundadır.

Maliye Vekilimiz verginin artırılması esbabı mucibesi olarak mahsul fiyatlarının yükseldiğinden bahsetti. Bu fiyat yükselmesi üzerinde durmak istiyorum. Mahsul fiyatlarının yükselmesi her zaman verginin artmasına bir sebep ve delil olamaz. Sebebini arz edeyim: Çünkü, bazı zamanlarda mahsul fiyatları yükseldiği halde, gelir değişmez, hattâ geriler. Nitekim Türkiye'de görünüşte mahsul fiyatları yükselmiştir, fakat bu yükseliş para kıymetinin düşmesindedir. Gelir durumunda büyük bir fark yoktur.

Bu konuda asıl mühim olan nokta, aynı zamanda çiftçinin giderlerinin yükseldiğinin de nazarı itibara alınmasıdır. Çiftçinin satın aldığı mahsul fiyatlarının da yükselmiş olması, mahsul fiyatlarının yükselmesini tesirsiz bırakır. O halde mahsul fiyatları yükseldi diye arazi Vergisinde 8 - 10 misil artmayı nasıl kabul edebiliriz? Bu memlekette evvelce 2,5 liraya alınan bir uç demiri 15 - 20 liraya çıkmıştır. Ufak bir misal olarak sunuyorum; 12 000 ile 15 000 lira arasında olan 65 beygirlik traktör, tırmığı ve sairesi ile birlikte, bugün 80 - 100 bin lira arasındadır. Bu suretle mahsul fiyatları ile çiftçinin kullandığı eşyaların fiyatları arasında geniş bir açıklık vardır. Bu vakıalar karşısında biz Arazi Vergisinin yükseltilmesini hemen mâkul göremeyiz.

BAŞKAN — Yarım dakikanız kalmıştır, efendim.

FEYYAZ KÖKSAL — Ben söz hakkımı veriyorum, efendim.

BAŞKAN — Bu şekilde söz vermek usulü kabul edilmemiştir, efendim. Yüksek Mecliste, bundan evvel buna benzer bir hâdisé cereyan etmiştir. Müsaade buyurursanız bu şekilde söz vermek mümkün değildir. İctüzük sarihdir. Bir

üye ancak kendisinden sonra gelen üyeye söz sırasını verebilir.

Sayın Maliye Bakanı söz istiyor mu efendim?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Eğer bana söz veriyorsanız, ben hakkımı Hatipoğlu'na veriyorum.

ZEKİ BALTACIOĞLU — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ZEKİ BALTACIOĞLU — Sayın Başkanın yanlış bir tutumu var. Hakikaten İctüzüğe göre bir üye sırasını ancak kendisinden sonra gelen bir üyeye verilebilir. Ancak sözü biten üye tekrar söz aldığına göre söz sırası olan başka bir üye sözünü ona devredebilir. Şimdi Sayın Şevket Raşit Hatiboğlu beş dakika daha rica ettiler. Bu tekrar söz almak demektir, listenin sonuna konması lâzımgelir. Bu durum karşısında sıradaki arkadaş sözünü verebilir. Geçen defa da böyle bir hata yapıldı, bunun tashihini rica edeceğim.

BAŞKAN — Bu husustaki 86 ncı maddeyi okuyorum :

(Bir mebus aldığı söz sırasını bir arkadaşına verebilir. Sözünü arkadaşına bırakan mebus, onun nöbetinde söz söylemek hakkını haizdir.)

Şimdi müsaade buyurursanız mesele şöyle halledilebilir. Sayın Şevket Raşit Hatiboğlu söz almış bulunuyor. Zeki Tekiner söz sırasını kendisine vermiştir. Binaenaleyh, Zeki Tekiner yerine Şevket Raşit Hatiboğlu'nu kaydediyoruz.

Buyurun efendim.

ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU — Konuşmam Yüksek Heyetinizi bir az uzuna işgal ettiği için özür dilerim. Şimdi daha kısaca bir iki noktayı arz etmek istiyorum. Arazi fiyatlarının yükselmiş olması, Arazi Vergisinin yükselmesi icabettiğine bir sebep ve delil değildir. Sebepini arz edeyim. Türkiye'de arazi fiyatları, verimin artması yüzünden yükselmemektedir. Bunu açıkça söylemek lâzımdır. Türkiye'de büyük ölçüde nüfus artmaktadır. Artan nüfus araziye göz dikmektedir. Onun için verim yükselmediği halde arazi fiyatları yükselir. Yani bu artış arazinin çiftçiye yetmemesi yüzündendir. Karadeniz kıyılarında, anormal şekilde, arazinin dönümü 3 - 4 bin liraya çıkmaktadır. Bu kıyılarda, çay istihsalı müstesna, arazi verimine göre, arazinin bu kıymete ulaşmaması lâzım-

gelir. Sebepi, nüfusun sıkışık olması işe imkânının dar bulunmasıdır.

Bizim halkımızın kendi toprağına bağlı olması, onu bırakmaması ve ona olan sevgisi henüz köklüdür. Nafakasını kendi toprağından çıkarmak âdeti vardır. Onun için herkes beş on dönüm arazi almak için gurbete gider, para kazanır ve bu parasını memleketine getirerek arazi almak ister. Bu bakımdan, arazi fiyatlarının artışını memleketimizde prosperite, yani refah artışının delili olarak ele almak doğru olmaz. Sayın Maliye Bakanımızın, rakamlar verirken, mahsul fiyatlarının artması, arazi kıymetlerinin yükselmesi meselesinde Türkiye'nin şartlarını mütalâa etmesi lâzımdır. Bana, Amerika, İtalya, Fransa'dan misal vermesinler. Usul bakımından bunlar bir ölçü olabilir, ama kendi memleketimin şartları hiçbir zaman onların şartlarına uymaz. Nüfus arttıkça, arazinin kıymeti daima yüksелеcektir. Aile rızkını temin edecek olan adam hiç olmazsa onun bir kısmını kendi toprağından çıkarmak ister.

Köylerde herkes geleceğinin emniyeti endişesiyle toprak edinmek meylindedir. Bu itibarla arazi kıymetlerinin artması verginin 10 misline çıkarılmasına dayanak olmaz. Bu vergiyi tesbit ederken her şeyden evvel milletin ödeme gücünü hem de artan istihsal masraflarını ve artan fiyatlar neticesinde çiftçinin reel gelirini göz önünde tutmak lâzımdır. Vergide umumiyet, eşitlik gibi prensiplerin yanında ödeme gücünün nazarı itibare alınması lâzımdır.

Şimdi meseleyi çiftçinin refahı bakımından ele alalım. Bugünkü şartlar içinde Türk köylüsünün zenginleştiğini iddia edebilecek insanlar çok bulunmaz. Evet bazıları köylünün ayda bir kere şehire inip sinemaya gitmesini veya bir eğlence yerine gitmesini çok görüyorlar. Köylünün bu çeşit masraflarını zenginliğine veriyorlar. Çünkü onlar köylünün bu kadarlık medeniyet nimetlerinden bile nasiplenmesine alışmamışlardır. Bu çeşit tezahürler her zaman bir refah ve zenginlik alâmeti değildir. Yokluk içinde duyulan medeni ihtiyaçların şöyle böyle körletilmesidir. Köylünün insanca yaşama ölçüsüne göre hayatını ele aldığımız zaman, onun için de bir hayat standardını kabul ettiğimiz zaman, köylünün refah

içinde olduğunu iddia edecek kimse çıkmaz. Köylü ağır surette borçludur. Şimdi bu borcunu ödemek zorundadır. Bu itibarla maliyemizin teklif ettiği nisbetlerde Arazi Vergisine asla katlanamaz.

Maliye Bakanımız, canım bu memlekette 15 - 20 yıldır zirai verim hiç mi artmadı, gelirler hiç mi yükselmedi, diyebilir. Bâzi çiftçi gelirlerinde bir artış vardır. Ama umumi şekilde 10 misli değildir, sevgili Maliye Vekilimiz, Maliyemizin teklif ettiği nisbetlerin çok yüksek olduğunu kabul etmek mevkiindedir. Yüksek Meclisiniz elbette sadece millet tarafını değil, aynı zamanda Devleti de düşünmek durumundadır. Evet biz hem milletin ödeme gücünü, hem de Devletin gelir ve giderini göz önünde tutmaya mecburuz. Asıl mal sahibi sizlersiniz. Bugünkü şartlar içinde, samimî olarak arz ediyorum, 6 - 8 - 10 misli ile Arazi Vergisinin yükselmesi hakka ve adalete uymaz. Komisyonun bulduğu ölçü, en makûl ve mutedil bir ölçüdür. Arazi Vergisinin üç misil artırılması yerindedir. Gerekirse bu önümüzdeki yıllarda tekrar revizyondan geçirilir. Bu verginin artırılması, psikolojik, elverişsiz şartlar içine düşmüştür. Bugün memleketimizdeki aksülâmeleri Devleti idare edenlerin göz önünde tutması lâzımdır. 8 milyarlık bütçe içinde 200 milyonluk bir varidat eksikliği büyük bir şey değildir. Ama 20 milyonun viedanında «haksız olarak vergiyi artırdılar» kanaatinin yerleşmesini bir Devlet idaresi için doğru bulamam. Böyle bir riski hiçbir Hükümetin üzerine almaması lâzımdır.

Ben Hükümetten rica ediyorum, Arazi Vergisinin artırılmasında 10 emsâli üzerinde ısrar etmesinler. 200 milyonluk bir eksikğin maliyemiz için büyük bir endişesi olmamak gerekir. Hakikaten Maliye Bakanımız hepimizi sevindirici bir şekilde ifade ettiler. Daha sözlerinin başında bütçede tasarruf ve gelirlerde artış vardır, dediler. O halde lütfetmeler, bu sekiz milyarlık bütçede zekâları, bilgileri ve meslek hünelerleriyle 200 milyon lirayı başka şekilde karşılayıp Türk köylüsünü böyle bir ağır vergiyle vergilendirmekten kaçsınlar. Ben kendilerinden bunu rica edeceğim. 8 milyarlık bütçede 200 milyon bizi büyük müşküllere sokmaz. Fakat milletin 10 - 15 milyonluk küskün

bir kütesinin bütün engelleri karşımıza çıkabilir.

Bu mevzuda komisyonun teklifi yerindedir. Bunun kabulü ile her iki taraf da ferahlamış olur. Benim mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Maliye Bakanı.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlarım, bugün sözlerime Yüksek Heyetinize kalbî şükranlarımı arz etmek suretiyle başlamak istiyorum. Bu son derece hassas ve memleket efkârını devamlı meşgul eden bir mevzudur. Pek büyük bir anlayışla görüşler ortaya atılmıştır. Bu hepimizin iftihar edeceği bir noktadır. Sizlere tekrar teşekkürlerimi arz etmek isterim.

Arazi ve Bina vergilerinde, hassaten Arazi Vergisi hususunda Yüksek Heyetinizin beliren temayüllerine rağmen bâzi noktaları tekrar belirtmekte fayda görüyorum.

Muhterem arkadaşlarım, Arazi Vergisi 1936, 1937 ve 1938 senelerinde yapılan ve 1937, 1938 ve 1939 yılında tatbik mevkiine girmiş bulunan tahrirlere istinadetmektedir. Tahrirler 1936, 1937 ve 1938 senesinde yapılmıştır. Pek çok vilâyetlerimizde 1937, 1938 ve 1939 yıllarında tatbikata girmiştir. O günden bugüne, bu vergi sabit kalmıştır. O gün Adana vilâyetinde Ceyhan kazasında dönüm başına beş kuruş idi, bugün de beş kuruştur. Konya'da yarım kuruş olan vergi, bugün yine yarım kuruştur. Tarsus'da o gün 7 kuruştur, bugün de 7 kuruştur.

Muhterem arkadaşlar, bu vergi 1940 yılında da bir mâna ifade ediyordu. Bütün tahakkuk 24 milyon civarında idi, bugün de 24 milyon civarındadır. Böylece, verginin donup kalması il özel idarelerinin bütün imkânlarını kurutmuştur. Ben esas itibariyle dâvaya bu bakımdan bakıyorum. Bu seneki tatbikat muvakkattır telâkki ediyoruz. Yani bu seneki bu vergi hâsılatının bir kısmının bütçeye girmesi muvakkattır, bu nasıl olsa tamamen özel idarelere dönecektir. Zira, özel idareler lâyük oldukları bir vergi kaynağına kavuşturulmuşlardır. Mesele bu zaviyeden mütalâa edilmelidir ve bilinmelidir ki, 1939 daki vergi ne ise, bugün de aynıdır.

Muhterem arkadaşlar; bu verginin bugünkü şartlara uydurulması için üç tane sebep var-

dır. Birincisi; para kıymetindeki düşüştür. Toprakların verimi artmıştır diye iddia etmiyorum. Sadece ve sadece o günkü fiyat seviyesiyle bugünkü fiyat seviyesini mukayese ederek bu verginin makûl bir şekilde artırılmasını teklif ediyorum. O zamanki 5 kuruşluk vergi, bugün de 5 kuruştur. Fakat, 5 kuruşun o gün mükellefe tahmil ettiği yük bugünkü 5 kuruşun tahmil ettiği yük değildir. Bunu makûl bir seviyeye getirmek zorundayız. Biz umumi fiyat seviyesine göre daha yüksek nisbetler tesbit edilmiş olmasına rağmen 10 misli olarak teklifimizi huzurunuzda getirdik. Bu makûl bir şekilde daha da azaltılabilir. Şurası muhakkak ki, 1939 da 5 kuruş olan vergiyi bugün de 5 kuruş olarak bırakmak doğru değildir. Bu verginin tahsil masrafını bile karşılayamaz arkadaşlar.

1939 - 1940 yıllarında vilâyet özel idareleri ilkökul öğretmenlerinin maaşını ödedikleri halde bugün ödeyememekte dirler, genel bütçeye müracaat etmişlerdir. Özel idarelerde hiçbir hareket imkânı mevcut değildir.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bu verginin artırılmasının asıl sebebi fiyat seviyesinin 1940 a nazaran 12 misli artmış olmasıdır. Verginin 10 misli artırılmasına lüzum yoksa da mâkul bir seviyede artırılmasına zaruret vardır. Zira özel idareleri hareket edebilecek imkânlara kavuşturmak, buna bir hal tarzı bulmak lâzımdır. Benim kanaatim bu merkezdedir.

Tekrar ediyorum : Hakikaten verim artmış mıdır, kıymetler artmamış mıdır? 50 - 100 misli artmıştır. Bu konuda misaller vermeye lüzum yok. Arazi Vergisini bu artan seviyede arttırmaya lüzum vardır. Bu ölçü ne olur? Tabii vengide siyasi, psikolojik zaruretler daima göz önünde bulundurulur. Bu ölçüyü bulmaya çalışalım. Bu ölçü ne olabilir? Yüksek Heyetinizi şu anda bir komisyon gibi telâkki edelim ve buna mâkul olan bir solisyon bulalım.

Benim kanaatimce muhterem arkadaşlarım, bu vergiyi bugünkü seviyesinde bırakırsak, hiçbir hizmetin mahallî idarelerce görülmesine imkân yoktur. Gönülden ümit ve arzu ettiğimiz ilkökul seferberliğini arzu edilen şekilde yürütmek imkânı bulunamaz. Binaenaleyh, bunu mâkul bir şekilde getirelim.

Yüksek Heyetinizin bir noktaya dikkatini celp

ve mutabakatınızı rica edeceğim. İki kısım Arazi Vergisi mevzuubahistir: Birisi, arsalara içindir; diğeri de arazi içindir. Türkiye'de son 10 yılda müşahede edilen bir vaziyet şudur. Arsalara hususunda spekülasyon olması dolayısıyla arsalara kıymetleri devamlı olarak yükselmiştir. Mevcut tasarrufları fuzuli yere arsalara yatırmak suretiyle, arsalara kıymetlerinin artırılmasında ısrafa gidilmiştir. Arsalara vergilendirilmesinde içtimali bir fayda da vardır. Bu itibarla arsalara araziyi ayırmanızı ve arsalara için 10 misli kabul etmenizi rica ediyorum. Bu suretle arazide yapacağımız seviyelendirme mümkün olabilir. Arsalara 10 misle tâbi tutalım, binde beşten, binde ona çıkaralım.

Muhterem arkadaşlarım, bu hususta çeşitli şekiller düşünülebilir. Fakat şunu arz edeyim, ben şu anda dahi üç misli miktarı gayrikâfi görmekteyim. Zira üç misli kabul ederseniz aşağı yukarı yalnız Arazi Vergisinden 150 milyonluk bir fedakârlık yapmak lâzımdır. Bâzi arkadaşlar 8 milyarlık bütçede 150 milyonun ne kıymeti vardır, dediler. Bu dâva bütçe dâvası değildir. Bu vergiyi bütçeden almaz, mahallî idarelere bırakınız. Ama mahallî idarelere bırakacağınız bu vergi bir vergiye benzesin.

Bir de şu husus var :

Muhterem arkadaşlarım, bu yılki bütçeye Arazi ve Bina Vergisinden 209 milyon liralık bir imkân sağlanacağına göre tahsisat koymuş bulunuyoruz. Bütçe gelirlerimiz iyi gitmektedir, doğrudur. Arazi Vergisinden, Yüksek Huzurunuzda getirdiğimiz teklifle 72 milyon liralık bütçeden fedakârlık yapmış bulunuyoruz. Bütçeye Amerikan yardımı olarak 550 milyon lira koyduk. Bunun neticesinin 500 milyon lira olacağı anlaşılıyor. 50 milyon lira oradan, 70 milyon lira buradan açık vermiş olacağız. Bu bakımdan mâkul bir şekil bulmak lâzımdır.

Aklıma gelen şekiller şunlardır : Meselâ memleketin öyle vilâyetleri vardır ki, burada vergiyi en az 10 misli artırmak icabeder. Alınan Adana'yı, Ceyhan'da arazinin dönümünden alınan vergi 5 kuruştur. Bu dönüm başına düşen vergi 50 kuruş olmakla bir şey kaybedilmez. Çünkü dönüm başına vâsati gelirin bin lira olduğu bir hakikattir. Evet, bâzi yerler vardır ki, oralarda üç misil ancak koymak mümkün olabilir. Bu bakımdan tensip buyurursanız, Arazi Vergisinin âzami ve asgari misillerini tesbit

edelim, bu vergiyi mahallî idareler kendi şartlarına göre ayarlasın. Bunun için özel idarelere salâhiyet verelim. Meselâ diyelim ki, üç misilden az 10 misilden yukarı olmamak üzere tesbit etsinler. («Bu doğru değil» sesleri) («Özel idareler öldürürler bizi» sesleri) (Gürültüler)

Muhterem arkadaşlar, ben mevzu hal çaresi bulmak istiyorum, sizlere teklifler yapıyorum. Sizlere başka türlü teklifler de yapabilirim. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen efendim, sükûneti muhafaza edelim, hâtibin sözü kesiliyor.

Buyurun devam edin efendim.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; Adana vilâyetinde vergiyi 5 kuruştan 10 kuruşa çıkarırsanız, ben de şahsan, Adana vilâyeti Özel İdaresine bir haksızlık olacağına kaaniim. Bırakın, adamlar hakkı ile vergiyi alsınlar. Burada 30 misline çıkarsak dahi bir yük tahmil etmiyecektir. Ben Maliye Vekili olarak, bu sene veya gelecek sene bu vergiler tamamen mahallî idarelere bırakılacak olursa, şimdiden müsbet oyumu veririm. Mahallî idareler inikâna kavuşturulmalıdır. Bu vergiyi mahallî idarelere bırakırsak bâzı köylerinden 10 misli, bâzı köylerinden 3 misli alır, 5 misli alır. Bu muhterem arkadaşlarım, birinci şekildir. Bunun üzerinde

lütfen düşününüz. Bir şekil bulalım. («Yalnız Ceyhan'ı misal almayım», sesleri) (Gürültüler)

Üç misli ahyorsunuz. Bu üç misline gönlüm razı olmuyor. 3 - 5 misli dersiniz vâridat bakımından vaziyeti bu kadar tazyik etmezse de bâzı vilâyetlere haksızlık olabilir. Mamafih, bu mevzuun burada halledilmesini çok rica ediyorum. Şu heyet içinde bir şekil bulalım, muhtabık kalabileceğimiz bir nokta üzerine gelelim ve dâvayı burada bitirelim.

Bu mevzuda Türk köylüsüne haksızlık yapılmadığını tekrar tekrar belirtmek isterim. Bu kürsüde Türk köylüsünün imkânlarının artırıldığını iddia etmiyoruz. Yalnız evvelce verilen vergi, değeri düşen para muvacehesinde ayarlıyoruz. 1939 da bir kuruş, bugün de bir kuruş. Hareleri beş kuruştan 8 kuruşa çıkarıyoruz. Bu da buna mümasil bir harekettir.

Sizin mâruz kaldığımız politik ve sosyal tazyikleri kabul ediyorum. Buna rağmen makul bir şekil bulunması lâzımgeldiği kanaatindeyim.

FERDA GÜLEY — Bu tazyiki siz de hissetmelisiniz..

BAŞKAN — Saat 14,30 da toplanılmak üzere Oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati: 12,35

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,30

BAŞKAN — Lütfi Akadlı

KATIPLER : Şahap Kitapçı, Rifat Çini

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

(Yoklama yapılacaktır.)

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Sözü komisyon adına sayın Avni Doğan'a veriyorum.

KOMİSYON ADINA AVNİ DOĞAN — Muhterem arkadaşlar, Cuma günü konuşmamda arz ettiğim mebdeden başlayarak bir kere daha hâtıralarınızı tazelemek istiyorum.

206 sayılı Kanunun tadili ihtiyacı, bütçe müzakereleri sırasında, varidat bütçesine ko-

nan vergilerin, vergi adaletinden beklenen usulü aşan bir hadde vâsıl olduğu için bu vergiler üstünde tadilat yapılması lüzumu, encümence müdafaa edildi. Kıymetli Maliye Vekilimiz bu realite karşısında keza kısa bir zaman zarfında yani vergilerin vatandaşlara inikâsından evvel, esaslı tadilat yaparak adalet esaslarını temin buyuracaklarını söylediler. Bütçe müzakeresinin Mecliste, son safhasında da Bütçe Komisyonunuz adına bendeniz Bakan Beyefendinin bu va'dini arz ettim, kendileri de

teyit buyurdular ve hakikaten vaatlerine uygun olarak ölçüsüz zam getiren 206 sayılı Kanunun üstünde bir tadilat tasarısı getirdiler. Bu tadilat miktarını komisyonunuz tetkik etti, Hükümetin getirdiği tadilatın beklenen adaleti temin etmediğini görerek komisyonunuz da, huzurunuzda okunarak tabii ve tevzi edilen ve ıttılınıza arz edilen tadili hazırladı. Komisyon naktai nazarının realitelerine dayandığına inanarak Arazi Vergisinde 70/100 indirme yaptı. Bakan Bey daha ziyade bütçe mülâhazası ile, komisyonca esas tutulan ölçünün yüksek bir misle iblâğı suretiyle bir uzlaşma sahasının bulunması tavsiyesinde bulundular ve bu verginin gerekçesi olarak ileri sürülen mucip sebeplerden vazgeçerek yalnız mahsul fiyatının yüksek olmasını ele almak suretiyle bir konuşma yaptılar. Ve yine bu konuşmalarında misillerin takdirinin mahalline bırakılmasını arsa ve arazilerin birbirinden ayrılmasını talebettiler.

Vekil Beyefendinin, son konuşmalarında ileri sürdükleri mahsul fiyatının yüksekliği mevzuunu biraz eşelemek, üstündeki kabukları kaldırarak içine inmek lüzumunu hissediyorum. Şimdi müsaadenizle mntaka mntaka toprak sahibi çiftçinin umumi durumunu birlikte mütalâa edelim.

Yüzgâd, Çorum, Sivas, Çankırı ve Konya gibi arpa ve buğday gibi iki mahsul üzerine teksif etmiş olan Orta - Anadolu köylüsünü tetkik edelim. Yurdumuzun belkemiği olan bu mntaka halkı, bütün son yılların harb meşakkatlerini sinesine çekmiş bir bölgedir. Birinci Dünya Harbinde Şark, Cenup ve Garp vilâyetlerimizin birçoğu işgal edilmiş, Anadolu'nun bu bölgesi, insan kuvveti ve insan gıdası membaı olarak nesi varsa vermiş ve bu sebeple pek çok fakir düşmüştür. Toprağın bire beş verdiği zaman kendini bahtiyar zanneden bu kanaatkâr kütlenin oturduğu köylere, mümkün olsa da Maliye Vekilini elinden tutup götürsem ve bir eve soksam göreceği manzara şudur : Orta direktan yan direğe gerilmiş bir ipe asılı birkaç lâhana, birkaç tane balkabağı, konserve ve saire gibi mahsulleri hatıra dahi getirmemek lâzımgelir. Kenarda bir küçük un sandığı, yerde, bulabilmişse bir hasır serili! Çoluk çocuğu kıyafet bakımından Türk köylüsünde görmek istediğimiz bir seviyeye var-

maktan çok uzak. Orta - Anadolu köylüsü 12 ay çalışır, dokuz ay karnını doyuracak mahsul elde eder. Ziraat sektöründeki millî gelir hissesi bin liranın altındadır. Asgari geçim haddi olarak 1 100 lirayı esas aldığımızı göre, geliri bu haddin altında kalan köylerden vergi almak yerine ona yardım etmek lüzumu meydana çıkar. Toprağı bereketli, mahsulü mütelevvi ve feyizli olan Manisayı'da gözden geçirelim : Manisa'da bağını, bahçesini, kulübesini, hattâ evini ipotek etmemiş çiftçi ialesi yoktur, gırtlığına kadar borç içindedir. Ziraat Bankasına olan taksitini, köylünün nasıl ödediği hakkında Sayın Maliye Bakanımıza bir bilgi arz etmek isterim. Kendileri son zamanlarda yurt dışında bulundular. Ziraat Bankasının taksiti geldiği zaman köylü şehre inerek bankaya taksit olarak ödiyeceği beş liraya karşı üç gün için 1 000 lira faiz vermek zorundadır. Tekrar bankadan parayı alır ve bu fâhiş faizi öder. Ancak bu suretle kredisini idame ettirebilmektedir.

Bu itibarla mahsul fiyatının yükseltilmiş olmasının ve 1938 senesinde yapılmış olan tahrir kayıtlarının donup kalmış olduğunu söylemek suretiyle bunu gerekçeye esas olarak kabul etmek ve bağlamak doğru değildir. Ayrıca arazi satışlarının 1960 yekûnu üzerinden dönüm başına düşen miktar üzerinden değil, serbest arazi tahrirati yapılmak suretiyle yeni bir vergilendirmeye gitmek daha âdil olacaktır.

Komisyonunuz vergi reformunu reddeden bir komisyon değildir. Memleketin umumi menfaatleri, memleketin gerçek kalkınması meselelerinde Devlet masraflarına herkesin, gücü yettiği kadar iştirak etmesi mevzuunda Maliye Vekilimizi kemali muhabbetle desteklemekteyiz. Ancak, Arazi Vergisinde asıl mesele adalet esaslarına dayanan bir tahririn yapılmasıdır. Bu yapılmadan bir misilleme yoluna gidildiği zaman bunda adalet aramaya imkân yoktur. Biz encümen olarak 3 mislini kabul ettiğimiz zaman bize hâkim olan haleti ruhiye şu olmuştur : Umumi bütçeden köylülere yapılan su ve yol giderlerinin kısılması dikkate alınmış ve mevcut üç mislini almış bulunuyoruz. Ama asıl adalet, bu kanunun tümünü reddetmektir, tahrir istemek ve tahrirden sonra adalet esasına dayanacak zammı kabul

etmektedir. Sırf bütçeye varidat bulmak maksadıyla doğmuş olan bu zammı, biz ancak bu kadar bir misille kabul etmeye mecbur olduk. Maliye Vekilimizin arsalar hakkındaki teklifi bize de aykırı gelmemiştir. Hakikaten bazı büyük şehirlerimizdeki arsa fiyatlarındaki büyük yükseliş bâriz şekilde göze çarpmakta olduğundan bu arsa sahiplerinin vergi ve âmmeye hizmetine katılması yerindedir. Ancak bu o kadar kolay yapılabilir ki şimdiden iki üç vilâyetimize vergi matrahını teşkil edecek şekilde tahrir komisyonu göndererek tahririni yaptırıp vergi matrahının tesbit ettirilmesi yerinde olur ve arzu ettikleri vergiyi bu yıl içinde tahsil ederler. Bu tekliflerini de bu bakımdan reddettik. Arkadaşlarım, bu tadilat kabul edilirse varidat azalır. Yirmi seneden beri vergi tatbikatında görülmüştür ki yıl sonunda Devlet bütçesinde daima yüzde 3 tasarruf sağlanır. Bu yirmi yıllık tatbikatın müspet bir neticesidir.

Sayın Maliye Vekili varidatın tahminlerinin üstünde olduğunu kendileri ifade etmişlerdir. Bu hususta sahih ve katî bir beyanata rasgelmemekle beraber, yer yer bu hususta yapılmış olan neşriyatlardan anlaşılmaktadır ki, vergi tahsilâtı yerindedir. Hazine ihtiyat akçesi bulundurabilecek bir duruma gelmiştir. Durum böyle iken 100 - 120 milyonluk bir gelir için 9 milyonluk bir mükellef kütlesini ağır bir yük altında bulundurmak, sistem bozukluğu içerisinde bu vergiyi tatbik etmek asla doğru değildir. Kendileri şöyle bir tâbir kullandılar: «Sosyal tazyiki takdir ediyorum» dediler. Ben hemen kendilerine söyleyeyim ki, bu takdiri hükümetten beklemekteyiz. Hükümet bir intikal hükümetidir. Bu Hükümet bu memlekette Atatürk inkılâplarını yerleştirmek isteyen bir hükümettir. Böyle bir intikal devresinde kendilerinin vazifesini kolaylaştırmak bizlerin vazifesidir. Fakat, 9 milyon vatandaşın, âdil ölçülere uymıyan vergi zamlarıyla gücendirmek aklı başında bir devlet adamının yapacağı bir iş değildir. Doğru bulduğumuz hususları mesuliyet sahiplerine arz ettik, tenvir etmeye çalıştık. Yalnız arkadaşlar hükümetleri tenvir etmek kadar nankör bir iş yoktur. Çünkü hükümetler her şeyi kendilerinin tenvir ettiklerine inanırlar. Bu bakımdan bütün realiteleri ortaya sermiş bulunuyoruz. Maliye Vekiline itimadımız vardır. Süratli bir tahrir ya-

pabilir. Arsalar üzerinde arzu ettikleri fiyat farkını kısa zamanda alabilirler. Çok geng, atıl-gan Maliye Vekilimizin bütçe neye mal olursa olsun gelir noktasından işi ele almalarına, fikrine iştirak edemeyiz. Bu sebeple komisyonun getirdiği tadilden başka bir tadil tasavvur etmemekteyiz. Getirdiğimiz mazbatanın bütün varlığı-mızla, bütün ruhumuzla kabulünü Heyeti Muhteremimizden rica ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Hıfzı Oğuz Bekata.

HIFZI OĞUZ BEKATA. — Muhterem arkadaşlar, mevzuun ehemmiyetini arz edecek değilim. Durumu anlayışla mütalâa ettiğimi de söylemeliyim.

Önce bir noktayı belirteyim: Sayın Maliye Bakanı 1961 Bütçesinin tümü üzerindeki konuşmaları sonunda üzerinde vâdeleri yazılı söz boları vermişti. Bu tadil kanunu Meclise getirilmekle vâdini tutmuştur. Kendisine ve memleketin umumi icaplarına göre buna bir çare bulan komisyona teşekkür ederim. Ancak Maliye Bakanının mâruzatını kısaca cevaplandırmaya zaruret vardır. Bundan sonra da bir iki mülâhazamı arz edeceğim.

Sayın Maliye Bakanının bu vergi hasılatının okullara tahsis edileceği sözünü karşılıksız kalmış bulunmaktayım, bu sebeple cevaplandıracağım. Biliyorsunuz ki, bu vergi « tahsisi vâridat » einsinden değildir. O itibarla bu zammı okul mevzuununa; hepimizin yüreklerimizde zaruretini duyduğumuz bir ihtiyacın karşılığı telâkki etmek doğru değildir. Bu mevzuları ayrı ayrı mülâhaza edip ayrı ayrı karar vermek lâzımdır. Okul mevzuunu böyle bir vergi zammı meselesiyle karıştırarak masa üstüne getirmek lâzımdır.

Bu hususu, bu şekilde ayırıp ifade ettikten sonra bir noktayı belirteyim : Bugünkü ve önceki Maliye vekillerinin tekabbül ettikleri bu vergi kanunlarının Bina ve Arazi vergileri zamlarıyla alâkalı hükümleri, misil dereceleri ne olursa olsun şu andan itibaren, Kurucu Meclise mal olmaktadır. Konuyu, Meclise rakamlarla arz etmek istiyorum.

Arkadaşlar; muhtelif arkadaşlarımızın da ifade ettikleri gibi, Türk köylüsünün hâli hepimizin bildiği bir vakiydir. Birkaç rakam vereyim : 31 . 12 . 1949 tarihinde, zirai kredi olarak, Türk köylüsü, 337 milyon lira borçlu iken, 30 . 6 . 1959 da 2 milyar 115 milyon lira borçludur.

Demek ki köylünün boreu 1949 a nazaran 7 misli artmıştır.

1950 de köylüye nüfus başına 20 lira borç düşerken 1957 de bu miktar 105 liraya, 1959 da 125 liraya, şimdi de 130- 140 yani 7 misline çıkmıştır. Diğer, esnafa ve saireye olan boreuyla birlikte bu miktar belkide 10 mislini aşmış bulunuyor.

Köylü borçlarını ödiyecek halde olmadığı içindir ki, bu borçların taksitle ödenmesi hakkında kanun çıkarılmıştır.

Köylünün elindeki arazinin kıymeti artmış ise; bu izafidir. Çünkü arazi elden ele kârla satılmaz, arazi kıymeti zamanla artmış olsa bile, bu döner sermaye gibi değildir; sabit bir değerdir. Bugün ne tahmin edersek edelim, görülüyor ki, arazi kıymetinin artması da bu bakımdan izafidir.

Bizim için mühim olan toprak veriminin artmasıdır ki, onun da ciddî ve emin bir artış olmadığını arkadaşımız izah ettiler. Ben bu izahları rakamla tamamlayacağım : Köylü nüfus başına zirai gelir 1950 de 292 lira idi. 1956 da bu gelir ancak 5 lira fazlasıyla yılda 297 lira olmuştur. Bugün de ciddî bir değişme yoktur.

Şimdi bir de bu işin mahiyetine bakalım : Bu kadar üzerinde durduğumuz Arazi Vergisinin hakiki portesini arkadaşlarımız ifade etmedikleri için ben arz edeceğim. Eski vergi kanunları ile, halen 21 milyon 700 bin lira Arazi Vergisi tahsil edilmektedir. Bu vergi yeni kanunla on misille 217 milyona çıkmaktadır. Komisyonun getirdiği üç misil ile ise altmış beş milyona inmektedir. Halen bunun bir misli zaten alınmakta olduğuna göre bu zam ile aneak 40 milyon liralık bir Arazi Vergisi fazlalığı sağlanmaktadır. Sadece 40 milyonluk bir farkı sağlyabilmek için kırk bin köyde bu kadar büyük, memleket ölçüsünde yersiz bir vâveyla koparmak doğru değildir.

Şimdi denilebilir ki, bütçeye bu gelir konmuştur ve bunun karşılığında yapılacak işin aksamaması da lâzımdır. Bunun cevabı şu anda kolaylaşmış bulunuyor : Komisyonun indirisine göre bütçedeki bu vergi geliri zammı 180 milyondan esasen 40 milyona inmiş bulunmaktadır. Bu sene memleketin umumi ve siyasi durumu da nazara alınarak, 40 bin köyde, asıl mutabık olmayan yanlış, bozucu propagandalara mey-

dan vermemek için, yalnız Arazi Vergisine munhasır olmak üzere, bu zammın hiç alınmamasını uygun buluyorum.

BAŞKAN — 5 dakikalık vaktiniz dolmuştur.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Devamla) — Bu itibarla memleketin umumi huzuru bakımından ve 40 bin köyde Arazi Vergisi zammından dolayı meydana gelen yersiz dedikoduları izâle etmek maksadiyle, bu zamdan bütçeye geleceği sanılan varidata mukabil hizmetlerin, bütçede yapılacak isabetli tasarruflarla karşılanmasını ve köylülerimizden Arazi Vergisi zammının hiç alınmamasını rica ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Hasan Tez, (Yok). Mehmet Ali Kumbasar, (Yok). Suphi Doğukan!

SUPHI DOĞUKAN — Arkadaşlarım, konuşmam, Maliye Vekilinin ileri sürdüğü fikirleri ve dayandığı esasları ele almak ve bunları kıymetlendirmek suretiyle olacaktır. Arkadaşlarımız işaret ettiler. Anayasamız vergi ödemenin malî güce dayandığını ve bunun sosyal adalete uygun olması icabedeceği prensibini vâ'etmiştir. Vergi kanunlarımızın da bu prensibe uygun olmasının iktiza ettiği aşikârdır. Maliye Vekilimizin verdiği izahata göre, Arazi Vergisi dönüme, Adana'nın Bahçe kazasında 4 kuruş, Gemerek kazasında da 8 kuruştur. Adana'nın Bahçe kazasının toprakları mahsuldardır. Gemerek kazasına nazaran 10 misli fazla verir. O halde yeni bir zam teklifiyle gelinirken her ikisine birden 10 misli zama kararlıyız. Şimdi bu zam rakamını adalete uygun olarak kabul edermisiniz? Maliye Vekilimiz nisbetlerin doğruluğundan bahsediyorlar ama Bahçe ile arz ettiğim Gemerek arasındaki çiftçinin 8 veya 10 misline aynen tâbi olmasında adalete var mıdır?

Arkadaşlarımız, çiftçinin ihtiyaç maddelerinin fiyatlarının arttığına işaret ettiler. Maliye Vekilimiz ise bunun bugünkü artan mahsül fiyatı ile muvazi olduğunu söyledi. Fiyat artmasını mahsul fiyatında olan nispetle muvazi olduğunu belirttiler. Maliye Bakanı arpa fiyatlarının (12,6) ve buğdayın (11,23) arttığını söylediler. Diğer verdikleri rakamlardan bahsetmiyorum. Onlar da, arpa, buğday gibidir. Sayın Maliye Bakanına hatırlatmak isterim; Toprak Mahsulleri Ofisi buğday, arpa için verilen nisbet, Hükümetin empoze ettiği fiyat rakamı-

dır. Bu 6 kuruş buğday fiyatı, 50 kuruş olmuştur. Meseleyi bu zâviyeden mütalâa edecek olursak 66 kuruş olması lâzımdır. Maliye Bakanımıza sorarım, bu fiyatlar dünya fiyatlarının üstünde midir, altında mıdır? Elbette altındadır. Köylüden vergi istiyoruz, ama mahsulünün değerini vermiyoruz. Bunda da adalet olması lâzımgelir. Çiftçimizin aldığı madde fiyatları Maliye Bakanımızın söylediği rakamlarla kıyas kabul etmeyecek şekildedir. Arkadaşlarımız da üzerinde durdular, 3 500 liraya alınan traktör bugün 27 000 liradır. Buna pulluk ve mibzeri de dâhil edersek fiyatın daha da yükseldiğini görürüz. Bunun yanında bilhassa yedek parça fiyatlarının menşe memleketlerinde de pahalılaşmasını, ayrıca Türk parası kıymetinin düşmüş olmasını da bunlara eklersek durumun çok daha ağır olacağını takdir etmek lâzımdır.

Öte yandan yine Sayın Maliye Vekili zirai aletlerin çabuk eskidiğini, çok yedek parçaya ihtiyaç olduğunu ifade ettiler. Çok yedek parçanın çok para ile alınacağını Sayın Maliye Vekili benden daha iyi bilir.

Bunun yanında tohumluk ilâç meselesine de temas edeyim. Çiftçilerin almakta olduğu göz taşımin fiyatı 45 kuruştan 250 kuruşa çıkmış bulunmaktadır.

Şu hususu bir ziraatçi olarak ifade edebilirim ki, Türk çiftçisi bugün emeğinin karşılığını alamamaktadır. Meselâ Orta - Anadolu'da 100 dönüm arazisi olan bir şahıs - 100 dönüm arazisi bulunan nadiren görülür - bunun yarısını nadasa terk eder. Geriye kalan 50 dönümü ekse ve bundan tam randmanı aldığını kabul etssek ve masrafları da dâhil etmesek, kilosu elli kuruştan eline 2 500 lira bir para geçmektedir. Bununla 5 kişilik bir nüfusun geçimini temin etmektedir. Ondan bu 2 500 liranın nesini alacağız? Bunun yanında çiftçinin alacaklarının taksitlenmesi yoluna da gidiyoruz. Pancar çiftçisinin alacağı için diyoruz ki, bunu sana ancak taksitle ödiyeceğiz. Fakat vergi taksiti gelince karşısına bunu ödiyeceksin, diye dikiliyoruz. Bunun sosyal adaletle ilgisi olduğunu Maliye Vekilimiz ifade edebilirler mi?

Yine Antalya'da Kumluca, denilen yer bataklıktan kurutulmuş elde edilmiş bir arazi parçasıdır. Üzerinde portakal yetiştirilmektedir. Onun hemen yakınındaki kurak, su tutmaz bir mahalle de aynı vergiyi tatbik edeceğiz. Bu

adalete uygun mudur? Ben adaletle hiçbir alakası olmadığma kaanîm.

Arkadaşlar, sözüme son vermek istiyorum. Sayın Avni Doğan, Maliye Vekilini Orta - Anadolu'ya davet ettiler, ben de Maliye Vekilini, masrafı bana aıdolmak üzere, Cenuba davet ediyorum, gelip görsünler. İnanacaklardır ki, Ocakta aşın pişmesi için Ağustosta başın pişmesi şarttır. (Alkışlar)

BAŞKAN — Yeterlik önergisi gelmiştir; Maliye Bakanı konuşacak mı efendim?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlarım, mevzuun hassasiyeti bir kere daha tebellür etmiş oluyor. Bu tasarı üzerinde iki günden beri münakaşa devam ediyor. Şu noktayı bir kere daha arz etmeme müsaadenizi rica edeceğim : Türk köylüsünün bizleri tatmin edecek bir hayat seviyesinde olmadığını içimizde kabul etmeyecek bir kimse yoktur. Arkadaşlarımın davetlerine teşekkür ederim. Yalnız köyleri çok seneler evvel görmüşüm. Maliye müfettişi iken bir köyün sokaklarında yattığımı da arz etmek isterim. 1944 senesinde Adana'nın Feke ve Bahçe kasabaları dâhil bütün köylerini gezmiş bir maliye müfettiş muaviniyim. («Oralar iyi yerler» sesleri) Konya ve Malatya dâhil bütün kasaba ve köylerde teftiş yaptım. Gitmediğim tek bir köy dahi yoktur. Öyle zannediyorum ki, Türk köylüsünün hayat seviyesini hepimiz kadar ben de biliyorum. Binaenaleyh bu mevzuda endişe buyurmayım. Şayet bu mevzuu benimsememiş olsaydım, bu kürsüye üç defa çıkıp konuşmak lüzumunu hissetmezdim.

Muhterem arkadaşlar, realite şudur : 1938 yılında yapılan tahrirata göre bu vergi konmuştur. Fakat bu tahrirat yapıldıktan sonra umumî fiyat seviyesi 12 misli artmıştır. Buna mukabil mahsul fiyatları da artmıştır. Bu Türk köylüsünün hayat seviyesinin düşmüş olduğunu ifade etmez. Meselâ 1938 senesinde 5 ton istihsal yapan bir köylü vatandaş istihsal ettiği mahsulün kilosunu 5 kuruştan satmış olsa eline 250 lira bir para geçmekte idi. Halbuki bugün bu mahsulün fiyatını 50 kuruştan satmak suretiyle 2 500 lira para kazanmaktadır. Bu kazancın

% 30 nu masraf kabul edersek 1938 de 175 lira, 1961 de de 1 750 lira eline kalıyor. Yani eline geçen nominal kıymet fiyat seviyesine muvazi olarak artmıştır. Fakat bugün dahi 5 kuruş olarak vergi ödemektedir, yani vergi sabit kalmıştır. 1938 de yapılmış tahririn gayri adilâne olduğunu hiçbir arkadaşımın münakaşası edecek durumunda değildir ve kimsenin aklına gelmez. Binaenaleyh arkadaşlarım, buna mâkul bir çare aramak lâzımdır. Bu vergi aslında tamamen vilâyetlere gidecektir. Bu seneki vaziyet hususidir. Bu kanunda yapılacak tadilat gelecek yıllarda tamamen vilâyetlere verildiği zaman onlar da bizzat kendi hizmetlerini görecektir bir miktar ellerine geçebilsin istiyoruz. Bütün mesele ve bütün dâva budur. Biz bu safhada köylümüşe hizmet edeceğiz, yolunu, suyunu, mektebini yapacağız. Bu bakımdan bu devre psikolojik bir devredir ama bizim daha ziyade ileriye bakmamız lâzımdır. Mevzuu teker teker anlatmış oluyoruz. Bir vergi kanunu ile değişen hayat seviyesine uymak mevzuubahistir. Bu arada toprak veriminde de artış olmuşsa buna dahi uyularak iş evleviyetle yapılır. Bu noktaları teker teker arz ediyorum. Bidayette hususi idarelerle imkân temin mecburiyetindeyiz. Yüksek huzurunuzda da düşündüğüm şekilleri arz ettim. Evvelâ arsalarla arazinin ayrılmasında fayda görüyorlarsa ayıralım, fakat tahrir yapacağız. Tahriri belki beş ayda bitirebilirsiniz, fakat bir de yapılan itirazlar ve bu itirazların tetkiki meselesi vardır. Kanunumuza göre bu itirazlar ancak iki senede neticelenebilir. Araziyi kabul edersiniz veya etmezsiniz, ama, arsaları 10 mislinde bırakalım. Vilâyetlere ve hususi idarelere yeni bir tahriratın yapılması için emir verildiği takdirde bunun neticesini almak için en az üç yıl beklemek lâzımdır. Şimdi bir vilâyette tahrirat yapılırken birçok itirazlar olacak. Bu itirazlar itiraz komisyonuna gidecek, oradan geçecek, temyize gidecek, temyizden çıkacak ve nihai şeklini alacak. Bütün bu durumun tekemmül edebilmesi için en az üç yıl beklemek lâzımdır. Binaenaleyh lûtf buyurunuz, bu teklifi kabul ediniz. Tahriratın neticesini beklemek bize müsbet bir netice vermiyecektir. Arazi mevzuunda üç misli bir tatbikatın yapılması hususundaki arkadaşlarımın hassasiyetini takdir ediyorum. Köylülerin gelirlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek ölçüde oldu-

na kaani değilim. Sizlerin hassasiyetinizi de gayet iyi takdir ediyorum. Her birinizin şimdi bana küskün nazarla baktığınızı da görüyorum.

Şimdi arkadaşlar bu kanundan 75 milyon fedakârlık yapılabilir ama, bu fedakârlık 220 milyona çıkarsa, bütçe temelinden sarsılır. Ben bu bütçeden böyle bir fedakârlığa imkân göremiyorum. 75 milyon olur, 80 olur, ama 120 milyon olamaz. Aksi takdirde bütçe hakikaten haleldar olur. Arz etmek istediğim budur. Bu bakımdan mâkul bir ölçü içinde bir şekil bulmak zorundayız.

Binaenaleyh, teklifim şu olacaktır : Arsaları lûtfen 10 misli olarak kabul ediniz, Arazi Vergisi gibi binde on alınsın. Araziyi ise bırakalım köy muhtarlarına, üç alsın, 10 alsın, belki de 5 te karar kılacaktır. Hakikaten pek çok hususlarda verdiği vergi hiç mesabesinde. En mamur vilâyetlerimizde dönüm başına alınan vergi 4 kuruştur. Bu 10 misli olsa dahi bir şey teşkil etmez.

Size muhtelif vilâyetlerde ödenen vergilerden bahsettim. Her kasabada âzami ve asgari nisbetleri arz ettim. Bursa'nın Gemlik kasabasında en az vergi veren 0,1 kuruş, en çok vergi veren 58 kuruştur. (Adnan Başer tarafından Maliye Bakanına bir liste verildi).

AVNİ DOĞAN — Kanunun babası...

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Mudanya'da en az vergi veren 550 kuruş, en çok vergi veren 565 liradır. Adana merkez kazasında 14 kuruştur. Bahçe'de en düşük vergi 20 kuruş, en fazla vergi 211 liradır. Dönüm başına bu vergi bir kuruş 12 santimdir. Karaisalı'da en düşük vergi 1 kuruş, en fazla vergi 6 kuruştur.

Muhterem arkadaşlar, şu durum göstermektedir ki, bugüne kadar alınmış olan vergi bir vergi hüviyetinde değildir. Masrafları dahi karşılamamaktadır. Buna mâkul bir hal tarzı bulmak lâzımdır. İsterseniz bu vergilerin takdiri işini doğrudan doğruya vilâyet ve kasabalara bırakalım, kendileri takdir etsinler. Eminim ki kendileri bizim koyduğumuz nisbetten daha fazla koyacaklardır. Bu ise bir adaletsizlik doğuracaktır. Buna inaniyorsanız daha mâkul bir şekil üzerinde anlaşalım ve bu işi kapatalım.

AHMET OĞUZ — Bir sual?

BAŞKAN — Buyurun.

AHMET OĞUZ — Sayın Bakanın ifadesinden anlaşılıyor ki, kendi tekliflerinde ısrar etmektedirler. Komisyonun teklifi ise ayırdır. Vaziyette bir olgunluk yok. Yeniden Hükümet namına bâzı fedakârlıklara katlanmak arzusunda değilseler Yüksek Meclisin bu mesele hususunda bir neticeye varmasına imkân göremiyorum. Bunu komisyon halletsin. (Gürültüler; «Heyeti Umumiye mal olmuştur» sesleri)

MALİYE VEKİLİ KEMAL KURDAŞ — Bir noktayı söyleyeyim; bu mevzuda ancak sizler karar verebilirsiniz. Bendeniz yapılabilecek fedakârlığı yapma arzusunu bir kere daha ifade etmiş oluyorum.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ CAHİT ZAMANGİL — Muhterem arkadaşlar; rakam tartışması kanaatimece bitmiştir. Prensipler üzerine gelim ve meseleye bir hal şekli bulalım. Esası bozuk olan bir verginin götürü usulle artırılması hatadır. Temsilciler Meclisini harekete getiren bu noktadır. Hatada ısrar siyasi huzur aleyhindedir. Bize, bugün lâzım olan ise, paradan çok siyasi huzurdur. (Bravo sesleri, alkışlar)

Son 10 yıl içinde, götürü usulle artırma teklifi, yapılmıyorsa, üç kere Meclise getirilmiştir. Demek oluyor ki, Hükümetler esas görevlerini yapmıyorlar, vergi sistemini ıslah yoluna gitmiyorlar, fakt, paraya ihtiyaç hâsıl oldu mu, hemen götürü artırma yoluna gidiyorlar.

D. P. idaresi zamanında birkaç defa getirilen ve mahkûm edilen bu usulü, biz mi kabul edeceğiz? (Bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar; biz Bütçe Encümeni üyeleriyiz. Elbetteki vazifemizin bütçemizin sağlığını korumak, dengesini bozmamak olduğunu müdrikiz. Ama bugünkü durumumuza saik olan elbette ciddi bir sebep vardır ki böyle direnmekteyiz. Ben bu noktayı Sayın Maliye Bakanına izah etmek istiyorum. Verginin esası bozuk olduğuna göre hakikatte vazifemiz son zamanları topyekûn ilga etmek olacaktı. Doğru yol bu idi. Ondan sonra bir sistem olarak bu vergilere yeni bir yön verilebilirdi. Bununla beraber bir realite de Sayın Vekili harekete getiren memleket ihtiyaçlarıdır. İşte bu sebeptir ki yanlış gördüğümüz bir artırımın adaletsizliklerini

bugün için mümkün olan asgari hadde indirmeyi komisyon kendi vazifesi telâkki etmiştir. On misli üç misle indirirken düşündüğümüz şu idi; on misil çok adaletsizdir, üç misilde küçük bir ölçü dâhilinde adaletsizlik kalıyor. Ama ne yapalım ki özel idarelere de bir varlık sağlamak mecburiyetinde bulunuyoruz. Bu üç misille hâsıl olacak varidatı hususi idarelere bırakmak suretiyle hem onların hakkını hem de köylümüzün durumunu korumuş oluruz.

Sayın Maliye Bakanının teklifleri var; bunun üzerinde durmak yerinde olur. Arkadaşlar, takdir işi mahallî komisyonlara bırakılırsa bu, tehlikeli bir şey olur.

Vergi, kesin olmalıdır. Mahallî komisyonların takdiri görülmemiş derecede tahripler, huzursuzluklar yaratır.

Meseleyi, siyasi yönden mütalâa edelim arkadaşlar.

Bu bakımdan, mesele bugün, birkaç yüz milyon kaybetmek meselesi değildir. Mesele 27 Mayıs Devrimi etrafında birleşmesini istediğimiz halkımızın bir haksızlık duygusu altında bırakılması veya bırakılmaması meselesidir. Siyasi huzur meselesidir. (Bravo sesleri, alkışlar) Biz, Yüksek Meclisinizi ilham eden duygulara tercüman olduğumuzu sanarak şöyle düşünüyoruz: Hatalı bir vergi artırımın köylümüzde yarattığı haklı infiali gidermek için 150 milyon lira feda olsun diyoruz.

Muhterem arkadaşlar; bir müddet sonra referanduma gideceğiz. Herbirimiz köylere kadar yayılarak, Anayasanın faziletlerini göstererek, köylünün, halkın sempatisini istiyeceğiz. Hükümetten rica ediyorum: Bizi bu vazifeye bir haksızlığın ağırlığı altında sırtımız kamburlaşmış olarak sevk etmeyiniz. Hulâsa olarak; komisyonun değiştirişinde daha geniş ölçüde adalet ve her halde siyasi huzur vardır. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Maliye Bakanı.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Sayın arkadaşlar, Sayın Zamangil'in konuşmasında bir noktaya temas edeceğim.

Önce, mebdai hareket olan, verginin gayriâdil olması meselesi var. Bidayette gayriâdil olan vergi, şimdi de artırılmak isteniyor, denilmektedir. Şimdi, burada, verginin bidayette gayriâdil olduğunun ispat edilmesi gerek.

Bir tahrir yapılmış; şahsi intibaların, telâkilerin üstüne çıkarak, bu tahrirde, her vatandaşa, sonuna kadar itiraz hakkı verilmiş. İtiraz etmişler; kimse buna mâni olmamış. Binaenaleyh, bu verginin, tamamen gayriâdil olduğunu iddia edebilmek kabil değil. Diğer taraftan; emsali arttırmak da gayriâdildir deniyor.

Sayın arkadaşlarım; dünyanın birçok memleketinde, bir vergi konur; bu vergi tabii bir esasa istinadediyorsa fiyat hareketlerine göre ayarlanabilir. Bu usul hatalı değildir, 30 memlekette tatbik edilmiştir. Bir hare koyarsınız, bir muameleden beş kuruş alırsınız. Fiyatlar 10 - 20 misli artarsa bu harcı da 25 - 50 kuruşa çıkarmak gayriâdil bir iş değildir. Binaenaleyh, bir verginin bu şekilde artırılması ile fiyat seviyesindeki hareketleri takibetmek gayet tabii bir usuldür. Kendilerini de bir yükten kurtarmış olmak için arz edeyim ki, misil olarak üçü kabul etmekle yanlış bir hareket yapmamaktasınız. Nihayet fiyatlar o devirden bu yana 12 misli artmıştır. Buna muvazi olarak bu vergi de ayarlanabilir. Dünyanın her tarafında bunu her hükümet yapıyor.

Şunu teessürle beyan etmek isterim ki; bizim bu hareketlerimizi daha evvelki hükümetlerin hareketlerine benzetmek bizi rencide etmiştir. Sizleri, bizleri, hepimizi tenkid eden kara ruhlu insanlara şunu hatırlatmak istiyorum ki; bu gafil zaman zaman bu hakikati inkâr edememişler ve vergilerde ayarlama mecburiyetinde kalmışlardır. Bu bir realitedir. Biz, bu realiteye göre bir şekil edinmekteyiz. Bu şekli, öyle gözüküyor ki, Yüksek Heyetiniz ancak takdir edebilir.

Binaenaleyh, tümü üzerinde görüşmeler açıklik kazanmıştır. Maddelere geçelim; yüksek oylarınız en isabetli sonucu verecektir arkadaşlar.

BAŞKAN — Efendim, komisyon ve Hükümet konuşular. Yeterliği oya koymadan evvel bir üyeye söz vermek gerek. Sırada Feyyaz Köksal var.

FEYYAZ KÖKSAL — Vazgeçtim efendim.

BAŞKAN — Önergeleri okuyoruz, efendim.

Yüksek Başkanlığa

Bu mevzuda kâfi derecede aydınlanmış bulunuyoruz. Müzakerenin yeterliğini oya koymanızı arz ve teklif ederim,

Cemal Yıldırım

Yüksek Başkanlığa

Görüşmelerin yeterliğini arz ve teklif ederiz.
Mehmet Hazer Turgut Göle

Yüksek Başkanlığa

Durum aydınlanmıştır. Görüşmelerin kifayetin oya arzını rica ederim.

Yavuz Feyzioglu

RAİF AYBAR — Başkan Bey, Feyyaz Köksal'ın vazgeçtim demesi diğerlerinin konuşmalarına mâni olur mu?

BAŞKAN — Efendim, ben arkadaşların kendilerine buradan sordum. Bu şekilde münasip gördüler. Buyurun, Feyyaz Köksal.

FEYYAZ KÖKSAL — Ben daha ziyade sistemin yanlışlığı üzerinde duracağım. Görüyorum ki, Amerika'dan yeni gelmiş olan Sayın Maliye Vekilimizin gözleri Adana'nın toprağına, Ankara ve İstanbul'un arsalarına dikilmiş bulunuyor. Eğer bütün Türkiye toprağı Adana toprağı gibi ve bütün memleket arsaları Ankara'nın ve İstanbul'un arsaları gibi olsaydı böyle bir vergiye ihtiyaç dahi hâsıl olmazdı. Bendeniz Ankara imar plânı üzerinde bir hafta uğraştım. Yaptığım tetkikat neticesinde fiyat artışını 2,5 - 88 arasında rakamla tesbit etmiş bulunuyorum. («Hangi tarihte?» sesleri) Sayın Maliye Vekilinin bahsettiği tarihten itibaren, bu kadar değişik rakamlar içinde, sabit bir faktör aramının tehlikesi mevcut değil midir? Bir sâbit faktörü ihtiva edecek vergi sistemi değiştirilmek isteniyor.

Arkadaşlar, şu anda elimde çeşitli mektuplar var; bugün, sel yatağı haline gelmiş olan ve eskiden ise, gayet münbit olan arazilerle ilgili. Benim, şahsan gidip görmediğim Uzunköprü ilçesindeki bu arazilerin değerinin tekrar artırılması söz konusu olabilir mi? Binaenaleyh, bu sistem, adaletsiz bir sistem oluyor. Adaleti rencide eden bir sistem oluyor.

Binalar hakkında da, bu husus üzerinde duracağım.

Maili inhidam olan binalar yanında, gayet güzel binalar da var. Ama, istediği bir binayı adamecağz başka bir yerde yapamadığı için bunun altında, hayati tehlikelere mâruz kalarak, oturduğu binanın vergisinin artırılması tasavvur olunamayacaktır. Fakat biz gözümüzü Ankara ve İstanbul'un apartmanlarına dikersek o zaman bu vergiyi artırabiliriz.

Mâruzatım kısaca bundan ibarettir.

BAŞKAN — Kifayet önermeleri okunmuş- tur. Aleyhinde konuşacak var mı? Yok... Ye- terliği oyunuza sunuyorum, kabul edenler... Ka- bul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümü üzerindeki müzakereler bit- miştir. Maddelere geçilmesini oyunuza sunu- yorum; kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edil- miştir.

Maliye Bakanı tarafından verilmiş olan önergede aynı zamanda bu tasarının ivedilikle görüşülmesi talebi de mevcuttur. İvedilikle gö- rüşülmesi hususunu oyunuza sunuyorum, ka- bul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edil- miştir.

Komisyonun birinci madde hakkındaki tekli- finin okutuyorum. Bu maddenin başına Hüküme- tin teklifi olan (3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayı- lı Kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde de- ğiştirilmiştir.) ibaresi alınmamıştır. Onu oraya naklederek birlikte okutacağım.

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler ya- pulmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sa- yıli Kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 1. — Arazi ve bina vergilerinin hesa- bında; 1961 bütçe yılı başından yeniden genel tahrir yapıp bu tahrir neticelerinin yürürlüğe gireceği yıla kadar :

I - Arazi ve arsalarda, 1 Haziran 1942 ta- rihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetler (3) misil;

II - Binalarda :

a) 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir ve- ya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayri- sâfi iratlar, sahibi tarafından kullanılmıyan mes- kenlerde (2), diğer binalarda (4) misil;

b) 1 Haziran 1942 (dâhil) tarihiyle 28 Şu- bat 1947 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya ta- dil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar, sahipleri tarafından kullanılmıyan mes- kenlerde (2), diğer binalarda (3) misil;

c) 1 Mart 1947 (dâhil) tarihiyle 11 Mayıs 1953 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar,

sahipleri tarafından kullanılmıyan meskenlerde (1,5), diğer binalarda (2) misil;

Uygulanmak suretiyle nazara alınır.

1 Haziran 1942 (dâhil) tarihinden sonra tah- rir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan arazi ve arsa kıymetlerine ve sahiplerinin oturduğu meskenlerle 12 Mayıs 1953 (dâhil) tarihinden sonra takdir edilmiş olan binaların gayrisâfi iratlarına misil uygulanmaz.

Ancak; arazi ve arsalarda 1 Haziran 1942 (dâhil) ve binalarda 12 Mayıs 1953 (dâhil) ta- rihlerinden sonra eski kıymet veya gayrisâfi ira- dın bölünmesi suretiyle yapılmış olan taksim ve ifrazlarda; parçalara düşen kıymet veya gay- risâfi iratlara, arazi ve arsalar için 1 Haziran 1942 tarihinden önceki kıymetlerine (3) misil; binalar için gayrisâfi iratlarına, takdir edildik- leri tarihler nazara alınarak yukarıda zikredilen misiller uygulanır.

Takdir tarihleri ne olursa olsun sabit istih- sal tesislerine ait gayrisâfi iratlara bu kanunla ihlas edilen misiller uygulanmaz.

BAŞKAN — Birinci madde hakkında buyu- run.

ADNAN BAŞER — Arkadaşlar; komisyo- nun okunan birinci maddesinden evvel kanuna Arazi Vergisi Kanununun 9 ncu maddesinin ta- dili hakkında bir tahrir verdim. Arazi Vergisi Kanununun 9 ncu maddesi arazide ve iratlı ar- salarda vergi nisbetini kıymetinin binde onu ola- rak tesbit etmiştir. İratsız arsalarda bunun yarı- sı, yani binde beştir. Benim teklifim iratlı, irat- sız arsalarda nisbetin % 10 a çıkarılması mahiye- tindedir.

BAŞKAN — Efendim, İrat Vergisinin bu madde ile ilgisi nedir?

ADNAN BAŞER (Devamla) — Efendim, İrat Vergisinin ilgili maddesinin tadilini teklif ediyorum. («Bu, ayrı bir konu», sesleri)

BAŞKAN — Efendim, bu, ayrı bir kanun teklifi konusudur.

Buyurunuz, Ferhan Arkan.

FERHAN ARKAN — Sayın arkadaşlar, ben, bir önerge ile İrat Vergisinin, Komisyonun tek- lifine uyarak, üç misli olmasını kabul ve teklif etmekteyim.

Komisyonun kabul ettiği metinde bir hata vardır. Çünkü ifade ettiği metindeki tarih ve mi- siller arasında bir tenazur bulmak imkânsız. Ne- den mi? Zira 1942 den evvel yapılmış olan bina-

larla 1947 ye kadar yapılmış olanlar arasında meskenler itibariyle hiçbir fark gözetilmemiştir. 1 Mart 1947 den 11 Mayıs 1953 tarihine kadar yapılmış olanlarda misil, 1,5 ve iki olarak teklif edilmiştir. Bu bir hatadır. Çünkü 1 Mart 1947 ile 11 Mayıs 1953 tarihleri arasındaki fiyatlar serbest kiralara göre tayin ve tesbit edilmiş ve vergiler de buna göre hesab edilmiştir. Bu kiralara Millî Korunma Kanunuyla hiçbir zam yapılmamıştır. Bu vaziyet karşısında bu vergiler üzerinde hukukan hiçbir şey yapmak mümkün değildir.

Benim teklifim şudur:

(1 Haziran 1942 den evvel tahrirî yapılmış binalara 2 - 4 misli,

1942 - 28 Şubat 1947 arasındaki binalarda 1,5 - 3 misli, ve

1 Mart 1947 - 11 Mayıs 1953 arasındaki binalar madde metninden çıkarılmıştır.)

Tasvibini rica ederim.

BAŞKAN — Buyurun.

EMİN SOYSAL — Sayın arkadaşlar; ben deniz bu maddede, komisyonun açıkladığı esasa katılmıyorum. İrat Vergisinin, 206 sayılı Kanundan evvelki haline ırcamı istiyorum. («Önergeniz var mı?» sesleri) Önergem de var. Komisyonun savunmasında, Hükümetin teklifinde, temelde adaletsizlik var. Temelde adaletsizlik olursa, şekilde de adaletsizlik olur. Binaenaleyh, tekliflerinde adaletsizlik olduğunu görmüyorlar mı kendileri? Mademki hata edilmiştir, bir hata, on da olsa hatadır, üç de olsa hatadır. Şu halde, asli görev yapılmamıştır. Hükümetlerin asli görevlerini yapmalarını karşısında hata üstüne hata! Nasıl olur bu? Hükümetlerin asli vazifelerini yapmaması kabul ve terviğ olunamaz. Kurucu Meclis böyle bir kanunu çıkarmaz.

Bendeniz bu kanun ile komisyonun Arazi Vergisini üç misli artırmasını doğru bulmuyorum. Çiftçinin, Ziraat Bankasına olan borcunu veremediğini bilen, bunu 10 sene taksite bağlayan, 2,5 milyarlık bu borcun ödenme kabiliyetinden mahrum veya bu kabiliyetin eksik olduğunu bilen bir Hükümetin, böyle bir tasarıyı getirip, komisyonun da şunu üç misli yapalım demesi doğru olmaz. Türk çiftçisini korumak mecburiyetindeyiz.

BAŞKAN — Komisyona söz veriyorum.

AVNİ DOĞAN — Vazgeçtik, efendim.

ŞAHAP KOCATOPÇU — Muhterem arkadaşlarım; bu kürsüden ekseriyetin bu dakikada tasvibetmiyeceği bir sözü söylemek biraz tuhaf oluyor ama bunu viedani vazife olarak yapacağım.

Konuşmalar her iki istikamette de, gerek köylümüzün ve gerekse bütçe bakımından içinde bulunulan şartları kâfi derecede izah etmiştir. Bendeniz mutavassıt bir teklif olarak on ve üç misil yerine beş misli teklif ediyorum. Bu teklifimle bir taraftan bütçe konuşmaları esnasında yapılmış olan teklif dolayısıyla indirimi Maliye Vekilimiz ve Hükümetimiz kabul etmiş olacak, diğer taraftan böyle mutavassıt bir teklifle, bütçeye fazla bir yük de tahmil etmemiş olacağız.

Takdir, sizlerindir efendim.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?.. Yok.

Buyurunuz Maliye Bakanı.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Efendim, ben de 5 misli teklifini destekliyorum. Binaenaleyh, Şahap Kocatopçu arkadaşımızın yaptığı teklifi, ihtiyaçlarınıza cevap vermiş olacak bir teklif olarak karşılamağayım.

Arsalar için de, teklif ettiği şekli kabul ve lütuf buyurursanız, bu konuda, 11 Özel İdarelerine de bundan sonra bir gelir kaynağı sağlanmış olacak, uygun bir şekil bulunmuş olacaktır efendim.

BAŞKAN — Sayın Maliye Bakanından rica edeceğim; bunu bir Hükümet teklifi olarak mı ileri sürmektedirler?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Evet efendim.

BAŞKAN — Sözü komisyona veriyorum.

AVNİ DOĞAN — Efendim, komisyonumuz her iki teklife de iştirak etmemektedir. Eski mâruzatımızın kabulü ricasımdayız.

BAŞKAN — Önergeleri okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısındaki Arazi Vergisi artırılmasına alt misilleme artışlarının tamamen kaldırılmasını ve 206 sayılı Kanundan evvelki hale getirilmesini arz ve teklif ederim.

5 . 5 . 1961

Emin Soysal

Yüksek Başkanlığa

206 sayılı Kanununun 1 nci maddesindeki 1 nci kısmın (Arazi ve arsalarda 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetler (2 misil) şeklinde düzenlenmesini arz ve teklif ederim.

Ahmet Demiray

Yüksek Başkanlığa

Maliye - Bütçe Karma Komisyonunun değiştirdiği 1 nci maddedeki 3 misle kadar olan (3 misil dâhil) misillemelerin 1 misil, 3 misilden yukarı olan misillemelerin de (2) misil olarak kabulünü arz ve teklif ederim.

Saygılarımla

Temsilciler Meclisi Üyesi

Sait Erding

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Hükümetin getirdiği teklifteki kanun tasarisının 1 nci maddesinin 1 nci kısmının aşağıdaki arz ettiğim şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Dr. Celâl Sungur

Madde 1. — Arazi ve Bina vergilerinin hesabında; 1961 bütçe yılı başından yeniden genel tahrir yapıp bu tahrir neticelerinin yürürlüğe gireceği yıla kadar :

1. Arazi ve arsalarda tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetler 206 sayılı Kanunun neşrinden önceki miktarlarda alınır ve misillemeye tâbi tutulmaz.

Yüksek Başkanlığa

1 nci maddenin ilk fıkrasının;

«Arazi ve Bina vergilerinin hesabında 1961 bütçe yılı başından itibaren arazi 2 yıl içinde tahrir yapıp bu tahrir neticelerinin yürürlüğe gireceği tarihe kadar» şeklinde tadilini arz ve teklif ederim.

Mehmet Ali Kumbasar

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arz ettiğim üzere :

Toprak değerlerini tesbit etmek için yeni bir toprak baremi yapılmaya kadar, çiftçinin ödeme gücünü yükseltecek tedbirlerin alınmasını teminen;

a) Arazi vergilerinin 3.1.1961 tarih ve 206 numaralı Kanunun neşrinden evvelki esaslar ve ölçüler dâhilinde tahsil edilmesini,

b) Arsalara tatbik edilecek vergiler için, Hükümet teklifinin aynen kabulünü,

c) Bina vergileri için Hükümet teklifinin aynen kabulünü, saygılarımla arz ve teklif ederim.

Nuri Kınık

Yüksek Başkanlığa

Arz ettiğim sebepler dolayısıyla, görüşülmekte olan kamu tasarısının beşinci maddesinden sonra aşağıdaki maddenin altıncı madde olarak konulmasını arz ve teklif ederim.

Ferhan Arkan

Madde 6. — 206 sayılı Kanununun 3 ncü maddesi mer'iyetten kaldırılmıştır.

Yüksek Başkanlığa

Tasarımın birinci maddesinin 1 numaralı bendinin arazi ve arsa deyiminin birbirinden ayrılarak aşağıdaki şekilde yazılmasını arz ve teklif ederim :

1. a) Arazide 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetler (2) misli,

b) Arsalarda sırf arsalara mahsus bulunmak üzere derhal yapılacak tahririn neticesine değeri 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetler (4) misil uygulanmak suretiyle nazara alınır.

Abdullah Ercan

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Sözlü olarak arz ettiğim üzere, maliyete tesir eder endişesiyle sanayide sabit istihsal tesislerine vergi zammı düşünülmediği gerekçede açıklanmış ve madde bu fikirle hazırlanmış ve hattâ şimdikiye kadar alınmakta olan vergi kaldırılmıştır. Halbuki aynı sebebe istinatlandırılması gereken fabrika, imalâthane binalarına vergi zammı yapılmaktadır. Bu tenakuzun giderilmesi için : 1 nci maddenin son fıkrasının : (Sabit istihsal tesislerine) kelimelerinden sonra (Fabrika, imalâthane, değirmen, bina, depo ve ardiyelerine ait) kelimelerinin ilâvesini arz ve teklif ederiz.

Dündar Soyer

Rifat Çina

Yüksek Başkanlığa

1 nci maddedeki Arazi Vergisinin bir misli, Arsa vergilerinin 10 misli olarak, düzeltilmesini arz ve teklif ederim.

Etem Boransü

Yüksek Başkanlığa

Sayın Maliye Bakanının izahatından, Hükümet ve komisyon görüşleri arasında mutavassıt bir teklif, bütçe durumunu da düşünerek, faydalı mütalâa edilmektedir. Bu bakımdan mutavassıt bir teklif olarak artışın «beş» misli olmasını arz ve teklif ederim.

Şahap Kocatopçu

5.5.1961

Başkanlığa

Müzakere mevzuu olan kanunun birinci maddesinin «c» bendini takibeden fıkrada «sahiplerinin oturduğu meskenlerin; gayrisafi iratlarına misil zammı uygulanmıyacağı» yazılıdır.

Mesken kelimesinden, müstakil binaların anlaşılması suretiyle, tatbıkatta, yanlışlık yapılması mümkündür.

Bu sebeple, aynı çatı altında olmasına rağmen, kat mülkiyeti şeklinde ve mesken olarak kullanılan dairelerin de, misil zammına tâbi tutulmıyacağı hususunun, dâklenmesini arz ve teklif ederiz.

Feridun Üstün Ethem Serim
Suphi Doğukan

BAŞKAN — Okunan önergeler, söz konusu olan komisyonun raporu ve onun teklif ettiği maddedir. Okunan bu önergeler, Devlet gelirlerinin artırılması veya eksiltilmesini tazammun eden önergelerdir. Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 39 ncu maddesi: (Devlet gelirlerinin yahut giderlerinin artırılması veya eksiltilmesini gerektirecek kanun tasarılarının görüşülmesi sırasında yapılacak tadil tekliflerinde Kurucu Meclis İçtüzüğü'nün ilgili hükümlerine uyulur.) Hükümünü ihtiva etmektedir. Kurucu Meclis İçtüzüğü'nün 24 ncu maddesi ise «Bu gibi teklifler, en az üçü Milli Birlik Komitesinden olmak üzere 30 Kurucu Meclis üyesinin imzasını taşıyan önergelerle de yapılabilir» demektedir. Bu itibarla İçtüzüğü'nün sarıh hükümleri karşısında bu tadil tekliflerini muameleye koymuyorum. Ve oya sunmuyorum. Şimdi Hükümet teklifi olarak yine Kurucu Meclis İçtüzüğü'nün arz ettiğim 24 ncu maddesinde (Hükümetçe veya komisyonca yapılabilir) kaydı var. Bu itibarla Maliye Vekilinin Hükümet teklifi olarak ileriye sürdüğü hususu arz edip oyunuzda sunacağım.

FERİDUN ERGİN — Usul hakkında.

BAŞKAN — Buyurun.

FERİDUN ERGİN — Arkadaşlarım, Hükümetler, yeni bir kanun hükmü konması için veya mevcut bir hükmün, kanunun tadili için yapacakları teklifleri, Heyeti Vekile kararı olarak, meclislere sunmak zorundadırlar.

Meclisteki müzakereler esnasında. Vekil, Hükümet adına, her hangi bir teklife veya her hangi bir fikre katılabilir. Fakat, altında bütün bir Hükümetin imzası bulunan bir kanun tasarisını bir Vekil, münferit imzası ile değiştiremez. 30 - 40 yıllık tatbikat bu şekildedir ve bu şekilde gelmiştir.

İçtüzük sarıhtir. Amir hüküm gereğince, bir Vekil'in kendi imzası ile, bir tadil teklifi yapamayacağını ve Heyeti Vekileden çıkmış olan bir tasarıda da şifahen bir değişiklik yapmaya mezuun addedilmemesi icabettiğini belirtmek isterim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Maliye Bakanı.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlarım; geçen Cuma ve bugünkü konuşmalarımızda arkadaşlarımızla tam mutabakat halinde Hükümetimizin şayanı kabul gördüğü şekil üzerinde mâruzatta bulunduğuk. Biz bu arazinin arsadan ayrı olarak, arsalarn 206 sayılı Kanunda olduğu gibi on misil üzcrinden vergilenmesini ve arsalara ait vergi nisbetinin Arazi Vergisindeki nisbet gibi olmasını, araziye ait misil tâyininde Şahap Kocatopçu arkadaşımızın yapmış olduğu teklifin muvafık olduğunu düşünüyorum. Bina Vergisinde Hükümetin asıl teklifinin kabulünde zaruret olduğuna kaaniim.

BAŞKAN — Bize yaptığımız beyan, Hükümetin muvafakatine uygun olarak yapılmışsa mesele yok.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Bütün noktaları bir önergede toplayayım. Onu reye koyarsınız.

BAŞKAN — Olmaz efendim.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ AVNİ DOĞAN — Hükümetin tasarısı meydanda. Ayrıca önergeye ne lüzum var?

BAŞKAN — O halde muameleye koymayalım.

Bir önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan kanun tasarısının birinci

maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Ferhan Arkan

Madde 1. — Arazi ve Bina vergilerinin hesabında; 1961 bütçe yılı başından yeniden genel tahrir yapıp, bu tahrir neticelerinin yürürlüğe gireceği yıla kadar,

I - Arazi ve arsalarda, 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetler (3) misil,

II - Binalarda,

a) 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi hadler, sahibi tarafından kullanılmıyan meskenlerde (2), diğer binalarda (4) misli,

b) 1 Haziran 1942 (dâhil) tarihiyle 28 Şubat 1947 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar, sahipleri tarafından kullanılmıyan meskenlerde (1,5) diğer binalarda, (3) misli,

Uygulanmak suretiyle nazara alınır. 1 Haziran 1942 (dâhil) tarihinden sonra tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan arazi ve arsa kıymetlerine ve sahiplerinin oturduğu meskenlerle 1.3.1947 (dâhil) tarihinden sonra takdir edilmiş olan binaların gayrisâfi iratlarına misil uygulanmaz.

Ancak; arazi ve arsalarda 1 Haziran 1942 (dâhil) ve binalarda 1.3.1947 (dâhil) tarihlerinden sonra eski kıymet veya gayrisâfi iradın bölünmesi suretiyle yapılmış olan taksim ve ifrazlarda; parçalara düşen kıymet veya gayrisâfi iratlara arazi ve arsalar için 1 Haziran 1942 tarihinden önce kıymetlerine (3) misli binalar için gayrisâfi iratlarına, takdir edildikleri tarihler nazara alınarak yukarıda zikredilen misiller uygulanır.

Takdir tarihleri ne olursa olsun sabit istihsal tesislerine ait gayrisâfi iratlara bu kanunla ihdas edilen misiller uygulanmaz.

BAŞKAN — Efendim, bir önerge daha var, okuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arz ettiğim teknik yanlış dolayısıyla, 1 nci maddedeki (c) fıkrasının maddeden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Ferhan Arkan

BAŞKAN — Efendim, bu da aynı mahiyettedir. 30 imzayı ihtiva etmemektedir. Dolayısıyla, muameleye koymuyorum efendim.

Bir önerge daha var, okuyorum.

(Suphi Doğukan ve Feridun Üstün'ün önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyonun mütalâası var mı efendim.

KARMA KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ MUHİTTİN GÜRÜN — Efendim, sahipleri tarafından bizzat oturulmakta olan apartman katları da mesken hükmündedir ve zam muafiyetinden faydalanacaklardır. Buna komisyon da katılmaktadır.

BAŞKAN — Komisyonun bu izahatı karşısında önerge sahipleri önermelerini geri alıyorlar mı efendim?

FERİDUN ÜSTÜN — Zapta geçsin, geri alıyoruz.

BAŞKAN — Zapta geçti, efendim.

(Mehmet Ali Kumbasar'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon?

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ MUHİDDİN GÜRÜN — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Nuri Kınık'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon?

MUHİDDİN GÜRÜN — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Temsileiler Meclisi Yüksek Başkanlığına

Kanun tasarısının birinci maddesinin 1 nci fıkrasındaki «arazi ve arsalarda» tâbirinden arsalar kelimesinin çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Kemal Kurdaş

BAŞKAN — Komisyon?

MUHİDDİN GÜRÜN — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Birinci maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 1 nci madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Aynı kanunun 4 nci maddesinin ilk bendinden (arazi) kelimesi çıkartılmış ve 3 numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

3. (b) fıkrasında yazılı farklardan Arazi

Vergisinden doğanların tamamı, Bina Vergisinden doğanların % 50 si özel idarelere aittir. Geri kalan % 50, tahsil edildiği ayı takibeden ayın sonuna kadar mahallî malsandıklarına yatırılır. İşbu % 50 leri vaktinde yatırmıyan özel idarelerin âmiri ita ve muhasebecilerinden vaktinde ödenmeyen miktarın % 10 u 6183 sayılı Kanuna göre tahsil olunur.

Özel idarelerce vergi ve cezaların kısmen tahsili halinde mükelleften tahsil edilen miktar (a) ve (b) fıkralarında yazılı kısımlara, tahakkuk miktarları arasındaki nisbete göre tahsilât kaydolunur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Aynı kanunun geçici birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Geçici madde 1. — Bu kanun gereğince vergi kıymetleriyle gayrisâfi iratlara uygulanan misaller munhasıran Arazi, Bina, Buhran ve Müdafaa vergilerinin hesabında nazara alınır. Bunların dışında kalan bilûmum vergi, resim ve harelarn hesabında nazara alınmaz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — 1837 sayılı Kanunun 3 nci maddesinin 6 ncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

6. Zürrain zirai istihsalâta kullandığı alât ve edevat depoları, zahire ambarları, samanlıklar, arabalıklar, ağıllar, ahırlar, kümesler, kurutma mahalleri, böcekhaneler, serler (seralar), fırınlar ve benzeri binalarla işçi ve bekçi, bina, kulübe ve barakaları, köy misafir odaları, balıkçıların deniz istihsalâtında kullandıkları aletlere mahsus depolar ile kayıkhaneler ve denizlerle göllerdeki işçi ve balıkçı kulübe ve barakaları (iear edilmemek şartıyla);

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?...

Buyurun, efendim.

SUPHİ DOĞUKAN — Efendim, burada söz konusu binalar içinde, zahire ambarları ve saire diye sayıldığı halde; süthane, yağhane, yoğurt-hane, peynirhane gibi tesisler yazılmamıştır. Bu işlerle uğraşan meselâ, - Kars'ta, Urfa'da bulunanlar bilirlir - sütçülerin imalâthaneleri vardır, burada bir kazan ve onun tesisatı vardır. Maddede buna yer verilmemiştir. Süthanede bir kaymak alma makinası vardır, bunun durumu ne ola-

eaktır? Burada bir «benzeri» kelimesi var ama bu saydığım tesislerin bu kelime içine girmemesi ihtimali karşısında sayın komisyonun bu vaziyete bir sarahat vermesini rica etmekteyim.

BAŞKAN — Komisyon izah etsin; benzeri kelimesine bu hususlar dâhil midir, değil midir?

KOMİSYON ADINA MUHİDDİN GÜRÜN — Değildir.

BAŞKAN — Bir önerge yok. Maddeyi oyunuzca sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 5. — 1 Mart 1962 tarihinden itibaren; bu tarihten sonraya aidolmak üzere, sabit istihsal tesisatı Bina Vergisine (ve bu vergiye bağlı vergi ve resimlere) tâbi tutulmaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi oyunuzca sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

FERHAN ARKAN — Muhterem arkadaşlar; vermiş olduğum önerge, Bina Vergisi muafiyetleriyle alâkalı maddenin kaldırılması hakkındadır. 206 sayılı Kanunun 3 nci maddesi bina inşaatından mütevellit olarak, 6188 sayılı Kanunun 13 nci maddesi ile tanınmış olan on senelik muafiyeti kaldırmış bulunuyor. Her ne kadar üç sene için muafiyet tanınmış ise de, bu muafiyet sadece bina sahibinin oturduğu kısma ait bir muafiyettir. Halbuki 6188 sayılı Kanun mucibince binanın tamamı on senelik muafiyete mazhar idi. 206 sayılı Kanun bu on senelik muafiyeti kaldırmış bulunuyor. Esasen 6188 sayılı Kanun 1 . 3 . 1963 tarihinde meriyetten kalkacaktır. Binaenaleyh, iki yıl için bu muafiyeti kaldırıyoruz, demektir. Mesken yapımını teşvik bakımından, hulkuk prensipleri icabı verilmiş olan bir muafiyetin kaldırılması doğru bir şey değildir. Bu bakımdan 206 sayılı Kanuna göre tanınan 10 senelik muafiyet gene devam edip gitmelidir.

BAŞKAN — Bu teklife göre de gelirden azalma olmaktadır. İktüzüğümüzün 24 nci maddesine göre, bu teklifi muameleye koymuyorum.

NECİP BİLGE — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun, efendim.

NECİP BİLGE — Muhterem arkadaşlarım, Kurucu Meclis İktüzüğünün 24 nci maddesinin, şimdi oya konulmıyan konu ile bir ilgisi yoktur. Kurucu Meclis İktüzüğünün 24 nci maddesi,

1961 yılı bütçesinin görüşülmesine aittir.

Bu maddede, bütçede masrafların artırılması veya eksiltilmesi, bâzı kayıt ve şartlara bağlanmıştır. Bu maddenin fıkralarından biri şöyle diyor : «Yukardaki fıkraya göre Kurucu Meclis üyeleri tarafından yapılacak teklifler ilgili daire veya bakanlık bütçesinin tümü üzerindeki görüşmeler bitmeden önce Bütçe Komisyonu Başkanlığına verilmek gerekir.»

Sonra verilecek olursa, Heyeti Umumiyenin müzakeresi sırasında bu tekliflerin komisyona iade edilmesi icabeder.

Görülüyor ki, 24 nci madde 1961 bütçesinin görüşülmesi ile ilgili bulunmaktadır.

Malî kanunların görüşülmesi ile ilgili değildir.

Muhterem arkadaşlarım; bu itibarla verilen tekliflerin gelirleri azaltıcı, masrafları çoğaltıcı mahiyette olmak bakımından bu madde hükmüne tâbi olmaması icabeder. 24 nci maddenin bütçe dışında, diğer malî kanunlara tatbiki Meclislerin salâhiyetlerini tahdid edici mahiyettedir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Temsilciler Meclisi İktüzüğü'nün 39 ncu maddesi hükmü sarıhtır. Mutlak olarak Devlet gelirlerini veya giderlerini azaltma veya artırmayı gerektiren kanun tasarılarının görüşülmesi sırasında mutlak hükmü ihtiva etmektedir. Alemlâk yapılacak tadil teklifleri için İktüzük hükümleri bu kanunun 24 ncu maddesinde yerini bulmuştur. Eski İktüzüğün 127 nci maddesinde de mutlak olarak bu gibi tekliflerin elli imza ile yapılabileceğini mesruttur.

Bu hüküm yeni İktüzüğün 39 ncu maddesi olarak alınmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun 4 ncu maddesi ile 1837 sayılı Kanunun 3 ncu maddesinin 6 nci fıkrasındaki istisnaya ithal edilen binalar için geçmiş zamanlara aidolarak Bina Vergisi ve zamları tarh olunmaz. Tarh edilmiş olup henüz tahsil edilmemiş bulunan Bina Vergisi ve zamları, cezaları ile birlikte terkin olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Komisyonun geçici ikinci madde hakkında yeni bir teklifi vardır, okutuyorum :

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar taksit süreleri geçmiş olan Arazi, Bina, Buhran ve Müdafaa Vergilerinin henüz ödenmemiş olan taksitleri, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir ay içinde ödendiği takdirde gecikme zammı alınmaz; alınmış olanlar geri verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Birkaç önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki teklifimin (Geçici 2 nci) madde olarak kabulünü arz ve teklif ederim.

«Misil suretiyle tâyin edilen vergiden mağdur duruma düşeceklerin mevcudiyeti nazara alınarak,

Bu gibi mağdur olma ihtimali olan kimselelerin hakiki kıymeti tesbit ettirmesi için itiraz hakları mahfuzdur»

Meşmet Ali Kumbasar

Sayın Başkanlığa

206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısına aşağıdaki geçici maddenin eklenmesini arz ve teklif ederim.

5 . 5 . 1961

Abdurrahman Altuğ

Geçici maddé —

206 sayılı Kanuna göre tahsil edilip bu kanuna göre tesbit edilen haddi aşan vergi mükellefe derhal iade edilir.

206 sayılı Kanuna göre tahakkuk eden zamlar ve cezalar kaldırılır.

ABDURRAHMAN ALTUĞ — Müsaade eder-seniz izah edeyim.

BAŞKAN — Buyurun.

ABDURRAHMAN ALTUĞ — Muhterem arkadaşlar, 206 sayılı Kanuna göre bâzı vilâyetlerde Arazi ve Bina vergileri tahsilâtı yapılmış bulunmaktadır. Bu tasarının komisyonda müzakeresi sırasında Hükümet sözcüsünün bize verdiği bilgiye göre, Türkiye'de 6 vilâyet Arazi vergilerinin tahsilini Mart ayında yapmıştır. Kendi vilâyetimde de bu vergilerin tamamı tahsil edilmemektedir, bir taksiti tahsil edilmiştir. Şimdi kabul ettiğimiz indirimde göre vatandaşın fazla alınan verginin iadesi lâzımdır. Kanunda sarahat olmazsa vatandaşın hakkı

zâil olur. Onun için komisyonun, önergeme ihtihak etmesini rica ederim.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ MUHİTTİN GÜRÜN — Efendim, arkadaşımız tereddüdünde haklı olabilirdi, ancak bu cihet daha önce düşünülmüş, yürürlük maddesine konmuştur. Bu kanun 1 Mart 1961 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir. Yayımlı tarihinden önceye de şâmilidir. Yeni nisbetlere göre, mükelleften alınmış olanların iadesi gayet tabiidir. Bu teklifin tasarıda ayrıca yer almasına lüzum yoktur.

ABDURRAHMAN ALTUĞ — Tahsil edilen vergilerin hemen iade edilmesi lâzımdır. Vatandaş mağdur edilmiş durumdadır. Derhal iade edilir, denmelidir. Bu kaydın konmasını rica ediyorum. Maliye mükelleften çabuk alır, ama, geç verir. Çabuk iade etmez.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ MUHİTTİN GÜRÜN — Efendim, mer'i Vergi Usul kanunlarına göre gerekli muamele yapılır. Buna ait hüküm vardır. Bu noktada tereddüdü bendeniz zait addediyorum.

BAŞKAN — Bu izahat karşısında, Sayın Abdurrahman Altuğ, önergenizi geri alıyor musunuz?

ABDURRAHMAN ALTUĞ — Hayır efendim, okunsun, rey konsun.

BAŞKAN — Önergeyi tekrar okutuyoruz.

(Abdurrahman Altuğ'un, önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Okunan bu önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon filhal iştirak ediyor mu?

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ MUHİTTİN GÜRÜN — İştirak etmiyoruz.

BAŞKAN — Önerge ile birlikte maddeyi komisyona veriyorum. Yeniden madde tanzim edilsin, oya sunalım.

Bir başka önerge var, okuyoruz.

(Mehmet Ali Kumbasar'ın, önergesi yeniden okundu.)

BAŞKAN — Bu önerge hakkında komisyon bir şey diyor mu?

MUHİTTİN GÜRÜN — Katılmıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerge-

yi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Cahit Zamangil, biraz önceki konuşmalarının yanlış anlaşılması olduğundan bahisle söz istemiştir. Şimdi kendilerine söz veriyorum. Buyurun Zamangil.

CAHİT ZAMANGİL — Muhterem arkadaşlar.

Sayın Maliye Bakanı sözlerimden, bu hükümeti D. P. hükümetlerine benzetmek gibi bir mânâ çıkararak üzüntü beyan ettiler. Sayın Sıtkı Ulay'dan da şimdi aynı yolda bir sitem mektubu aldım. Kendilerinden çok üzüldüğüme emin olmalarını rica ederim.

Konuşmamın D. P. hükümetleri zamanında reddedilmiş olan Arazi Vergisini götürü olarak arttırma tekliflerinden bahseden kısmı böyle bir yanlış anlayışa imkân veriyor mu idi? Şu anda takdir edemiyorum. Bununla beraber, mademki Sayın Maliye Bakanı ve Sayın Sıtkı Ulay böyle bir mânaya alınabilmesi ihtimali üzerinde beni ikaz ettiler, iyi niyetli insanın vazifesi derhal kürsüye gelerek şunu söylemektir;

Sözümün ancak şeklinde hata olabilir, varsa kabul ediyorum, maksadım içinde ise asla böyle bir anlayış bulunamaz. Devrim hükümetleri ile DP hükümetleri arasında benzerlik bulmaya ne imkân, ne de vücdan müsâhit değildir. Nasıl olabilir ki, biz devrim hükümetlerinin bütün tasarruflarını Anayasa ile kabullenmiş bir topluluğuz.

Hükümetle ayrı ayrı tezler üzerinde bulduk; her birimiz kendi anlayışımızda ciddi ve samimîyiz. Medenî bir karşılaşma ve tartışma ve bu yoldan memleket hizmeti içindeyiz.

Bugün vergi meselesindeki tezimizi savunurken içimde kıpırdanan hisler, aynen ihtilâl öncesi mücadelemizin hareketi ve samimiyetidir.

Bir dost sitemi de ben yapayım: Bu gayretler, Sayın Sıtkı Ulay, oy avcılığı değildir. Kendi anlayışımıza, göre milletin oyuna lâyık olmak gayretidir. (Alkışlar).

BAŞKAN — Dikkate alınan önerge üzerine komisyoneca tanzim edilen geçici maddeyi okutuyorum.

GEÇİCİ MADDE 3. — 206 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılmış olan tahsilâtın, bu kanuna göre alınması lâzımgelen miktardan fazlası, Vergi Usul Kanunu hükümleri dairesinde derhal terkin ve ilgililere iade olunur.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bu kanun 1 Mart 1961 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümü hakkında söz isteyen var mı? Söz isteyen yoktur. Tasarıyı açık oyunuzda sunuyorum.

2. — 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ve Ticaret Komisyonu ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporları (1/97) (*)

BAŞKAN — Kanun tasarısı Hükümet tarafından bir teklif olarak gönderilmiş ise de; komisyon, tedvin bakımından ayrı ayrı iki tasarı haline getirmiştir. Evvelâ 7129 sayılı Bankalar Kanununun bâzı maddelerinin tadili ve bu kanuna bâzı maddelerin eklenmesine dair olan kanun tasarısı üzerinde müzakereyi açıyorum. Tümü üzerinde söz isteyenler?...

BAŞKAN — Maliye Bakanı vardır, esasen tasarı da Maliye Bakanlığundan gelmiştir. Müzakere edebiliriz.

Buyurun Vedat Dicleli.

VEDAT DİCLELİ — Efendim, 7129 sayılı Bankalar Kanununda, mevduat ile ilgili olarak, iki husus müeyyide altına alınmıştır. Evvelâ getirilen tasarının neye mâtuf olduğunu ve mevcut kanunda ne gibi değişikliği derpiş ettiğini şümulü ile, sayın arkadaşlara, izah etmek isterim.

Konu nedir? Vatandaşların, mevduat sahiplerinin bankalara yatırmış buldukları paraları teminat altına almak; birincisi bu. İkincisi de, kredi şişkinliğine meydan vermemek. Bankalar Kanununa göre, bankalar bu iki mü-

(*) 46 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

kellefiyet altındadır. Birinci mükellefiyet mevduat paralarının asgari bir miktarını (disponibilité) olarak bankaların hazır bulundurmaya âmirdir. Bu itibarla bankalar, mevduatın % 5 - 10 unu hazır ve nakit para olarak kasalarında tutanlar ve ayrıca Bankalar Kanununa göre, % 20 - % 25 nisbetinde bir parayı da vâdesiz mevduat için, % 25, vâdeli mevduat için, % 20 bankalar, Amortisman ve Kredi Sandığı emrine verirlerdi.

Şimdi Hükümet ne istiyor ve ne getiriyor?

Hükümet diyor ki; «Mevduat konusunda bugüne kadar görülmemiş bir sisteme gidiyoruz; hâlen mevcut yüzde yirmi munzam karşılık çok azdır. Bu nisbet kredilerin genişlemesine mâni olamamıştır. Bu itibarla bu nisbeti yüzde kırka, elliye çıkaralım! Yani bankalardaki mevduatın yüzde ellisine kadar kısmını Merkez Bankasına alalım; bloke edelim» diyor.

Bundan başka, bugüne kadar toplanan munzam karşılıklar Amortisman Kredi Sandığı emrinde idi; Amortisman Kredi Sandığı da bu paraları İktisadi Devlet Teşekküllerinin finansmanında fiilen kullanmıştır. Hükümet diyor ki; «Bundan sonra bu yolda gidilmesin, karşılıkları Merkez Bankasında bloke edelim. Yani, bu paraları İktisadi Devlet Teşekküllerini finanse etmekte değil, mevduatın muayyen bir kısmını Merkez Bankasında saklamak suretiyle banka işlerine yapılacak her hangi bir tehacümü karşılamakta, mudilerin menfaatlerini korumakta kullanalım.» Hükümet tasarıya üçüncü bir nokta daha ilâve ediyor: «Bu karşılıkları sandıkta değil, Merkez Bankasında bloke edelim, bloke edelim ama, bir kısmını ziraat finansman için serbest bırakayım, Ziraat Bankasına vereyim, kullansın», diyor.

Son olarak geçici bir madde ile de, Hükümet, % 50 istemekle beraber, «1961 yılına münhasır olmak üzere, % 30 ile beni tahdidediniz», diyor.

Şimdi, Hükümetin bu tekliflerini iktisadi zaviyeden kısaca incelememe müsaadenizi rica edeceğim. Hemen şunu ilâve edeyim ki, gerekcede ileri sürülen görüş ve basına verilen tebliğlerle yaratılmak istenen hava hilâfına getirilen tasarı yeni bir sistem değildir; mevcut bir sistemin bir cihetinin tashihinden ibarettir. Bugüne kadar da bankalarda karşılık paralar ay-

rılır, Amortisman Sandığına yatırılırdı. Yeni ve güzel olan cihet; Sandık bundan sonra bu paralara tasarruf edemeyecek, Merkez Bankasında bloke bir hesapta hazır olarak duracaktır. Ne yazık ki, bu usulü getiren Hükümet, bir istisna isteğiyle getirdiği sistemi, daha doğmadan öldürmektedir. Görülüyor ki, bu sistem eskiden beri vardır. Ve halen Amortisman Sandığına bir milyar 218 milyonu tecavüz eden, % 20 lerden mütevellit, bir karşılık da birikmiştir. Yeni olan cihet, bu karşılıkların, Merkez Bankasında, iadeye hazır bir şekilde bloke tutulmasından ibarettir. Hükümetin birinci görüşünde, yani «bu nisbet düşüktür, % 50 ye çıkaralım», isteğinde isabet yoktur. On yıllık enflasyonist politika devrinde, bu % 20 ler piyasaya tekrar verilmeseydi, enflasyonist tersirler izale edilebilirdi.

Eğer bugün bir kredi enflasyonu olsaydı, karşılık nisbetinin artırılması teklifi doğru görülebilirdi. Halen böyle bir şey de yok. Son on yılda enflasyonist politika neticesinde paramız iç ve dış değerini kaybetmişti. Dış tediyelerimizde güçlük çekiyorduk. Kısaca ekonomik menfaatlerimiz zedelenmişti. Ama, bunun sebebi, munzam karşılık nisbetinin % 20 seviyesinde tutulmasında değildi. Bankaların Amortisman ve Kredi Sandığına vermek zorunda oldukları % 20 lerin daha fazla artırılmamasında değildi. Hata şurada idi: Hükümet, bankaların verdikleri % 20 leri İktisadi Devlet Teşekkülleri finansmanında kullandı. Gayesine aykırı olarak kullanılan bu paraların, tekrar piyasaya akmasını sağladı, yeniden ekonominin çemberine soktu. Eğer, hakikaten bankaların bloke ettikleri bu % 20 ler, bloke tutulmuş, piyasaya çıkmamış olsaydı, iktisadi hayatımız enflasyonist bir hale düşmiyecekti. Toplanan bu paralar plânsız bir şekilde israf edilmiştir. Hesapsız, kitapsız şekilde paralar heba edilerek suni bir iştirat gücü, enflasyonun ortasına düşülmüştür.

Bizim bankacılık tarihimiz pek eski sayılmaz. Vatandaşların kredi müesseselerine itimadederek paralarını bankalara yatırmaları dün sayılacak kadar yenidir. Bu itibarla bankalarımız, vatandaşların tasarruflarını millî ekonomiye katmaları için, durmadan uğraşmakta, reklâm ve ikramiye gibi bir sürü masraflar ihtiyar etmekte, vatandaşın ayağına kadar gide-

rek şubeler açmaktadır. Bunların bu yoldan ihtiyar ettikleri masraflar yüzde üç, üç buçuk raddesindedir. Millî tasarrufu verimli şekilde toplamak için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Bu kadar geniş ve faydalı gayretler içinde bulunan bankalarımıza çalışma imkânı sağlamak lâzımdır; bu da ancak mevduatın büyük bir kısmını onlara bırakmakla kabildir.

BAŞKAN — Açık oylarınıza arz edilen tasarı için reylerini kullanmayan arkadaşlarımız, lütfen oylarını kullansınlar... Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Buyurun, devam edin, efendim.

VEDAT DİCLELİ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; bir bankanın 100 milyon lira mevduat, sağladığını farzedelim. Bu mevduatı elde etmek için yapmış olduğu ağır masrafları ve vereceği faizleri karşılamak için bu 100 milyon işletmesi lâzımdır. Halbuki mevcut sistem gereğince bunun % 5 - 10 u umumi dispo-nibilité olarak ve % 20 - 25, ortalama, % 20 si de munzam karşılık olarak ayrılmakta ve kullanılamamaktadır. Getirilen tasarı ile bu nisbet % 45 - 50 ye çıkarılacak olursa bu bankanın topladığı 100 milyon liralık tasarrufun şöyle böyle 50 - 55 milyon lirası Hükümet kararı ile bankadan alınacak ve bloke edilecektir. Şu duruma göre, bankanın kendisine kalan 45 - 50 milyon lirayı çalıştırarak, ikraz ederek, vatandaşların kendisine vermiş olduğu 100 milyon liranın karşılığını tedarik etmek, kazanmak mecburiyetinde kalacaktır. Bunun ne kadar zor olduğunu izaha hacet yoktur. Neticede, dolambaçlı yollardan güdilmek suretiyle, faiz hadlerinin yükseltileceği gayet tabiidir. Umumiyetle bugüne kadar tatbik edilen % 20 karşılık, biraz önce arz ettiğim gibi, küçümsenecek bir miktar değildir. Yeter ki; toplanan paralar, tekrar ekonomiye iade edilmiş olmasın. Bugüne kadar iade edildiğine göre, % 20 karşılığın % 50 ye kadar çıkartma yetkisini istemek, % 20 nin kifayetsiz olduğunu ispata yetmez. Tasarı gerekçesinde, Hükümet misal veriyor; diyor ki; başka memleketlerde mevduatın % 10 dan % 100 üne kadar karşılık olarak alınır. Müsaade ederseniz, burada Maliye Bakanlığın-dan aldığım bir cetveli okuyacağım.

Bolivya'da 100 milyon liranın 300 milyon lirasının Merkez Bankasına alınması esastır. Hükümetin yetkisi vardır. Kolombiya'da % 100,..

Size bir yağın daha memleket sayabilirim. Bu memleketlerin çoğu Orta ve Güney Amerikan memleketlerine aittir. Bu memleketlerde umumiyetel bankalar zaman zaman vatandaşların yatırdıkları paraların üzerine konmak için hileli yollara saparlar. Buna karşı, mevduat sahiplerinin haklarını korumak için Hükümet de âzami bir nisbet mevduatı bloke eder. Mevduat sahiplerinin emrine hazır tutar, onlara güven sağlar.

Batı memleketlerinde munzam karşılık sistemi çok daha düşük şekilde uygulanır. Avusturya'da bu nisbet % 5 - 15 arasındadır. Halen 100 milyon liradan 5 milyonu bloka tutulur. Belçika'da % 4, Kanada'da % 8, Batı - Almanya'da bankaların büyüklüğüne göre mevduatın % 6 - 13 ü Merkez Bankasına bloka edilir; Japonya'da % 0 - 10, Norveç'te % 0 - 10, İsveç'te % 2,5 - 4,5 arasında, diğer Batı memleketlerinde de ancak buna yakın nisbetlerde mevduat karşılığı paralar hazır tutulur.

Kısaca, bankaların mevduattan kullanamayıp hazır ve nakit olarak tutmaya mecbur oldukları karşılık nisbeti % 2,5 ile % 13 arasındadır Batı memleketlerinde.

Buraya kadar verdiğiniz misallerin birinci grubu Güney Amerika memleketlerine, ikinci grubu ise iktisaden ileri memleketlerine aittir. Şimdi bir de iktisaden geri kalmış memleketlerden misaller alalım, biraz da bize benzeyen memleketlerde bu nisbetler nasıldır, bunu görelim.

Mısır'da : % 12,5; Yunanistan'da : % 8; Hindistan'da : % 100... Ama bu karşılık yalnız vâdesiz mevduatın % 20 si, vâdeli mevduatın % 8 i içindir. Geriye kalan % 80 i bankalar serbestçe kullanır. Pakistan'da : % 2 ile 5 arasındadır. Suriye'de ise % 15 den fazla karşılık istenemez.

Şu halde denebilir ki, iktisaden geri kalmış memleketlerde de karşılık nisbetleri düşüktür. Bu itibarla mevcut % 20 nisbeti yükselterek «mevduatın yarısı kadar bir miktarı kötü ihtimalleri derpiş ederek enflasyon önlenmek amacıyla yarımın hükümetlerine silâh olarak vermek için, % 50 ye çıkaralım ve bu günden verelim.» denemez. Birçok memleketlerde sermaye terakümü olmuş, faiz hadleri %1, 2 ye düşmüştür. Öyle memleketler vardır ki; mevduat sahiplerine banka faiz vermez, üstelik bekeçlik

parası alır. Bu gibi memleketlerde bankaların mevduatı kredi kaynağı olarak kullanmaları zarureti yoktur, kendi öz kaynakları piyasa ihtiyacı karşılar. Bunlar ayrı hesapta, Merkez Bankasına vermeden de o bankada bloke durabilir. Görüyorsunuz ki muhterem arkadaşların, Hükümetin mevcut % 5 umumi dispoibilibiteye ilâveten % 20 yi az görerek bu yıl % 30 gelecek yıllar için % 55 munzam karşılık sistemi yersizdir, fazladır. Memleketimizin ekonomik özellikleri bankaların kuruluş ve serpilmiş halinde olmaları, vatandaşın tasarrufunu bankaya yatırmaya henüz yeni yeni alışması bakımından bu nisbet yüksektir. Kaldı ki, % 20 nisbet amacına sadakatle kullanılmış olsa, tekrar İktisadi Devlet Teşekkülleri yoluyla piyasaya ödenmemiş bulunsa idi bunun kifayet edeceği görülecekti.

Sonra Hükümet, ikinci teklifinde diyor ki: «bana % 50 yi veriniz, fakat bu yıl % 30 dan fazlasını kullanmayacağım.» Burada gerek usul ve gerek esas bakımından mantıka aykırı bir durum mütalâa ediyorum. Önce usul bakımından; yasama organı âzami ve asgari hadleri gösteren bir nisbet tesbit edecek. Bu yıl hangi nisbet tatbik edilecek? Bu, teşriî organın görevi değildir. Bu husus, Hükümete tanınmış bir haktır, bir görevdir.

Banka Kredilerini Tanzim Komitesi mevcuttur. O tetkikatını yapar, âzami ve asgari hadler arasında bir nisbet gösterir, Hükümete teklif eder; Hükümet de tasvibeder, nisbet yürürlüğe girer. Oysa, Hükümet bir geçici madde ile bu nisbetin 1961 yılı için % 30 olmasını istiyor; yani kendi kendisini bağlıyor. Acaba kendisine güveni mi yok, yoksa mevduatın azalacağından, ükeceğinden mi endişe ediyor? Bunun izahını yapmalarında fayda vardır. Kaldığı bugün mevduatın esasen % 30 u bloke yazıyettir.

Bugün Türkiye bankalarında 1961 başından bu yana 250 - 300 milyon liralık bir mevduat artışı vardır. 27 Mayıs İnkılâbından sonra yersiz birtakım telâşlarla çekilen mevduat tekrar bankalara dönmüş olmakla beraber, bu marjinal mevduat artışının yıl içinde çok fazla olmayacağı da belirtmek zorundayız.

Şimdi görüyorsunuz ki, ancak 200 - 250 milyon lira arasında bir mevduat artışı var. Şu halde hangi zaruretlere karşılık nisbeti 1961 için % 30 a çıkarmak istiyoruz? Mevduat artış seyri

kredi enflasyonu tehlikesini doğurmaktan çok uzaktır. Nitekim kredi ihtiyacını karşılamak amacıyla Hükümet Amerikan karşılığı paralarından faydalanarak ihracatçı ve sanayicilere özel kredi vermek için uğraşmaktadır. Bu itibarla geçici maddenin kanundan çıkarılması ve bu yıl tatbik olunacak nisbetin Hükümetin takdirine bırakılması iyi olur. Esasen bu vazifeyi bir komite idare edecektir. Bu komitenin yetkileri artırılmıştır. Yüzde elliye kadar çıkarılması istenen karşılık nisbetlerinin tesbiti bu komiteye aittir. Komitenin bundan başka salâhiyetleri de vardır. Onun için bu komitenin teşekkül tarzını ve havasını aksettirmek lâzımdır. Bu komitede kimler çalışacaktır?.. Komitenin Başkanı; Maliye Bakanındır. Üyeleri de; Ticaret Bakanı, Çalışma Bakanı, Hazine Umum Müdürü, İç Ticaret Umum Müdürü, Merkez Bankası Umum Müdürü, Emlâk Kredi Bankası Umum Müdürü, Odalar Birliği Genel Sekreteri, Bankalar Birliğinden bir mümessil, bir de bankalar tarafından seçilen 5 bankacı temsilcisi... Bu 5 bankadan ikisi Halk Bankası ile Ziraat Bankası, kanunla kurulmuş bankalar olmaları bakımından, bunların Hükümete yakın müesseseler olduğunu teemmül etmek güç değildir. Görülüyor ki bu 14 üyenin üçü bakan, 5 i tayinle gelmiş resmî vazifeli zevat, yalnız 5 i, 6 sı bankaların seçip gönderdiği umum müdürlerden ibarettir. Böyle bir heyetin, bankaların kredi ihtiyaçları, faiz hadleri üzerinde görüş beyan etmesi, mevduat karşılıkları nisbeti üzerinde serbestçe karar vermesi, objektif, rahat siyasî telkinlerden uzak bir mesai yapması pek mümkün değildir. Bu itibarla, Bankalar kanunu tasarısının tadil edildiği şu sırada, 47 nci maddenin de değiştirilmesini ve serbest bankacılığa ve para piyasasına yakın bir komitenin kurulmasının sağlanmasını da rica edeceğim.

Tasarıda bir hüküm daha var; deniyor ki; bütün karşılıklar Merkez Bankasında toplanacaktır. Fakat bugüne kadar toplanan karşılıklar Sandıkta kalacaktır. Arkadaşlar, eğer mantıki, lojik iktisadi bir sistem kuruyorsak, tadil teklifi ile bunu ileri sürüyoruz. O halde bütün karşılık paraların bir tek yerde bloke tutulması lâzımdır.

Gaye nedir? Birincisi mevduat sahibinin menfaatini korumak ve bunun için bankanın her istediği anda karşılığı geri verilebilmektir.

İkincisi, eğer banka mevduatı ikraz şeklinde piyasaya fazla miktarda intikal ettirmek isterse, bunun önüne geçmek piyasadaki kredi hacmini kontrol altında tutmaktır. Bankaları kredi tevziinde tamamiyle serbest bırakmak elbette mahzurludur. Bu maksatla bugüne kadar karşılıklar toplanmış. Amortisman ve Kredi Sandığında bu yoldan bir milyar 218 milyon 073 bin 104 lira birikmiş bulunmaktadır. Bu paraların mevcudolmadığını hepimiz biliyoruz. Geçmiş iktidarın plânsız, programsız hareketleri, hatalı politikası yüzünden birçok verimsiz yatırımlara girilmiş olduğu, dönmemek üzere bu karşılık paraların İktisadi Devlet Teşekküllerine aktarılmış olduğu ve oralarda heba edilmiş bulunduğu hepimizce malûmdur. Millî İnkılâp Hükümetlerimiz bunun üzerinde durmuştur. Hususi bir kanunla bu karşılık paralarının 25 yılda konsolide edilerek Sandığa iadesi kabul edilmiştir. Böylelikle karşılıklarına yavaş yavaş geri dönmesi teminat altına alınmıştır.

Şu halde ben diyorum ki, mademki bu paralar İktisadi Devlet Teşekküllerine 25 yıl içinde peyderpey geri vereceklerdir, şu halde güdülen amaçta kullanılması ve sistemin mantıki bir icabı olarak, bu paralar da Merkez Bankasındaki hesaba yatırılmalı. Bu noktayı nazarımızı Maliye Bakanlığınca kabul etmiş ve Ticaret Komisyonu teklifi halinde tasarıya konmuştu. Fakat nedense bu sonunda çıkarılmıştır. Hatıra gelebilir; bu paralar dün olduğu gibi İktisadi Devlet Teşekküllerinin finansmanında kullanılmakta devam edilsin. Artık idari ve keyfi yollar bertaraf edilmiş ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin durum ve tutumları Anayasada kontrol altına alınmıştır. Yatırımlar için kalkınma ve plânlama hükümleri koyduk. Dün olduğu gibi İktisadi Devlet Teşekküllerinin gidişleri oluru bırakılmıyacaktır; Amortisman Sandığından finanse edilmesi sistemine son verilecektir. Bu bakımdan Ticaret Komisyonunca kabul edilmiş olan şeklin Yüksek Heyetimizce kabul edilmesini rica edeceğim.

Tasarının en mühim maddesi mevduat karşılığı olarak bloke edilecek paraların bir kısmının tekrar piyasaya çıkarılması hükmüdür. Bu istisna da zirai finansmanı takviye için yapıyor. Fakat arkadaşlar, bu istisna bizim için

aziz, ekonomimiz için zaruri bir mevzu için bile olsa, bir sistemin baltalanması pahasına yapılmamalı idi; yeni bir sistem getiriliyor : Karşılıklar artık Amortisman Sandığında erimiyecek, bloke şekilde Merkez Bankasında hazır duracak. Hem mevduat sahibine teminat sağlanmış olacak, hem de reeskont ve faiz hadlerine ilâveten kredi hacmine ayarlıyacak. Bu görüşe sadakat göstermek lâzımdır. % 20 den % 50 ye kadar çıkarılacak karşılıkları Ziraat Bankasına aktarmak bu sistemin altına dinamit koymak demektir. Hiç şüphesiz hükümetler, kredileri yalnız kemiyet bakımından değil, keyfiyet bakımından da ekonominin muayyen sektörlerine yöneltirler. Eğer biz zirai dâvayı birinci plânda görüyorsak - ki öyledir - bu, sistemi rahnedar etmek pahasına değil, başka yollarla bu amaçla tahakkukuna çalışılmak lâzımdır. Bu mevzularda önergelerim vardır. Fakat umumi görüşmeleri uzatmamam için önergelerimi maddelerin müzakeresinde arz edeceğim. Ziraat Bankası bu aktarmadan elle tutulur bir fayda görecektir mi? Bu yıl banka için bütçeye 80 milyon lira konması lâzım idi; konmamıştır. Bugüne kadar Hükümet % yarımlardan % 1 lerden tekevvün eden 300 milyon liradan fazla bir parayı Ziraat Bankasına vermiştir. Şimdi Merkez Bankasında toplanacak karşılık paraların % 20 si Ziraat Bankasına verilecek. Bu ziraate yardım bakımından güzel bir şey. Memleket kalkınmasının ziraaatten başlayacağını biliyorum. Onun için bu yardım zihniyetini sevinçle karşılıyorum. Ancak Ziraat Bankasının bu işten fiilî bir kazancı olmayacaktır. Gerçekten mevduatın yüzde şu kadarının Merkez Bankasına yatırılması mükellefiyeti, Ziraat Bankasına da uygulanacağına göre bu bankaya bir yandan yardım edeceğiz, bir yandan da mevduatın bir kısmını elinden almış olacağız. Bu banka için bir kâr sayılamaz.

Kabul edelim ki, bu yıl içinde Türkiye'de bütün bankalara bir milyar lira mevduat yatırılmış olsun. Bu bir milyar liranın % 30 olan 300 milyon lira Merkez Bankasına yatırılacak. Bu 300 milyon liranın % 20 si de 60 milyon lira, Ziraat Bankasına verilecek. Ziraat Bankası bu parayı zirai finansmanda kullanacaktır.

Bu bir milyar lira da siyasi ve iktisadi istikrar içinde önemli ekonomik bir gelişme olur-

sa, âzami mevduat olarak toplanması mümkün bir meblâğdır.

Bir milyar liranın mevduat olarak toplanması normal şartlar içinde mümkündür. Tatbikat ne gösterecektir, bunu bilemiyoruz. Ziraat Bankası bu bir milyarlık mevduatın % 20 - 25 ini toplayacaktır. Fakat Ziraat Bankası öte yandan, bunun % 30 unu Merkez Bankasına nunzam karşılık olarak vermek zorundadır. Bu takdirde, 200 milyonun % 30 u 60 milyon eder. 60 milyon verecek, 60 milyon alacak, 30 milyon verecek, 30 milyon alacak. Ziraat Bankasının büyük bir kazancı olmayacaktır. Ama banka bugüne kadar % 30 ları yatıramamış, Amortisman Sandığı da zirai finansman için 191 milyon 129 bin 612 liralık bir yardımda bulunmuş gibi görülmektedir. Bunun bir çaresi elbette bulunabilir. Maddeler görüşülürken, sırası geldiğinde üzerinde duracağım, bir önerge de takdim etmiş bulunmaktayım, kabulünü rica edeceğim. Bu tasarı hakkında para kredi piyasası ne düşünüyor? Türkiye'deki belli başlı bankaların umum müdürlerini çağırdık, Maliye Bakanının da huzurunda bize izah verdiler. Temsilciler Meclisinin davetlisi olarak Ticaret Komisyonunda konuştular; samimî konuştular. Birçokları karşılıkların % 20 den % 50 ye çıkarılmasının fâhîş olduğunu söylediler. İstisnasız hepsi, Ziraat Bankası Umum Müdürü de dâhil, Ziraat Bankasına taanın böyle istisnai bir hükmün sistemin zaafını teşkil ettiğini ifade ettiler. Türkiye İş Bankası, Ziraat Bankası, Vakıflar Bankası, Sınai Kalkınma Bankası, Yapı ve Kredi Bankası ve Ticaret Bankası gibi bankaların yetkili mümessilleri gayet veciz bir şekilde durumu anlatmışlar, mahzuru üzerinde durmuşlardır.

Bugüne kadar da karşılıklar yalnız bir gaye için toplanmış değildir; mudinin menfaatini korumak yanında krediyi ayarlama musluğu olarak da düşünülmüştür. Bu itibarla karşılıklardan bir kısmının Ziraat Bankasına verilmesi mevcut sisteme aykırıdır; Ziraat Bankasına da ciddi bir faydası yoktur. Mâruzatımı Hükümetin ve komisyonun dikkate alması faydalı olur.

Hükümet, tezatlarla dolu olan bu tasarımı cazip göstermek için gerekçenin sonunda diyor ki : «Kanun çıkarsa ben de 30 Haziran 1958 plâfonunun kaldırılmasını derpiş edeceğim.»

Arkadaşlar, 1958 senesinde ıstıraplı bir gi-dişe son vermek gayesi ile eski iktidar, kre-dileri dondurma yoluna gitmişti. Bankaların imkânı ne olursa olsun, 4 Ağustos 1958 tari-hinde banka kredilerinin dondurulması emre-dildi.

Mevduatı fazla olan bankalar, arzu ettik-leri halde bu nisbette kredi verememişlerdi. Bunları bankaclardan duymuştum.

Eğer bu plâfonu kaldırırsak, bundan son-ra yapılacak mevduatın % 40 ı, 50 si piyasaya çıkabilecektir. Doğru, güzel, ama sayın arka-daşlar, biz burada bu plâfon üzerinde dura-mıyacağız. Bu teşriî organın vazifesi değildir, Hükümeti ilgilendiren bir husustur.

Hükümet kredi hacmini zamanına göre ayar-lyabilecektir. Kredi şişkinliğini önlemek için vaktiyle konmuş olan bu plâfon kaldırılırsa

her halde kıyamet kopmaz. Bugünkü kredi ih-tiyacı karşısında Hükümetin isabetli kararları olması gerekir. Fakat, plâfonun kalkması ile Bankalar Kanununu değiştirme teklifinin aynı günde getirilmesi gerekçesini takdir edemi-yorum. Beynelmilel bir anlaşma ile Yüksek Heyetinizin malûmatı dışında, Hükümetin bir taahhüdü mü vardır? Lütfen bizleri tenvir bu-yursunlar. (Alkışlar)

BAŞKAN — 1837 sayılı Bina Vergisi Ka-nununu ile 3.1.1961 tarihli ve 206 sayılı Ka-nunda değişiklikler yapılmasına dair olan ta-sarıya (175) iştirak vukubulmuş, (141) kabul, (26) ret, (8) çekinse olmuştur. Tasarı Yüksek Meclisinizce kabul edilmiştir.

Saat 18 de toplanmak üzere Oturumu kapa-tıyorum.

Kapanma saati : 17,30

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 18,00

BAŞKAN — Lûtfi Akadlı

KÂTIPLER : Şahap Kitapçı, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

Görüşmelere devam ediyoruz.

CEMİL SAİT BARLAS — Muhterem arka-daşlarım, bugün konuşulmakta olan bankaların kredilerine dair olan kanunla bunu takibeden kanunda hakikaten üzerinde durulacak konuları ihtiva etmektedir. Hepinizin bildiği gibi, büyük bir iktisadi buhran içindeyiz. Bu iktisadi buhra-nın sebeplerinden birisi de güvensizliktir. Bazı hesaplara göre 1 milyar 600 milyon lira çorap-larda ve sandıklarda yatmakta, bankalara yatı-rılmamaktadır.

Binaenaleyh, paraların tedavüle çıkması, kre-dileri harekete geçirmek, memleketin iktisadi buhranını gidermek bakımından zaruridir. Bu gelen Bankalar Kanunu ile memlekette bankala-ra olan emniyetin artırılması düşünülmüştür. Bankalara olan emniyetin artırılmasının düşünül-mesi yerindedir. Hükümet bunu iyi idrak etmiş-

tir. Buna mukabil bir tezat içindeyiz. Piyasaya para lâıyıkı veçhile gelmiyecektir. Bunu telif edi-çi bir yol bulmak zarureti vardır. Benden evvel konuşan kıymetli arkadaşım Vedat Dieleli'nin söyledikleri gibi, bir de paramın ters tarafı bu memlekette mevcut olmuştur. Küçük bazı ban-kalar iflâs etmek tehlikesi ile karşı karşıya kal-mış ve Hükümet müdahale etmiştir, el uzatmış-tır. Bu suretle bankalara olan itimatsızlık izale edilmeye çalışılmıştır. Bu bakımdan biz küçük mevduat erbabının bankalara olan itimadını, pi-yasadaki krediye ihtiyacı olanlar kadar düşünmek zaruretindeyiz. Bunu telif edici bir yol bulmak Devletin başheca vazifesidir. Bu bakımdan nisbet vâdelilerde yüzde 35 e, vâdesizlerde yüzde 45 e çıkıyor. Bu nisbet düşüp çıkabilir, fakat her hal-de küçük mevduat erbabının, bankalara yatırı-lan paramın kendilerine tam olarak jade edilece-ğine dair bir emniyetin sağlanması zarureti var-

dır. Bankaların durumuna karşı vatandaş çok hassastır. Biliyorsunuz, Hükümet İnkılabtan sonra bankadaki paralara el koymaya kalktı. O vakit başlayan itimatsızlık bugün gitmiş değildir arkadaşlar. Bunun bilinmesi lâzımdır.

Şimdi bu kanunla Merkez Bankasına yatırılacak paraların % 20 sinin Ziraat Bankasına verilmesi istenmektedir. Benim şahsi kanaatime göre Ziraat Bankası bu paraları zirai kredide kullanması yerindedir. Yalnız bu kredileri verirken, köylünün hangi yolla kredi alacağı, bu kredinin verimli olup olmayacağı, köylünün kullanma yolu teminat altına alınmadan % 20 yi Ziraat Bankasına vermek yanlışdır. Hükümetin yerine ben olsaydım ve muhakkak zirai sektöre bir kredi vermek icabediyorsa, bankalardan kesilecek yüzde 20 leri bankalararası bir holding yapardım. Bankalararası yapacağım bu holding yoluyla, bu yüzde 20 yi belli sahada zirai sektöre tahsis ederdim.

Maliye Bakanından bir ricam da şudur: Bankalara para yatırılıyor, piyasaya para az çıkıyor, fakat bu memleket içinde paraya muhtaç olan sınıf orta ve küçük tüccarımız ve sanatkârimizdir. Fakat, bugün banka faizleri yüzde 20 yi buluyor. Bunun piyasada yaratacağı şey, istihsalı artırmaktan ziyade bir hayat pahalılığını doğuruyor ve maliyet yükseliyor. Hükümet bu kanunu getirdiği zaman, yanında bir de teminatı yani umum itibariyle faiz haddini indireceğine dair bir kelimem görmemekteyiz. Piyasaya ve bankalara karşı halkın itimadı artmalıdır. Buna mukabil, bankalar küçük ve orta tüccar ve sanatkâra kredi verdiği zaman hayat pahalılığını artırmayacak tarzda dünyanın en yüksek faizi olan hiç olmazsa yüzde 9 faiz ile âzami haddi korumamız lâzımdır. Bugün Türkiye'deki faiz haddi hiçbir yerde yoktur.

Kredi hakkında uzun boylu konuşacak değilim. Bu kanun ister şimdi bizim zamanımızda çıksın, ister sonra çıksın, Anayasa ve bakanlık bakımından kabili telif değildir. Siyasi vaziyeti oluşturan müşterek, Komite olarak doğru değildir. Ben olsaydım, kredi politikasında otonomi yapmak istiyorsak bu işi Merkez Bankası Umum Müdürlüğüne tâbi kılar bu suretle bir kredi heyeti tanzim ederdim. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Şahap Kocatopçu.

ŞAHAP KOCATOPÇU — Muhterem arkadaşlarım; kanunun tümü üzerinde konuşacak

değilim. Bu, teferruatı ile muhakkak Sayın Maliye Bakanı arkadaşımız tarafından huzurunuzda izah edilecektir. Çünkü, 4 Ağustos Kararlarıyla bir tampon şeklinde tıkanmış olan kredi musluğu, esas itibariyle daha yararlı bir muslukla, daha uygun bir şekilde işler hale getirilmek istenilmektedir. Prensip itibariyle hakikaten uygundur.

Bendeniz burada bir noktayı temenni edeceğim; bu da bugüne kadar 1 milyar küsur milyon lira bir kısım banka mevduatı karşılıklarından Amortisman Kredi Sandığı hesabında toplanmış bulunan paralar bugün İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından kullanılmış bulunmaktadır. Daha evvelce kabul etmiş olduğumuz bir konsolidasyon kanunu gereğince, 1962 den itibaren başlamak üzere 1 milyarlık bu meblâğın 25 sene zarfında tedrici surette tekrar İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından ödenecek ve Amortisman Kredi Sandığında bu şekilde toplanacak olan paralar Merkez Bankasına iade edilecek ve orada biriktikten sonra icabında % 50 limit yeni hamleler için zemin teşkil edecektir. Bu görüş aksi istikamette tecelli etmektedir. Milyarlarca lira malî bünyemiz içinde erimiş bulunmaktadır. Toplanmış olan bu paralar gerek İktisadi Devlet Teşekküllerinin munzam yeni ihtiyaçlarında, gerek hususi teşebbüsün kredi ihtiyacında, gerek sanayiî bu gibi munzam ihtiyaçları için, iktisadi gelişme ihtiyaçlarında kullanılmak üzere disponibl bir fon olarak toplanırsa millî iktisadiyatımızın gelişmesi için bir gelir sağlanmış ve bu arada memleketin gelişmesini sağlayan bir para toplanmış olur. Bu temennimin kabulünü rica ederim. Hümetlerimle.

BAŞKAN — Komisyon görüşecek mi efendim? Buyurun.

KARMA KOMİSYON ADINA ZİYA MÜ-EZZİNOĞLU — Muhterem arkadaşlar, benden önce konuşmuş olan muhterem hatipler, müzakere mevzuu olan kanun tasarısının muhtelif cepheleri hakkında görüşlerini belirttiler. Şimdi bendeniz de komisyonun bu husustaki görüşlerini Yüksek Heyetinize arz ve ifade etmeğe çalışacağım.

Muhterem arkadaşlar, evvel emirde şu noktanın bütün ağırlığı ile tesbit edilmesinde fayda vardır : Yüksek Heyetinize de malûm olduğu

üzere, modern ekonomilerde banka kredileri ve buna kaynak olması itibariyle mevduat ehemmiyetli bir mevki işgal eder ve bu iki kaynağın, memleket ekonomisine yararlı olarak kullanılması hükümetlerin başlıca vazifelerinden birini teşkil eyer. Tatbikatta bu iki mevzu, mevduatın himayesi ve kredilerin kontrolü şeklinde tecelli eder. Mevduat mevzuunda tasarrufun teşvik ve himayesi için, parasını bankaya yatırmış olan vatandaşın bu parasını istediği zaman çekmesi imkânını temin etmek, kredi bahsinde de, bundan beklenen faydanın sağlanması için, banka kredilerinin memleket ekonomisinin inkişafı istikâmetine muvazi olarak kullanılmasını sağlamak şarttır.

Hükümetlerin bu mevzudaki alâkası işte bu iki nokta etrafında toplanmaktadır. Bugün tatbik ve tasvibimize sunulmuş olan tasarı da bu maksatla hazırlanmış olup Bankalar Kanununun mevduat karşılıkları ile ilgili hükümlerinde bazı tadilâtı derpiş etmektedir. Teklif edilen sistem aslında mer'î bulunan Bankalar Kanununda da yer almıştır.

Yalnız şunu itiraz etmek lâzımdır ki, mer'î kanunun bu husustaki hükümleri mütekâmil bir sistem olmaktan uzaktır. Bu bakımdan yeni tasarı bu sisteme bu günün şartlarına uygun, daha mütekâmil bir hüviyet vermeyi istihdaf etmektedir. Yeni sistemde getirilen en büyük yeniliklerden biri mevduat karşılıklarının bundan sonra Merkez Bankasında bloke edilmesidir. Yüksek malûmlarımız olduğu veçhile, bugün cari sistemde mevduat karşılıkları Merkez Bankasında bir hesapta toplanmakta, Amortisman ve Kredi Sandığı namına toplanmış olan bu paralar bu sandık tarafından İktisadi Devlet Teşekküllerinin finansmanında kullanılmaktadır. Bu kullanım sisteminin asıl gayesi ile hemahenk değildir. Çünkü, aslında mevduat karşılıkları sistemi, mevduat için, icabında alâkalı bankaların emrine serbest bırakılmak üzere her nevi ihtiyat tesis etmekle beraber aynı zamanda bu şekilde piyasada tedavül hacminin tanzimine de yarıyan bir vasıtaadır. Geçen devrede, şimdiye kadar sistemin asıl gayesine uygun olarak kullanılmayışı mazide memleketimizde enflasyonist gidişe sebeb olan âmillerden birisi olmuştur. İşte getirilen yeni sistemin en büyük hususiyeti bu kapıyı kapayıp, bütün modern dünya tatbikatına uygun olarak, karşılıkları Merkez

Bankasında bloke etmek şeklinde tecelli etmektedir. Bu noktayı arz ettikten sonra, kanunun iüzum ve zarureti izah bakımından bir ikinci noktayı da Yüksek Heyetinize kısaca arz etmek isterim. Biraz evvel konuşan arkadaşlar buna dolayısıyla temas ettiler. Memleketimizde halen kanunla karşılık nisbeti yüzde 25 olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır. Halen tatbik edilen nisbet de yüzde 20 dir. O halde akla gelebilir ki, zaten Hükümete verilmiş olan salâhiyet henüz tamamen kullanılmamış bulunduğuna göre, niçin kanunun tadili cihetine gidilmektedir ve bu nisbetler daha yüksek hadlere irca edilmektedir. Mevcut iktisadi duruma göre bugün cari olan nisbetin şu anda artırılmasına bir sebeb olmadığı aşikârdır. Bunun içindir ki, Hükümet de mevcudolan salâhiyetini kullanma cihetine gitmemiştir. Ancak, şunu hesaba katmak lâzımdır ki, bilhassa Eylül ayından sonra ekonomideki tedavül hacminde bir genişleme vukubulacaktır. Bir taraftan mahsulün piyasaya çıkması ve bu arada bilhassa Toprak Mahsulleri Ofisinin mubayalarından dolayı köylünün, çiftçinin eline geçen para miktarında artış olacaktır. Diğer taraftan Yüksek Heyetinizin bildiği gibi Eylül ayından itibaren ihracatımızda vukubulacak artışa muvazi olarak da tedavül hacminde bir genişleme imkânı hâsıl olacaktır. İşte bu genişlemenin fiyatlar üzerindeki menfi tesirlerini önlemek için şimdiden hazırlıklı bulunmak icabetmektedir.

Bu takdirde, kullanılmamış olan yüzde beş nisbeti bankalara gelecek mevduatın tekrar kredi şeklinde piyasaya çıkmasını kontrole belki de kifayet etmeyecektir. Bu bakımdan, tasarı şu anda, müstacel ve zaruri görülme dahi, önümüzdeki devrenin ihtiyaçları nazarı itibara alındığı takdirde, bunun bir ihtiyaç olduğunu kabul etmek lâzımgelir. Daha önce yapılan konuşmalarda temas edilen meselelerden birisi de âzami nisbet mevzuu idi. Bu mevzuda Sayın Vedat Diçleli arkadaşımızın işaret ettikleri husus üzerinde, komisyon olarak, bizde durmuş bulunuyoruz. Filvaki dünya tatbikatı gözden geçirildiğinde bu bahiste farklı nisbetlerin cari olduğu görülmektedir. Umumiyetle, gelişme halinde olan memleketlerde bu nisbet, yüksek gelişmiş memleketlerde ise daha düşüktür. Gelişme halinde olan memleketler bünyeleri ve takibettikleri iktisadi politika dolayısıyla ko-

laylıkla enflasyon sathına kaymak durumundadırlar. Bu bakımdan bu memleketlerde bu şekildeki inkişafı önleyebilmek için mevduat karşılığı nisbetleri, diğer memleketlere nazaran umumiyetle daha yüksek tutulmaktadır. Memleketimizin şartları da aynı istikâmette olduğu içindir ki, bu defa Hükümetçe teklif edilen nisbetler esas itibariyle komisyonca da uygun görülmüştür. Yalnız tadil edilen maddede ayrıca bir de umumi bir disponibilitè derpiş edilmiş bulunmaktadır ve buna göre halen bankalar bu şekilde mevduat karşılıkları dışında kendi kasalarında ayrıca % 5 karşılık bulundurmaları mecburiyetindedirler.

Bu hususu nazarı dikkate alarak komisyonumuz Hükümet tasarısındaki âzami nisbetleri % 5 nisbetinde indirmeyi uygun görmüş ve böylece âzami nisbetler vâdeli mevduata % 35, vâdesiz mevduata da % 45 olarak Yüksek Heyetinizin tasvibine arz edilmiştir.

Mer'i hükümlere göre Amortisman ve Kredi Sandığı hesabına yatırılmış olan karşılıkların bu sandık tarafından kendi kanunundaki hükümler dairesinde kullanılmakta olduğunu yukarıda arz etmiştim. Muhterem arkadaşımız tarafından vâkı tenkitlerde bu paraların Merkez Bankasında bloke edilmesi üzerinde de duruldu. Aslında kabul etmek lâzımdır ki, sistemi tam ve mütekâmil bir hale irca etmek bakımından bu hakikaten lüzumlu görülebilir. Ancak, tatbikat da nazarı itibara alındığı takdirde aynı neticeye varmak mümkün değildir. Filhakika, karşılıkların bu şekilde kullanılmış olması mâzide enflasyona sebep olmuş bulunmakla beraber kabul etmek lâzımgelir ki, bu paralar artık ekonominin bünyesine dâhil olmuş durumdadır. Binaenaleyh, derpiş edilen şekilde bunların da istirdat edilerek Merkez Bankasında bloke edilmesi halinde tedavül hacminde bu miktarında bir daralmaya yol açılmış olacaktır. Bunun yanında, Sayın Kocatopçu arkadaşımızın işaret ettikleri gibi, İktisadi Devlet Teşekküllerinin ihtiyacını da ihmal etmemek durumundayız. Bu bakımdandır ki, komisyonunuz, Hükümet teklifinde olduğu veçhile, Amortisman Kredi Sandığımda şimdiye kadar olan devrede toplanmış olan menabiin bu sandık tarafından bir fon olarak kullanılmasını uygun görmüştür.

Karşılıklardan bir kısmının Ziraat Bankası finansmanına tahsisi mevzuuna gelince; bu noktada esas itibariyle Vedat Dieleli arkadaşımızın görüşüne iştirak etmemek ve kendisini haklı görmemek mümkün değildir. Filvaki bütün dünyadaki tatbikatında karşılıkların Merkez Bankasında bloke edilmekte yani toplanan paralar bu suretle tecridedilmektedir. Fakat, bunun yanında, gelişme halindeki bazı memleketlerde karşılıkların kredi tevzii için bir vasıta olarak kullanıldığı da vâkıdır. Hükümet, bu misallerden mülhem olarak ve aynı zamanda Ziraat Bankasının memleket ekonomisinde işgal ettiği ehemmiyetli yeri ve ihtiyaçlarını da nazarı itibara alarak, T. C. Merkez Bankasında toplanacak karşılıklardan âzami % 20 sinin Ziraat Bankası finansmanlarında kullanılmasını derpiş etmiştir. Raporumuzda da görüleceği üzere, komisyonunuz Ziraat Bankasının bugünkü güç durumunu göz önünde bulundurarak bu teklife iştirak etmekle beraber bunu muvakkat bir hal tarzı olarak kabul etmiş ve ilk fırsatta Ziraat Bankasının kendi kanununda gösterilen kaynaklardan imkânlarının artırılması cihetine gidilmek suretiyle karşılık sisteminin de asli fonksiyonuna irca edilmesi lüzumunu tebarüz ettirmiş bulunmaktadır.

Netice itibariyle arkadaşlarımız tarafından ileri sürülen hususlar hakkında komisyonunuzun görüşü bundan ibarettir. Heyeti umumiyesi ile tasarımı Yüksek Heyetinizin tasvibine arz ediyoruz.

BAŞKAN — Sayın Maliye Bakanı.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlarım; şu anda iki günlük bir fırtınadan çıkmış bir Maliye Bakanı olarak (Gülüsmeler ve bravo sesleri, alkışlar) kendimi biraz yorgun hissetmekte haklı bulunuyorum. Yalnız, insanların hayatında öyle anlar vardır ki, müdâfaa edeceği mevzuun haklılığını ve memleket için arz ettiği çok büyük ehemmiyete gözlerini çevirince bu yorgunluk unutulmaktadır. Ben de yüksek huzurunuzda bu vaziyetteyim. Huzurunuzda getirilen bu kanun Türkiye'nin bundan sonra sıhhatli, istikrar içinde bir kalkınmaya sahibolması bakımından son derece hayati bir ehemmiyet taşımaktadır. Evvelâ, kanunun ne getirdiğini arz etmek faydalı

olacaktır, bilâhara esbabı mucibesine geçeceğim.

Hükümetiniz, Karma Komisyonun huzuruna getirdiği teklifle tam olarak mutabıktır. Banka kredilerini Tanzim Komitesi de aynı şekilde yüzde yüz mutabakatını izhar etmiştir. Esasen bu kanun tasarısı bidayette banka kredilerini Tanzim Komitesinin tam mutabakatı ile Yüksek Heyetinize takdim edilmiştir.

Bu kanun tasarısı şu esasları ihtiva ediyor: Bundan sonra bankaların mevduatında bir artış olması halinde bugünkü duruma değil, bundan sonraki mevduatlarında vukubulacak artışlara racidir. Vâdesiz mevduatlarda âzami % 45, vâdelilerde âzami % 35 e kadar karşılıkların Merkez Bankasına yatırılmasını istemek salâhiyeti Hükümete verilmektedir. Binaenaleyh, bu salâhiyet mevcut mevduata değil, bundan sonraki mevduatlara racidir. Bunlar birer taban olarak tesis edilmektedir. Bu taban içinde memleket ihtiyaçlarına göre mevduatlarda karşılık ayırma salâhiyeti Banka Kredilerini Tanzim Komitesine verilmektedir. Doğrudan doğruya Hükümetin elinde değildir, Banka Kredileri Tanzim Komitesi iktisadî şartlara göre bu nisbeti tayin edecektir. Banka Kredilerini Tanzim Komitesine muhterem arkadaşlarımızın itimat buyurmasını rica edeceğim. 4 aylık bakanlığım sırasında bu komite kırılması güç çetin bir ceviz olduğu intibamı vermiştir. Hiçbir fikri sonuna kadar mücadele etmeden kabul ettirmek imkânı yoktur. Sizler de ileride bu komite ile karşılaşacaksınız. Bugün bu komiteye hakikaten itimat buyurun. 7 tane hususi sektör, 7 tane Devlet sektöründen teşekkül eden bir Komitedir. Oraya gelen bankacılar, kendi bankalarının menfaatleri mevzuubahsolduğu için her nokta üzerinde hassastırlar. Türkiye'nin hususiyetlerini ve her türlü meselelerini nazarı itibara alarak, kuvvetli ve emniyetli tedbirlerini göstermektedirler. Hükümet bu komiteyi ikna etmeden her hangi bir tedbir alamaz. Burada çok emniyet vardır. Diğer taraftan bu sistem kredi kontrolünün tamamen esasına girerek, mevduat karşılığı tesis edilecek karşılıkların behemahal Merkez Bankasına yatırılmasını şart koşmaktadır. Bu karşılıklara karşılık olarak bankalara icabında faiz verilmesini derpiş etmektedir. Ayrıca mevduatta vukubulacak azalmalara

karşı, bunun karşılığını süratle Merkez Bankasından çekip, bankalara emniyet getirmeyi temin etmektedir. Yani tam bir elâstikiyet vardır. Arz ettiğim gibi, komisyonun getirdiği bu tasarı üzerinde gerek Komisyonunuz, gerek Hükümetiniz ve gerekse Banka Kredilerini Tanzim Komitesi tamamen mutabıktırlar.

Bu mevzuda niçin ittifak edilmektedir? Evvelâ, Banka Kredilerini Tanzim Komitesi arkadaşlarımız niçin buna itibar etmektedirler? Bunu arz edeyim.

Bugün Türkiye'de banka kredilerini tanzim mevzuunda bir sistem vardır. Bankalara âzami % 25 e kadar mevduat karşılığı tesis etme mükellefiyeti verilmektedir. Bu karşılıklar Amortisman ve Kredi Sandığına gitmektedir. Amortisman ve Kredi Sandığı tarafından bu paralar mazide kullanılmıştır. Yeni sisteme göre bu Merkez Bankasında dondurulması, bankalar emrinde tutulması derpiş edilmiştir. Bu sistem bankacılara emniyet getirmektedir.

İkincisi, bugünkü sistemle mevduat karşılığı % 25 tir. Bu % 25 bütün mevduata tatbik edilebilir. Meselâ 8 milyar mevduat vardır. Bu mevduatın % 25 ine bu tatbik edilir. Bu suretle 400 milyon liralık bir «contre action» yapmak imkânı vardır. Bu da bankalar bakımından bir emniyettir. Bu kanunla bundan sonraki artışlar için tatbik edilecektir, bugünkü vaziyete tatbik edilmeyecektir. Bu bakımdan da memlekete bir emniyet getirmektedir.

Diğer taraftan, tasarının diğer hususiyetleri; kendilerine faiz vermekte ve bunu likit halde emirlerinde tutmaktadır. Bu kontrole niçin lüzum görülüyor? Bir memleket ekonomisinin istikrar içinde yürümesi, o memlekette mal ve hizmet karşılığı olan talebin, mal ve hizmetin arzı ile beraber gitmesine bağlıdır. Bu devreden diğer bir devreye mal ve hizmet arzı aynı kalırsa, talep artarsa ekonomide bir muvazenesizlik doğar. Dış tediyelerde açık olduğu takdirde talebe esas kuvvet veren banka kredileri hacimdir. Banka kredilerinin hacmi; mevduat ve krediler beraber yürür. Birisi bankaların aktifinde, birisi pasifinde gözüktür, beraber ve müsavı giderler. Hükümetin vazifeleri bakımından, hayati nokta hizmet ve mal arzı ile talep arasında muvazene temin etmek olduğuna göre, bankaların kredileri ve dolayısıyla mevduatlarını

kontrol etmek, muvazeneli gitmek için hayati ehemmiyeti haizdir.

Bu kontrol iki türlü yapılabilir : Ya krediler kontrol edilir, krediler üzerine plâfon konur ve yahut kredi üzerinde serbestçe hareket etme imkânı verilir, fakat mevduat üzerinde kontrol konulur. Bugün Türkiye'de bir plâfon dâvası % 20 nispetinde mevcuttur. Bu sistemle 1948 de banka kredileri üzerine plâfon konmuştur. Bu plâfonlar tehlikelidir. Bir kere bankaların demek ki, mevduatlarını ellerinde bırakıyoruz, fakat bu mevduatı kullanmamalarını temenni ediyoruz. Bankaların elinde mevduat durdukça, kredi plâfonuna riayet edilmeye zorlamak çok büyük bir dâvadır. Envai türlü küçük, bankalar arasında friksiyon meydana gelir, aynı zamanda Maliye Bakanının kendi eline verilmemesi lâzım gelen bir kontrolü verir. Bu kontrolü kullanarak Maliye Bakanı, bankalar üzerinde arzu edilen her hangi bir hususu kullanabilir...

Türkiye'de biz son üç yıllık tatbikatta bu sistemin mahzurlarını gördük. Bir kere banka plâfonlarında hususi bir friksiyon mevzuubahsolmaktadır. İcabında lüzum olmıyan, istenmiyen ve hattâ icabında mahkemeye gidilen bir şekli kabul ediyoruz.

Bundan sonra Maliye Vekilinin Türkiye'nin kendi politikasında kanun gerçevesi dışında müessir olmasını istemiyoruz. Kanuna bir plâfon koyuyoruz. Mevduatı ve kredi tahsisini bir komite kanaliyle yapıyoruz. Bunu bir kere yaptıktan sonra Maliye Vekilinin artık sözü kalmamaktadır, bundan sonra artık müessir olmayacaktır.

Biz getirdiğimiz bu sistemle iftihar ediyoruz. Çünkü Maliye Vekilinin kontrolünü azaltıyoruz.

Diğer taraftan bu sistemin bir emniyet havası vardır.

Şimdi yeni mevduat karşılığı bankalara bir külfet yüklenince, bankaların mevduatları çoğalma Merkez Bankasına giderek mevduatları karşılığını kırmak hakkına kavuşuyorlar. Bu da Türkiye için çok büyük bir ehemmiyeti haiz bulunmaktadır. Ve son derece lüzumludur.

İnkılâptan sonra bir mevduat çekilmesi olmuştur. Bu yüzden pek çok bankalar sıkıntılı hale düşmüşlerdir. Mevduatın makul karşılığını tesis ederler, bunu Merkez Bakansında bu-

lundururlarsa iyi olur kanaatindeyim.

Arkadaşlarımız nisbet üzerinde durdular. Bâzi arkadaşlarımız da kanunen getirilen âzami nisbetlerin yüksek olduğuna işaret ettiler. Ben size şu ciheti arz edeyim ki, bu mevzuda rakamların tefsirine gidilmesi yanlış bir yol olduğu kanaatindeyim. Bunlar âzami miktarlardır, bundan sonra mevduatta olacak artışlarla muamele yapılacaktır. Bugün 9 milyarlık mevduatımız vardır. Bundan sonraki mevduatta artış olursa bu artışa tatbik edilecektir. Maliye Bakanının ifadelerinde bir ciheti yanlış tefsir ettiler. Bu mevduatın karşılıkları her tarafta mevcud olduğu gibi bizde de mevcuttur. Yalnız Amerika'da yoktur. 56 memlekette mevcudolan en modern sistemlerden birisidir. Fakat bu sistem Cenubu - Amerika'da yoktur. Avusturalya, az gelişmiş memleketlerle çok gelişmiş memleketler arasında vasat bir memleketdir. Avusturalya'da mevduatlarda olan artışlara karşılık olmak üzere % 75 bir fon tesisi mükellefiyeti yüklenmektedir. Seylân'da bu % 100 e kadar çıkmaktadır. Ekvator'da keza % yüzdür.

Sayın Vedat Dieleli arkadaşımız bu karşılık tesisi mükellefiyetinin % 30 olmasını istediler. Fakat hemen şunu söyleyeyim ki, bu sistem tamamen mevduat artışlarında tatbik edilmektedir. Meselâ sekiz milyarlık bir mevduat varsa bunun % 20 nisbeti beş yüz milyon liradır. Bunu esas mevduata ilâve edecek olursak, sekiz buçuk milyar lira ilâve olunursa bunun % 30 nisbeti 1 milyar 600 milyon bir mevduat getirir. Onun için Almanlar % 12 ve % 13 üzerinden kullanmaktadırlar. Biz ancak, (bugünden itibaren artacak miktar üzerinden % 30) der isek; bugünkü % 20 ancak % 1 artarki bu da 80 milyon liradır. Bu nisbet diğer memleketlerde çok daha üsttedir. Meselâ Cenubi - Afrika'da % 90 a kadar çıkmaktadır. Memleketlerin iktisadi gelişmelerinde öyle vaziyetler olur ki, icabında mevduatın icabında kredilerin bir kuruş dahi artırılmaması gerekir. Meselâ bir memlekette fiyatlar mütemadiyen artmaktadır. Peru'da bu usul tatbik edilmektedir. Peru rezervleri artan doğru dürüst memleketlerden birisidir. Bu getirdiğimiz sistem dünyadaki nisbetlerine nazaran bize çok yüksek gözükmemelidir. Mevduat % 5 arta-

çaktır. Bu bir şey değildir. Bunu Merkez Bankasına koyuyoruz, bankalara da kredi vermektedir. Bu bakımdan getirilen sistem her yönden tatbika lâyiktir. Bu sistemi şu aylarda kullanmak için getirmiş değiliz. Ekim veya Kasımda Türkiye ekonomisi bu sisteme son derece muhtaç olabilir, Ekimde seçime gidildiği takdirde Maliye Vekilinin eline şimdiden bu alâti hazırlamaktayız.

Muhterem arkadaşlarım; son bir yıl zarfında para arzını iki kısma ayırmak mümkündür. Bunlardan birisi piyasadaki kâğıt ve nakit para olup diğeri de vâdesiz depozitolu mevduattır. Son aylar zarfında piyasada nakit parada çok fazla derecede yükseliş olduğu görülmektedir. Halk daima evde hazır nakit parayı tercih etmektedir. Bu sebeple de banka mevduatlarında hiçbir artış olmamaktadır. Buna mukabil kredi hacmi muvazeneli olarak yürütülememektedir. Fakat sonbaharda seçimlere gidildiği takdirde halkın elinde bulunan nakit para talebi azalacak, buna mukabil bu paralar bankalara yatırılmak suretiyle mevduatlarda bir şişkinlik husule gelecektir. Fakat eğer bu mevduat şekline mâni olmazsak o zaman dış tediye imkânlarımız bile tehlikeye girebilir. Buna mâni olmak için Maliye Vekilinin şimdiden hazır bulunması lâzımdır.

Şuraya kadar arz ettiğim hususlar da gösterir ki, Kredileri Tanzim Komitesi esasında sayın komisyonla mutabıkız. Bir nokta az - çok ihtilâf celbetmektedir, bu da Ziraat Bankasının durumudur. Huzuruza gelen kanuna göre mevduat karşılığı tesis olunacak karşılıklardan âzami % 20 si Ziraat Bankası emrine tahsis olunabilecektir. Şunu arz edeyim ki, âzami hududu aldığımız zaman yani % 45 Merkez Bankasında depo edildiği takdirde bütün mevduatın % 9 u Merkez Bankası kanalıyla Ziraat Bankasına kaydırılacaktır. Bu ne demektir arkadaşlar? Bu mekanizma ile Türkiye'de mevduatta olan artışım âzami olarak vâdesizlerde % 9, vâdelilerde de % 7 si Ziraat Bankasına kaydırılmak istenmektedir. Ben bu sistemi Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap veren bir mekanizma olarak telâkki etmekteyim.

Son 20 yıla gelinceye kadar Türkiye'de iki banka mevcuttu. Bir - iki cenebi banka ile beraber Türkiye'deki banka mevcudu 3 ilâ 4 ten yukarı çıkamazdı. Bu bankalar arasında Ziraat

Bankasının çok mühim yeri olduğunu gözden uzak tutmamak lâzımdır. Ziraat Bankası vasıtasıyla toplanan mevduat zirai sektörün ihtiyaçlarına tahsis olunacak vaziyette idi. Bu banka şimdi bu hususiyetini kaybetmiştir. Umumi mevduat arasındaki hisse nisbeti tedricen azalmıştır. Mevduatta artışlar olmuş, fakat bunun zirai sektöre, giden kısmının ehemmiyeti azalmıştır. Zirai sektör üzerinde iki günden beri yaptığımız konuşmalarda gayet vazih olarak belirtilmiştir ki, memleket iktisadiyatı bakımından hayati bir ehemmiyet taşımaktadır. Bu sektörde mâkul bir mevduat artışını meydana getirmek ve istihsali teşvik etmekte büyük faydalar vardır. Binaenaleyh bundan sonra teşekkül edecek mevduat artışlarının zirai sektöre akması memleket iktisadiyatı bakımından çok faydalı olacaktır. 20 senedir bu durum daima zirai sektörün aleyhine değişmiş bulunmaktadır. Fakat biz getirmiş olduğumuz yeni sistemle Ziraat Bankasına da, diğer bankalarda olduğu gibi, bir mevduat karşılığı tesis etmek mükellefiyetini yüklüyoruz. Ama şimdiye kadar maalesef Ziraat Bankası bu mevzuda gevşek davranmıştır. Bu sistemle Ziraat Bankası da bir mevduat karşılığı tesis edecektir. Ziraat Bankasını bu sistemden hariç tutamayız. Bu umumi sisteme o da dâhil olacaktır. Bu suretle bu imkânlar kendisine temin edilecek imkânlar azaltılmamış olmaktadır. Merkez Bankası mevduatta biraz faiz ödiyecektir, bu nihayet tâli bir şeydir. Bu sistemin Türkiye'nin ihtiyaçlarına uygun bir mekanizma olacağına kaaniim. «İyi niyetli bir Maliye Vekili olarak sen bunu suiistimal etmezsin ama ilerde gelecek Maliye Vekilleri suiistimal edebilir» dediler. Gelecek iktidarlar bu limitin üzerine çıkamazlar, aksi halde bir kanun mevzuu olur, huzuruza gelir. O zaman bunu kabul veya reddedersiniz. Binaenaleyh sizin murakabenizdedir ve onları bugün olduğu gibi imtihan edersiniz. Binaenaleyh ben bundan bir endişe duymuyorum. Kanun memleketin ihtiyaçlarına cevap verecek durumdadır.

Biz Ziraat Bankası imkânlarını böylece destekliyerek üzerinde duracağız. Ziraat Bankası Türkiye'nin iktisadiyatı bakımından büyük ehemmiyet taşımaktadır. Bu bankayı elde mevcut imkânlarla takviye etmek Hükümetin ilk yapacağı işler arasındadır.

Muhterem arkadaşlarım bu izahattan sonra huzuruza getirilen kanun hepimize inşirah verecek, memleket iktisadiyatı bundan sonra istikrar içinde yürümeye devam edecektir. Bu aynı zamanda banka sistemimize emniyet getirecek bir kanundur. Bundan sonra küçük bankaların durumu süratle göz önünde tutulacaktır. Küçük bankaların hareket hatları tesbit ve bunların emniyetle yürümleri bakımından bir fon tesis edilecektir. Bu husustaki temaslarımız hayli ilerlemiş bulunmaktadır. Bankaların tasfiyeleri eihetine gitmiyeceğiz. Onları süratle takviye edeceğiz. Ara sıra gazetelerde, yanlış havadisler görülmektedir. Birleşik Tasarruf Bankası, Bağcılar Bankası. Bütün bunların durumu getirilmiş olan yeni sistemle takviye edilmiş olacaktır. Yine arz edeyim getirilmiş olan sistem küçük ve büyük bankaların çalışma güçlerini artıracaktır. Bu sebeple komisyonun huzuruza getirmiş olduğu tasarıyı tasvip buyurmanızı istirham ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Vedat Dicleli.

VEDAT DICLELİ — Muhterem arkadaşlar, dört aylık yeni bir tecrübeden sonra ikinci defa kürsüye çıkmanın mahzurunu müdrikim, bu sebeple tekrar söz aldığım için özür dilerim. Müsaade ederseniz bir iki cümle ile gerek Sayın Bakana, gerekse Sayın Sözcüye cevap vermek isterim.

Sayın Bakan bu müzakerenin iki gündün beri bir fırtına içinde geçtiğini ifade ettiler. Hemen ifade edeyim ki, hepimiz aynı gemi içinde, aynı kader yolcuları olarak kaynaşmış bir kütleliyiz. Burada iktidar ve muhalefet partileri yok; burada hattâ Hükümet ve Meclis diye karşı karşıya gelmiş iki kuvvet de yok. Büyük bir dâva ve geçici bir devre için toplanmış bir Kurucu Meclis var. Sadece yurt menfaati ve memleket ekonomisi için görüşlerimizi samimiyet ve açıklıkla ifadeye çalışıyoruz.

Sayın Bakan yüksek nisbeti müdafaa etmek için bâzı memleketlerden misaller verdi; rakamlar okudu. Gariptir ki ikimiz de aynı cetvelden faydalanarak rakamlar veriyoruz. Vaktiyle İngiltere Parlamentosunda bir bakan sıkışmış İstatistik Umum Müdürünü çağırarak : «Şu iş için bana çabuk rakamları getir» demiş. «Mevzuu müdafaa için mi yoksa çürütmek için mi istiyorsunuz bu rakamları?» diye Umum Müdürü

kendisinden sormuş. Gerçekten rakamlar çeşitli şekillerde izah olunabilir. Şimdi Bakanın vermedikleri rakamlar da hakikate pek intibak etmeyen şeylerdir. Meselâ kendileri misal olarak Almanya'yı aldılar, % 30 plâfon olduğundan bahsettiler, ama karşılığın asgari haddini söylemediler. Orada asgari had sıfırdan başlar. Hindistan'ı ele aldılar. Hindistan'da da münzam karşılık mevduatın % 100 ü değil, mevduatın % 20 sinin % 100 üdür. Sonra Avustralya'yı misal aldılar. Orada da % 75 tir dediler, fakat cari asgari haddi söylemediler. Biz bir sistem kurmaya çalışıyoruz : Bundan sonra bu paraların çarçur edilmemesi için Merkez Bankasının tutumu ve durumu üzerinde durmak lâzımdır. Memleketin ihtiyacı var diye karşılıklarının bir kısmını Ziraat Bankasından verip dondurursak getirdiğimiz sistemi kendimiz inkâr etmiş oluruz.

Sayın Sözcü arkadaşımız da bâzı tenkidlerine cevap vermediler. Yüksek bir karşılık nisbetine Eylül ayında ihtiyaç olacağını söylediler ve sebebolarak mahsulün süratle Ofis tarafından alınacağını, tedavüldeki para hacminin artacağını ifade ettiler. Bu, iki - üç aylık bir devrenin özelliğinden ibarettir. Zira Ofis elindeki buğdayı sattıkça tedavüldeki paranın bir kısmı Merkez Bankasına dönmüş olacaktır.

İhracatın tedavüldeki parayı artırması hususuna gelince aynı zamanlarda yapılacak ithalât için tüccarın döviz bedeli olarak tedavüldeki paranın oranlı bir kısmını Merkez Bankasına tevdi etmesi suretiyle, muvazene yine sağlanmış olacaktır. Görülüyor ki, Sözcünün iddiası hilâfına, yakın gelecekte tedavüldeki para ve kredi miktarında anormal bir artıştan endişe etmeye mahal yoktur.

Karşılık nisbetine gelince : Ben bâzı memleketlerden misaller verdim, iktisaden az gelişmiş memleketlerden bahsettim. Gene iktisaden az gelişmiş memleketler içerisinde bizim bünyemize benzeyen bâzı memleketleri misal olarak arz ettim. Fakat Bakan ve Sözcü bu eihete temas etmediler.

Bunları bu şekilde arz ettikten sonra esas bir meseleye gelmek istiyorum. Amortisman Sandığına 25 yıl içinde ödenecek olan eski karşılık paralarının devamlı surette Devlet İktisadi teşekküllerinin finansmanında kullanılma-

sını doğru bulmuyorum. Öyle ise İktisadi Devlet Teşekküllerinin finansman kaynağı ne olacaktır? İktisadi Devlet Teşekkülleri için daha doğrusu bir kalkınma plânı hazırlanmaktadır. Bu plânın gerçekleşmesi için Amortisman Sandığının elindeki yeni donmuş paralar kâfi gelmeyecektir. Kalkınma plânı yaparken finansman işini yıllara tahsis ederek nasıl yapılacağını elbette düşüneceğiz. Bu hayatî dâvayı Sandığın keyfine bırakacak değiliz.

Sayın Sözcü Komitenin teşkil tarzı üzerinde de hiçbir izahatta bulunmadı, yalnız Maliye Bakanı Komitenin çetin bir cevaz olduğunu söylediler. Komitenin munis yumuşak bir üç cevaz olduğu ve Hükümetin tesiri altında kalmakta bulunduğu bir gerçektir. Esasen kuruluşu zayıf arz etmektedir. Komitenin içinde Maliye Bakanı ile üç bakan bulunmaktadır. Çoğu resmî sektörden gelen üyelerin objektif olarak Hükümetin tesiri dışında olduğunu iddia etmek oldukça güçtür.

Umumi olarak mâruzatım bundan ibarettir. Maddelere geçince tekliflerimi arz edeceğim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yoktur. Maddeye geçilmesini oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Tasarımın lîvedilikle görüşülmesi teklif edilmektedir. Yüksek oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Tasarımın lîvedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Şimdi birinci maddeyi okutuyorum :

7129 sayılı Bankalar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 153 sayılı Kanunla muaddel 33 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 33. — Bankalar taahhütlerine karşı bulunduracakları umumî dispoñibilitenin asgarî nisbeti Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tâyin olunur.

Bankalar yukardaki fıkra mucibince tesis edecekleri umumî dispoñibiliteden başka Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası mevduatında açılacak hususî bloke birer hesapta nakden munzam karşılık tesis etmekle mükelleftirler. Bu munzam karşılığın işbu kanunun 51 nci

maddesinde zikri geçen aylık mevduat cetvellerinde umumî mevduattan bankalar mevduatının tenzilinden sonra kalacak bakiyeye nisbeti vâdeli mevduatta % 10 dan aşağı ve % 35 ten fazla, vâdesiz mevduatta % 20 den aşağı ve % 45 ten fazla olmamak üzere memleketin umumî iktisadî durumu göz önünde bulundularak zaman zaman Banka kredilerini Tanzim Komitesince tesbit olunur.

Karşılık nisbetlerinin artırılmasına mütaalîk Banka kredilerini Tanzim Komitesince alınacak kararlar ancak kararın tekemmül ederek meriyete girdiği tarihi takibeden ay başından itibaren vâkı olacak mevduat artışlarına tatbik olunur.

Bankalar aylık mevduat cetvellerine göre bu mevduatlarında vâkı artışa tekabül eden munzam karşılıkları, mezkûr aylık cetvellerinin verilme müddeti içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasındaki hususî hesaba yatırmak mecburiyetindedirler.

Yukardaki fıkra gereğince Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılacak munzam karşılıkların en çok % 20 si, Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tesbit ve Bakanlar Kurulunca tasvîbedilecek esaslar dairesinde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası zirai finansmanlarına tahsis edilebilir.

Aylık mevduat cetvellerine göre mevduatın azalması halinde ilgili bankalar keyfiyeti Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirerek azalmaya tekabül eden karşılığın iadesini taleb edebilirler. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bu talepleri derhal yerine getirmekle mükelleftir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, mevduatı olağanüstü çekilmekte olan ilgili bankanın talebi halinde, aylık mevduat cetvelinin verilmesini beklemeksizin azalmaya tekabül eden karşılığı derhal iade eder.

Karşılık nisbetlerinin indirilmesi halinde yeni nisbetler kararın tekemmül ederek meriyete girdiği ayın başından itibaren vâkı mevduat artışlarına tatbik olunur. İşbu karar aynı zamanda karşılıkların da iadesini mutazammın bulmuyorsa, kararda tesbit olunacak esaslara göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası gerekli iadeyi derhal yapar.

Karşılık nisbetlerinin indirilmesi veya mevduat azalışı dolayısıyla gerekli iadenin Türkiye

Cumhuriyet Merkez Bankasındaki hesaptan karşılammaması halinde bu madde gereğince zirai finansmana tahsis edilen karşılıklardan iade zarureti hâsıl olduğu takdirde bu tediye Hazine'nin kefaleti altında Amortisman ve Kredi Sandığındaki karşılık hesabından derhal yapılır.

BAŞKAN — Nuri Kınık.

NURİ KINIK — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Maliye Bakanının küçük bankaları himaye edeceği şeklindeki beyanlarından cesaret alarak huzurunuzda çıkmış bulunuyorum. Bu beyandan anlaşılıyor ki 100 milyon lira mevduatı kabul eden bankalarla 1 milyar lirayı kabul eden bankalar aynı nisbet üzerinden % 45 ni Merkez Bankasına yatıracaklardır. Bu apaçık bir adaletsizlik nümunesidir. Çünkü 100 milyon lira mevduat alan bir banka ile 1 milyar mevduat alan bankanın ikisine de % 45 ini Merkez Bankasına yatıracaksın dediği zaman geri kalan 55 milyon liranın zaten beş milyon lirasını disponibilibite olarak kasada bulundurmamak mecburiyeti vardır. Günlük ihtiyaçları karşılamak için bu para her zaman mahfuz tutulacaktır. Geriye kalan bütün imkânlar ise 50 milyon lira ile görülecek demektir. 50 milyon liranın küçük bankalara temin edeceği kazanç diğer büyük bankalara nazaran çok değişik nisbetlerde olacaktır. Yeni sisteme göre mevduatın bir kısmı Merkez Bankasına yatırılacaktır. Bu durumdaki aksaklığı gidermek maksadıyla bir önerge hazırladım. 100 milyon lira mevduatı olan bankaların Merkez Bankasına verecekleri nisbeti % 25 olarak tesbit etmiş bulunuyorum. Ben bu husustaki birçok maliyet hesaplarını çok daha evvel yapmış bulunuyorum. Hattâ komisyonda muhterem Maliye Vekili Beyefendiye bu sebeple izah etmiştim. Küçük bankaların «bu şartlarla çalışması hakikaten güç olur. Hükümet % 45 i tatbik etmeyiz» diyorlar ama, bir gün tatbik edilmesi ihtimali de vardır. Küçük bankalara bir hakkı hayat tanımak lazımdır. Bu itibarla, ben teklifimde, 100 milyon liraya kadar mevduat kabul eden bankalar için ayrı bir barem tatbik edilmesini rica ediyorum.

Sonra, bankaların Merkez Bankasına yatırmakta oldukları mevduata ne nisbette faiz verileceğini kanunla tesbit etmeye imkân yoktur. Ama komite karar verecek denirse; bunun da

başka mahzurları vardır. Yine aynı açıdan ifade edeceğim. Bir küçük banka vâdeli ve vâdesiz mevduat kabul ederken buna vereceği faiz haddi büyük bankalara nazaran bir iki puan yüksek olacaktır. Büyük bankalarca gerek otomite ve gerek sermayesinin temin ettiği emniyet bakımından yüksek faiz verilmesine umumiyetle lüzum görülmediği haller vâkidir. Küçük bankalar ise öyle değildir, masrafları da çoktur. Merkez Bankasına yaptırılacak paralara her banka için kendisine mal olan yüzde nisbetini esas tutmak suretiyle faiz yürütülmesini bir şekle bağlamak imkânı vardır. Ben feklifimde bu faiz hadlerinin; Merkez Bankasına yatırılacak karşılıklara tatbik edilecek faizlerin her bankacına o mevduata verdiği faizden aşağı olmayacağına kaanım. Bunun için kanuna bir madde eklenmesini rica ederim.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlarım, huzurunuzda getirilen kanun teklifinin bir hususiyeti evvelâ umumi bir sistem getirmesidir. Bu umumi sistem içerisinde küçük bankalara mevduat azlığı dolayısıyla bir imtiyaz tanınması, bu sistemin esaslarını ve teknik işleme kabiliyetini tamamen ortadan kaldırmır. Fakat hemen şunu da ifade edeyim ki, küçük bankaların da karşılık tesis etmek mükellefiyetleri onları zayıf düşürecek bir mahiyette değildir. Bilâkis bu karşılık tesis etme mükellefiyeti onları bir bakıma himaye edecektir. Bu sebeple küçük bankaların da aynı sisteme tâbi tutulmaları lazımdır.

İkincisi, emniyeti sağlamak bakımından, onlar da aynı esaslara tâbi tutulmalıdır. Faiz için de bu söylenebilir. Küçük bankalar hakkında ileri sürülen maliyet yüksekliğinin de yanlış anlaşıldığını ifade edebiliriz. Biz küçük bankaların birleşerek daha mükemmel müesseseler kurmalarını istiyoruz. Her saha için bir banka olmaz, onları yeni sermayelerle takviye etmek, birleştirerek daha derli toplu müesseseler haline getirmek ihtiyacındayız. Eğer mevduatları karşılığı kendilerine hususiyetler tanınırsa bu bankaları cılız halde devama teşvik ediyoruz demektir. Biz onlara icabında 40 - 50 milyon liralık menabi bularak daha sıhhatli bir hale getirmek istiyoruz. Bizim politikamız budur. Bu bakımdan komisyonun tesbit ettiği şekildeki sistemin aynen kabulü çok faydalı olacaktır.

NURİ KINIK — Küçük bankalar birleşmediği takdirde az sermaye ile kurulmuş küçük bankaları yaşatmak için bir teklif düşünemez misiniz?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Birleşirlerse çok iyi olur. Yoksa karşılık sermayeye iştiraki temin edilir...

NURİ KINIK (Devamla) — Elinde mevduatı işletmek ve büyük bir sermaye teysisi için zorlamak daha kolay mı olur?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Hangi banka olursa olsun mevduatına karşılık bulundurmamak zorundadır. Kendilerini emniyete almak ve takviye etmek zorundadırlar. Eğer birleşirlerse kendilerine yardım ederek orta halli, iyi işler bir banka haline getirmek kararındayız.

FEYYAZ KÖKSAL — Hükümet geçici on birinci maddeyle % 25 - 30 nisbetini getirmektedir. Fakat bu geçici madde bu sene tatbik edilmeyecektir. Bu nisbetin şimdiden gelecek senelere râci olmasını doğru buluyor musunuz? Bunun hesapları nedir?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Efendim; deminden beri aynı şeyi arz ettim. Biz bununla bir salâhiyet istemekteyiz. Fakat biz bu salâhiyeti kullanmıyacağız. Tahmin edersiniz ki memlekette psikolojik birtakım tahavvüller olmaktadır. Meselâ Anayasanın referandumuna sunulması ve diğer birçok teknik meseleler var. Bizim bu bakımdan bu kanunu daima elimizde hazır bulundurmamız lâzımdır. İktisadiyatta, Yüksek Heyetiniz Anayasayı kabul ettikten sonra, bu mevzularda az zamanda halledebileceğimiz meseleler karşımıza çıkacaktır. O zaman bu kanunun elimizde bulunması bize büyük faydalar sağlayacaktır. Emniyet tedbirlerini alabilmek için salâhiyet istiyoruz. Yarın bir vaziyet hâdis olunca iktisadiyatımıza istikamet vermek bakımından bu kanun bize imkânlar verecektir.

SUPHİ BATUR — Sermayelerini birleştirmezlerse ve sermayenin tezyidi imkânı hâsıl olmazsa himaye ne şekilde olacaktır.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Bu kanun; muhterem arkadaşlar, bundan sonra artacak mevduata tatbik edilecektir. Binaenaleyh küçük bankaların şu andaki durumunda hiçbir değişiklik yapmamaktadır. Bugün nasıl yaşıyorlarsa o şekilde yaşamaya devam

edeceklerdir. Bu kanun bundan sonra mevduat artışı olursa ona tatbik edilecektir. Bu bankalar birleşirlerse yardım edeceğiz. Kendileri kolaylık isterlerse yardım edeceğiz. Bu kanun mevduatta olacak artışlara şâmil bir sistem getirmektedir. (Reye reye sesleri)

BAŞKAN — Vedat Dicleli.

VEDAT DICLELİ — Arkadaşlar; evvelce arz etmiştim, % 50 nisbet çok yüksektir. Hükümetin bu yıl için âzami had olarak muvakkat maddede teklif ettiği % 30 u uygun görmekteyim. Birinci önergem karşılığın % 30 la tahdid edilmesi merkezindedir. İkinci önergem Kredileri Tazim Komitesinin sureti teşekkülü ve üyelerinin hüviyetleri hakkındadır. Sayın komisyonun bu hususu tetkik edip yeni bir teklif getirmesini rica ediyorum.

Üçüncü önergem, bu sistemi zaaftan kurtarmaya mâtufluk bir tekliftir. 33 nci maddenin 5 nci fıkrasında Ziraat Bankasına bir taraftan karşılık paralarının % 20 sini verirken, diğer taraftan topladığı mevduatın % 30 unu Merkez Bankasına tevdi etmek mükellefiyeti tahmil edilmektedir. Maliye Bakanı da bunların birbirini ifna edeceğini söylemektedir. Hem sistemi zaaftan kurtarmak, hem de Ziraat Bankasını ağır bir külfetten uzak tutmak için şöyle bir teklifte bulunuyorum : «Yukardaki fıkra gereğince Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında munzam karşılık tesis etmek mükellefiyeti Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası hakkında uygulanmaz. Bu karşılıklar zirai finansmanda kullanılır.» Kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

1. 7129 sayılı Bankalar Kanununun 33 nci maddesinin 2 nci fıkrasındaki mevduatta munzam karşılık nisbetlerinin vâdeli mevduat âzami haddinin % 30 ve vâdesiz mevduat âzami haddinin de % 35 olarak kabulünü bilhassa küçük bankaların da iktisadi hayatımızda rollerini devam ettirebilmeleri için,

2. Yeni getirilen sistemin esasını bozmamak amacıyla 33 nci maddedeki beşinci fıkranın tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal

Yüksek Riyasete

Şifahen arz ettiğim sebeplerle;

a) Vâdeli ve vâdesiz mevduat yekûnu yüz milyon liradan az olan bankaların, Merkez

Bankasına yatıracakları nisbetin vâdesizlerde % 25, vâdelilerde %20 den fazla olamaz şeklinde değiştirilmesini ve

b) Merkez Bankasına yatırılacak karşılığa verilecek faiz hadlerinin her bankanın o mevduat için verdiği faiz haddinden az olamaz, Şeklinde bir fıkra ilâvesini teklif ederim.

Nuri Kınık

Yüksek Başkanlığa

Değiştirilmesi istenen 33 nci maddenin 5 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Dr. Vedat Dicleli

Fıkra 5 : Bankaların, yukardaki fıkra gereğince T. C. Merkez Bankasında munzam karşılık tesis etmek mükellefiyeti T. C. Ziraat Bankası hakkında uygulanmaz. Bu karşılıklar tutarı zirai finansmanda kullanılır.

Sayın Başkanlığa

1 nci madde ile tadili teklif olunan 33 nci maddedeki munzam karşılıkların, Hükümetin geçici maddede teklif ettiği üzere, vâdeli mevduatta % 10 dan aşağı, % 25 ten fazla; vâdesiz mevduatta ise % 20 eden aşağı % 30 dan fazla olmamak üzere, şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Dr. Vedat Dicleli

Sayın Başkanlığa

Bu tasarı ile Banka kredilerini Tanzim Komitesine geniş yetkiler verilmektedir.

Komitenin bu görevini, her türlü politik cereyanlardan tamamen uzak, objektif ve rahat bir şekilde yerine getirmesi umumî iktisadi durumun icaplarına göre kararlar alabilmesi için, bankaların komiteden çıkarılması ve resmî sektörden gelen üyelerin daha mâkul bir hadde indirilmesi zaruridir. Bu hususu sağlamak üzere Bankalar Kanununun komite ile ilgili 47 nci maddesinin de komisyon tarafından değiştirilerek Umumi Heyete getirilmesini arz ve teklif ederim.

Dr. Vedat Dicleli

BAŞKAN — Nispetleri değiştirmeyi hedef tutan Nuri Kınık tarafından verilen önergeyi okutuyorum.

(Nuri Kınık'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor...

NURİ KINIĞ — Efendim, Vedat Dicleli'nin nispetler hakkındaki takririne iştirak ediyorum. Onun için takririmi geri alıyorum.

(Vedat Dicleli'nin birinci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Feyyaz Köksal'ın önergesinin ilk fıkrası tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Nuri Kınık'ın önergesinin ikinci fıkrası tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Vedat Dicleli'nin ikinci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Karşılık nisbetlerine dairdir. Komisyon katılmıyor. Yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Feyyaz Köksal'ın önergesinin ikinci fıkrası tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Birinci madde ile tadil edilen Bankalar Kanununun 33 nci maddesinin ikinci fıkrasındaki bankalar kelimesinden sonra «Ziraat Bankası» harif kelimelerinin ilâvesini arz ederim.

Emin Soysal

BAŞKAN — Bu mevzu daha evvel oylanmıştı, bu sebeple nazarı itibara almıyoruz.

Bankalar Komitesine taallük eden bir önerge var.

VEDAT DİCLELİ — Huzurunuzdaki bankalar tasarısı komiteye yetki vermektedir.

BAŞKAN — 1 nci madde ile ne ilgisi var?

VEDAT DİCLELİ — Komite ile ilgilidir.

BAŞKAN — 47 nci maddeden bahsediyor.

VEDAT DİCLELİ — Komisyon değiştirmiştir.

KOMİSYON ADINA ZİYA MÜEZZİNOĞLU — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Vedat Dicleli

arkadaşımız Banka kredilerini Tanzim Komitesinin ehemmiyetine işaret buyurdular ve komitenin tarzi terekkübü üzerinde durarak bünyesinde bir değişiklik yapılmasının doğru olacağını ileri sürdüler. Hakikaten bu Komite mühim bir organlar ve Bankalar Kanununun tatbikatında, hususiyile banka kredilerinin tanziminde, istişari bir uzuv olarak geniş salâhiyetlere sahiptir.

Komitenin teşekkül tarzına gelince kanuna göre komite, üç bakan, üç umum müdür, beş banka umum müdürü ve Bankalar Birliği Umum Kâtibiyle Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Umumi Kâtibi olmak üzere on üç kişiden müteşekkildir. Bu terekküp tarzına göre komitede resmî sektörün hâkim olduğunu iddia etmek doğru değildir. Bu görüşün bugünkü komitede vazife almış olan Banka Umum Müdürlüğünden bâzılarının Umumi Bankaların Umum Müdürü olmasından ileri geldiği anlaşılmalıdır.

Hulâsa olarak denilebilir ki, kanunda aslında umumi sektör ile hususi sektörün birlikte temsil edilmesi kabul edilmiştir. Tatbikat bu şekilde tezahür etmiyorsa Bankalar Kanununun heyeti umumiyesinin gözden geçirilmesi sırasında bir nokta üzerinde de durulabilir. Bugün için müstacel bir husus teşkil etmemektedir. Yalnız bu sözlerle, böyle bir teklif bugün olmasa dahi ileride nazarı dikkate alınmıyacağını ifade etmek istemiyorum. Kanun yeni bir kanundur. Şimdiye kadar olan tatbikat böyle bir şeye lüzum hissettirmemiştir. Bundan sonraki tatbikatı mütaakıp bu kanunun maddelerinin değiştirilmesi ihtimali olabilir. Bu tatbikat devresinde Komitenin durumu hakkında da böyle bir şey olursa Komitenin durumu da nazarı itibara alınır.

BAŞKAN — Önerge Bankalar Kanununun 47 nci maddesinin tadiline dairdir. Halbuki, görüşmekte olduğumuz tasarıda böyle bir şey yoktur. Bu itibarla bunu muameleye koymuyorum.

Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 69 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 69. — Kanunun 28, 35 ve 36 nci maddelerinde yazılı hükümlere ve hadlere riayet etmeyen bankalar, Maliye Bakanlığınca ve 33 ncu madde hükümlerine riayet etmeyen bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı kendilerine yapılacak tebligat üzerine ve bir aydan az olmamak kaydıyla bildirecek müddetler içinde bu durumlarını ıslah etmedikleri takdirde bankaların vazife ve alâkalarına göre İdare Meclisi Reisi veya âzaları veya Umum Müdür veya Umum Müdür muavinleri veya memurları 10 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezalarına mahkûm edilirler.

BAŞKAN — Komisyonun tertip bakımından söyleyeceği bir şey var mıdır?

KOMİSYON ADINA ZİYA MÜEZZİN OĞLU — Onu arz etmek istiyorum.

Efendim üçüncü madde ile 1 nci maddenin yer değişmesi daha makûl olacaktır. 1 nci madde 33 ncu maddenin tadiline taallük etmektedir.

BAŞKAN — Bu tasarı, iki defa görüşülmeyecek ki, bunu daha evvel söylemeniz lâzımdı. Tüzüğün 109 ncu maddesine göre bir muamele yaparız.

MADDE 3. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 28 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 28. — Bir bankanın kabul edebileceği tasarruf mevduatı yekûnu, tediye veya Türkiye'ye fiilen tahsis edilmiş sermayesiyle ihtiyat akçeleri mecmuunun :

1. 2 milyon liradan 5 milyon liraya kadar olan bankalarda 7 mislini,
2. 5 milyon liradan 10 milyon liraya kadar olan bankalarda 8 mislini,
3. 10 milyon liradan 25 milyon liraya kadar olan bankalarda 10 mislini,
4. 25 milyon liradan 50 milyon liraya kadar olan bankalarda 12 mislini,
5. 50 milyon liradan daha fazla olan bankalarda 15 mislini geçemez.

Ancak; % 50 karşılığı 33 ncu madde hükümleri dâhilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki karşılık hesabına yatırılmak şartıyla, bankalar yukardaki nisbetler fevkinde mevduat kabul edebilirler. Bu nevi mevduat için ayrıca 33 ncu madde mucibince karşılık aranmaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Vedat Dicleli.

VEDAT DİCLELİ — Efendim, usuli bir meseleyi arz etmek istiyorum. Komisyon 48 nci madde hakkında nasıl bir muamele tatbik etmişse, 28 nci madde hakkında da aynı muameleyi tatbik etmesi mümkün değil midir?

BAŞKAN — Komisyon bu hususu raporlarına almıştır. Tamamen tüzük hükümlerine uygundur.

Madde hakkında söz istiyen ... Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — 7129 sayılı Bankalar Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 10. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel Amortisman ve Kredi Sandığı adına yatırılmış olan munzam karşılıklar Hazinesin kefaleti altında mezkûr Sandıkta kalır ve bu karşılıklar hakkında aşağıdaki hükümler tatbik olunur.

a) Amortisman ve Kredi Sandığı bu hesaptaki karşılıklara T. C. Merkez Bankasının aynı karşılıklar için bu kanun mucibince tatbik edeceği faiz nisbetini uygular.

b) Mevduatın azalması veya karşılık nisbetlerinin indirilmesi dolayısıyla bankalara iade gerektiği ahvalde karşılık farkları T. C. Merkez Bankası hesaplarında mevcut imkânlardan karşılanamadığı takdirde fazlası Hazinesin kefaleti altında Amortisman ve Kredi Sandığındaki hesaptan iade olunur.

BAŞKAN — Efendim, bir önerge var, okuyoruz.

Sayın Başkanlığa

Tasarı munzam karşılıkların Merkez Bankasında bloke edilmesi esasını koymaktadır. Bu sistemin mantıki icabı olarak, eski karşılıkların da 25 yıllık konsolidasyon süresi içinde Amortisman ve Kredi Sandığı tarafından Merkez Bankasına devrolunması hem sistemi korumak, hem de zamanla sandığa dönecek olan, eski karşılıkların hükümetlerin elinde kontrolsuz ve enflasyonist bir politikaya imkân bırakmamak bakımından zaruridir.

Bu gerekçelerle, geçici 10 neu maddenin Ti-

caret Komisyonunda değiştirildiği şekilde kabulünü arz ve teklif ederim.

Ticaret Komisyonu teklifinin madde 3 ün okunmasını rica ederim.

Dr. Vedat Dicleli

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON ADINA ZİYA MÜEZZİN-OĞLU — Komisyon katılmıyor efendim.

BAŞKAN — Bir önerge daha var, okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının geçici 10 neu maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

Abdullah İpsiroğlu

Geçici madde 10. — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Amortisman ve Kredi Sandığına yatırılmış bulunan munzam karşılıklar Sandıkça 25 senede T. C. Merkez Bankasına ödenir.

Bu tediyenin şekil ve şartları, Maliye Bakanlığı ile Merkez Bankası ve Amortisman ve Kredi Sandığı arasında 6 ay içinde müştereken kararlaştırılır.

BAŞKAN — Efendim; önce, Ticaret Komisyonunun kabul ettiği metnin müzakereye konulması talebini ihtiva eden, Sayın Vedat Dicleli'nin önergesini oya sunuyorum. Komisyon katılmıyor; kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Abdullah İpsiroğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 11. — Bu kanunun 33 neu maddesindeki esaslar dairesinde munzam karşılık nisbetlerinin 1961 yılı içinde artırılmasına karar verilmesi halinde bu nisbetler vâdesiz mevduat karşılıkları için % 30, vâdeli mevduat karşılıkları için % 25 nisbetinin üstünde tâyin olunamaz.

BAŞKAN — Madde hakkında bir önerge var.

KOMİSYON ADINA ZİYA MÜEZZİNOĞLU — Bizim teklifimizde 11 nci madde diye bir şey yoktur.

BAŞKAN — Raporda geçici 11 nci maddenin kabul edildiği yolunda bir kayıt mevcudolduğu halde komisyon bunun kabul edilmediğini ileri sürüyor. Gelsinler izahat versinler.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAİT NACI ERGİN — Muhterem arkadaşlar, Komisyonea bir maddi hata olduğu görüldü.

Durum şudur: Sayın Maliye Bakanı ve sözcü açıkladılar; iktisadi gelişmenin önümüzdeki aylarda büyük bir seviye göstermesi karşısında, bu % 30 la iktifa edilmeyeceği sonucuna varıldığı için, geçici 11 nci madde kalmıştı. Fakat, şimdi bu kabul edilmemekte ve tasarıdan çıkarılması kararlaştırılmış bulunmaktadır. Buna göre durumu tasviplerinize arz ederiz efendim.

BAŞKAN — Vedat Dicleli,

VEDAT DİCLELİ — Zuhûl yalnız raporda değildir, zuhûl aynı zamanda kanunun metnindedir. Karma Komisyonun getirdiği tasarının 4 ncü maddesi diyor ki; (Hükümet tasarısındaki 3 ncü madde 4 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir. Açıyoruz Hükümet tasarısının 3 ncü maddesini, orada geçici ikinci madde var 10 ve 11 nci maddeler var... Komisyonun bu maddeyi geri almasını ve ıslah edip tekrar getirmesini rica ederim.

KOMİSYON ADINA ZİYA MÜEZZİNOĞLU — Bu maddenin komisyona iadesini rica ediyoruz.

BAŞKAN — Maliye Vekili.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlar, hakikaten, maddi hata mülâhazasıyla ve komisyon sözcüsünün ifade ettiği gibi maddi hatayı ilzam ederek, komisyona iade ve yeniden görüşme bir hayli zaman kaybına sebeb olacaktır.

Şimdi, bu geçici 11 nci maddeyi komisyon çıkaracak.

Binaenaleyh, kanunun geri kalan kısmını görüşelim, çıkaralım. Böylece, yüksek tasviplerinize iktiran etsin.

Bu bakımdan bu, maddi bir hatadır. Bunu ilzam etmemek lâzım. Onlar geçici 11 nci maddenin kabul edilmediğini söylüyorlar. Buna Hükümet olarak iltihak ediyoruz. Bu itibarla o maddeyi okumadan geçelim.

BAŞKAN — Komisyon tarafından tanzim edilen raporda, bir yanlışlık olduğu anlaşılı-

yor. Ve komisyon bu yanlışlığı ıslah için maddeyi istiyor. Esasen tertipde de bir yanlışlık var; yani 28 nci madde sona alınmıştır. Bu itibarla bu cihetlerin ıslahı için komisyona maddeyi tevdi ediyoruz ve diğer kanunun görüşülmesine geçiyoruz.

BAŞKAN — 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bazı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısının görüşülmesine geçiyoruz.

Söz isteyen?.. Yok.

Maddelere geçilmesini oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

İvedikle görüşülmesi teklifi var. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Efendim, kanunun başlığında, (bazı maddeler eklenmesi hakkında) tâbiri var. Halbuki, 1 madde ekleniyor.

Bu itibarla, başlığı, (1 madde eklenmesi) şeklinde düzeltiyoruz ve maddeyi bu şekilde okuyoruz efendim.

2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun 9 ncü maddesinin tadiline ve bu kanuna bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun 3399, 5841 ve 18 sayılı kanunlarla değiştirilen 9 ncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

Madde 9. — Ödünç para verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek âzami faiz nisbetleri ile temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyet ve âzami hadlerini tâyine ve bunların meriyet zamanlarını tesbite Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu hususta, memleketin iktisadi faaliyetlerini devamlı surette takip, gereken tedbirlerin ittihazını temin, vâde müddetlerinin ve buna göre verilecek faiz nisbetlerinin tesbit ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına mevduat karşılıkları mukabilinde verilecek faiz nisbetlerinin tâyini maksadiyle Banka Kredilerini Tanzim Komitesi, Bakanlar Kuruluna Maliye Bakanlığı yolu ile tekliflerde bulunmakla mükeleffettir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?.. Yok. Maddeyi oya sunuyorum. Kabul

edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

MADDE 2. — 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununa aşağıdaki madde eklenmiştir

EK MADDE 1. — Bankalar, bu kanunun 2, 3, 4, 5 ve 8 nci maddeleri hükümlerinden istisna edilmiştir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Yoktur. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Yoktur. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü üzerinde söz isteyen? Yok. Tasarımın tümünü oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Tasarı Meclisimizce kabul edilmiştir.

Komisyonun yeni teklifini okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

1. — İçtüzüğün 109 ncu maddesi gereğince görüşülmesi ikmal edilmiş olan tasarının 3 ncu maddesinin 1 nei madde, 1 nei maddesinin 2 nei

madde ve 2 nei maddenin de 3 madde olarak değiştirilmesine,

2.— Tasarı başlığının «7129 sayılı Bankalar Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı» olarak değiştirilmesine,

3. — 4 ncu maddedeki «geçici maddeler» tâbirinin «geçici madde» olarak değiştirilerek, Oya konulmasını arz ve teklif ederiz.

Komisyon Başkanı
Şevket Adalan

BAŞKAN — Efendim, Komisyonun, İçtüzüğün 109 ncu maddesi gereğince sunduğu bu teklifini oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Yok. Maddeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

MADDE 6. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü üzerinde söz isteyen? Yok. Tümünü denin arz ettiğimiz değişikliklerle oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Tasarı kabul edilmiştir.

Yarın saat 10 da toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 20,05

1887 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısına verilen oyların sonucu

(Kanun Temsilciler Meclisince kabul edilmiştir.)

Üye sayısı : 273
Oy verenler : 175
Kabul edenler : 141
Reddedenler : 26
Çekinserler : 8
Oya katılmıyanlar : 98
Açık üyelikler :

[Kabul edenler]

— A —
Şevket Adalan
Lûtfi Akadlı
Atalay Akan
Ahmet Akar
Neemi Akçasu
Burhan Akdağ
İsmail Rüştü Aksal
Mebrure Aksoley
Münir Aktepe
Nurettin Akyurt
Osman Alişiroğlu
Abdurrahman Altuğ
Babür Ardahan
Tahsin Argun
Vedat Arıkan
Âmil Artus
Şevket Asbuzoğlu
Sırrı Atalay
Ahmet Atılğan
Raif Aybar
Ahmet Cevdet Aydın
Şevki Aysan
— B —
Zeki Baltacıoğlu
Cemil Sait Barlas
Kâmil Başaran
Remziye Batırbaygil
Suphi Batur
Rauf Bayındır
Bekir Sıtkı Baykal
Suphi Baykam
Fahri Belen
Nihat Reşat Belger
Necip Bilge
Süleyman Bilgen

Lûtfi Biran
Ratip Tahir Burak
— C —
Hızır Cengiz
— Ç —
İsmail Selçuk Çakıroğlu
Rifat Çini
Bahri Çolakoğlu
— D —
Hazım Dağlı
Mustafa Dinekli
Avni Doğan
Suphi Doğukan
Cevat Dursunoğlu
— E —
Yusuf Adil Egeli
Şükûfe Ekitler
Oktay Ekşi
Fethi Elgün
İmadettin Elmas
Lûtfi Engin
Abdullah Ercan
Sadi Erdem
Ali Erel
Zihni Ereğin
Feridun Ergin
Sait Naci Ergin
Nedim Ergüven
Halil Sezai Erkut
Bahir Ersoy
Adnan Ertanık
— F —
Bedi Feyzioğlu
Yavuz Feyzioğlu
Fehim Fırat

— G —
Kemal Zeki Gençosman
Vasfi Gerger
Abdülkadir Göğüş
Rıza Göksu
Turgut Göle
Ferda Güley
Abdurrahman Nafiz
Gürman
Muhittin Gürüm
Ferit Celâl Güven
— H —
Şevket Raşit Hatiboğlu
Mehmet Hazer
Mehmet Salim Hazer-
dağlı
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
— I —
Rıza Işıtan
— İ —
Şefik İnan
— K —
İhsan Kabadayı
Hermine Kalüstyan
Ömer Karahasan
Enver Ziya Karal
Yekta Karamustafaoğlu
F. Lûtfi Karaosmanoğlu
Coşkun Kırcı
Enver Kırker
Şahap Kitapçı
Dâniş Koper
Feyyaz Köksal
Orhan Köprülü
Ahmet Köseoğlu

Mehmet Ali Kumbasar
Zeki Kumrulu
Sahir Kurutluoğlu
— M —
Ferid Melen
Ziya Müezzinoğlu
— O —
Ahmet Oğuz
Zekâi O'Kan
Abdülkadir Okyay
Hüseyin Onur
Kâzım Orbay
Hamdi Orhon
Hüseyin Otan
— Ö —
Atıf Ödül
İhsan Ögat
İbrahim Öktem
Mehmet Özbay
Şinasi Özdenoğlu
İlhan Özdil
Fakih Özfakih
Orhan Öztrak
Seyfi Öztürk
— P —
Mahir Pamukeu
Vefik Piringioğlu
— S —
İlhami Sancar
Nihat Sargınalp
Hulûsi Selek
Celâl Sait Siren
Mustafa Sirmen
Emin Soysal
Enver Sökmen

— Ş — Ahmet Şener Mehmet Şengün	Hasan Tez Âdil Toközlü Vecihi Tönük Vahit Turhan Salih Türkmen Kemal Türkoğlu	— U — Hüseyin Ulusoy	Asım Yılmaz Abdülhak Kemal Yörük Avni Yurdabayrak
— T — Reşat Tardu Yusuf Kemal Tengir- senk		— Y — Cemal Yavuz Bahri Yazır Cemal Yıldırım	— Z — Galip Kenan Zaimoğlu Cahit Zamangil

[Reddedenler]

— A — Ferhan Arkan Hüseyin Ataman Doğan Avcıoğlu	— E — Cemal Reşit Eyüboğlu — İ — Abdullah İpşiroğlu — K — Münel Kapanı Nuri Kınık Muharrem İhsan Kızı- loğlu Şahap Kocatopçu Kemal Kurdaş (B.)	— M — Hayri Mumcuoğlu (B.) Ö Altan Öymen Halil Özmen — P — Fikret Pamir — S — Necip San	Bahri Saveri Ethem Serim İlhami Soysal Mümtaz Soysal — T — Cahit Talas (B.) Ekrem Tüzemen (B.) — Ü — Feridun Üstün
— B — Adnan Başer Etem Boransü			
— C — Ömer Sami Coşar			
— Ç — Behçet Kemal Çağlar			

[Çekinseler]

— A — Halil Akyavaş	İlhan Esen	— S — Celâl Sungur
— D — Vahap Dizdaroğlu	— K — Yakup Kadri Karaosmanoğlu	— Y — Fehmi Yavuz Danış Yurdakuş
— E — Sait Erdinç		

[Oya katılmayanlar]

— A — Ali Rıza Akbıyıkoğlu Muammer Aksoy Abdülkerim Akyüz Muzaffer Alankuş (B.) Sadık Aldoğan (İ.) Ekrem Alican (İ.) Fehmi Alpaslan Mehmet Altınsoy Nurettin Ardiçoğlu Fuat Arna Fethi Aşkın (B.)	Kemali Bayazıt Mehmet Baydur (B.) Hıfzı Oğuz Bekata Hakkı Kâmil Beşe Mehmet Raşit Beşerler Ahmet Bilgin Hikmet Bınark Arslan Bora Osman Bölükbaşı — C — Alev Coşkun — Ç — Esat Çağa Nazif Çağatay Fethi Çelikbaş Mahmut Tekin Çullu	— D — Ahmet Demiray Nef'i Demirlioğlu Vedat Dieleli Erol Dilek Necati Duman (İ.) — E — Bülent Ecevit Şerafettin Yaşar Egin Alaettin Ergönenç Hamza Eroğlu Kenan Esengin — F — Turhan Feyzioğlu — G — Cevdet Geboloğlu	İsmet Giritli Ali İhsan Göğüş Rauf Gökçen Mukbil Gökdoğan (B.) Mehmet Göker Kasım Gülek Şemsettin Günaltay. Rahmi Günay Turan Güneş Ferruh Güven — İ — İsmail İnan M. Rauf İnan İsmet İnönü (İ.) — K — Kadircan Kafıl
— B — Cihad Baban (B.) Şeref Bakşık Avni Başman			

Bedri Karafakiođlu
Ahmet Karamüftüođlu
Mustafa Kepir
Tevfik Kümil Koperler
(İ.)
Enver Kök
Alp Kuran
Muin Küley
Hikmet Kümbetliođlu
— L —
Kaludi Laskaris (İ.)
— M —
Orhan Mersinli (B.)
— N —
Fazıl Nalbantöđlu

— O —
İbrahim Saffet Omay
Arif Hikmet Onat
— Ö —
Feridun Şakir Ögünc
Halim Önalp
Rüştü Özal (B.)
Mazhar Özkol (İ.)
— P —
Emin Paksüt
Hayrettin Şakir Perk
— S —
Âdil Sađırođlu
Ragıp Sarıca
Selâm Sarper (B.)

Kemal Satır
Selâmi Savaş
İbrahim Senil
İhsan Soyak (B.)
Dündar Soyer
— Ş —
Mehmet Şişman
— T —
Ahmet Tahtakılıç (B.)
Salâhattin Tandal (İ.)
Derviş Sami Taşman
Zeki Tekiner
Sadettin Tokbey
Abdülhadi Toplu
Osman Tosun (B.)

Tarık Zafer Tunaya
Bedrettin Tuncel
— U —
İsmail Ulutaş
— Ü —
Ragıp Üner (B.)
— V —
Âdil Vardarlı
Hıfzı Veldet Velidede-
oğlu
— Y —
Nüvit Yetkin
Yusuf Ziya Yücebilgin
— Z —
Nâsır Zeytinoğlu (B.)

7129 Sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ve Ticaret Komisyonu ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci Üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporları (1/97)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 1449/884

32 . 3 . 1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Kurucu Meclise arzı Bakanlar Kurulunca 17 . 3 . 1961 tarihinde kararlaştırılan «7129 sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı» gerekçesiyle birlikte ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Devlet Başkanı ve Başbakan

Org.

Cemal Gürsel

GEREKÇE

Malûm olduğu üzere bir memlekette mal ve hizmetlere karşı mevcut yekûn efektif talebin seviyesi ve bu seviyede bir devreden diğerine olan artış ve eksilişler o memleketin iç fiyat istikrarı ve dış tediyelelerinde muvazene temini bakımından hayati bir ehemmiyet taşır.

Yekûn efektif talepte bir devreden diğerine olan artışlar umumî mal ve hizmet arzında muvazi bir yükseliş veya halkın para tercihi temayülünde (Liquidity Preference) bir artışla karşılanamadığı ölçüde, o memlekette mevcut kambiyo kontrollerinin müessiriyet derecesine göre kaçınılmaz şekilde dâhilî fiyat seviyesinde bir yükseliş ve dış tediyelelerde bir açığa sebebiyet verirler. Bir memlekette muayyen bir devrede mevcut yekûn efektif talep esas itibariyle Merkez Bankası ve ticarî bankalar kredi hacminin bir neticesi veya diğer bir deyimle bir fonksiyonudur. Bu bakımdan bir memlekette iç fiyat istikrarını temin ve dış tediyelelerde muvazene elde etmek üzere, banka kredilerinin müessir bir kontrolü hayati bir ehemmiyet taşır.

Banka kredilerinin kontrolünde en müessir safha Merkez Bankası kredilerine taallük eder. İktisadî ve malî politikanın esas hedefi, umumî ve mülhak bütçelere dâhil dairelerle iktisadî Devlet teşebbüsleri ve âmme sektörünün diğer daire ve müesseselerinin yıllık faaliyetlerini denk bir bütçe içinde tedvir ederek bu sektörün ihtiyaçları için Merkez Bankasına müracaat etme zaruretini orta-

dan kaldırmak ve hususî sektörün ihtiyaçları için de Merkez Bankası kredilerinde enflasyonist tesirleri olmayacak mahdut bir seviyenin dışına çıkmamak olmalıdır.

Ayrıca, malî politikada ve Merkez Bankasının ekonomiyi finansmanında tam bir kontrol tesis edilmemesi halinde Merkez Bankasından tedavüle çıkan yeni iştirâ güçlerinin de iç fiyatlar ve dış tediye-ler üzerinde menfi tesirlerini icra etmeden durdurulmasında zaruret vardır. Bu dururma Merkez Bankası dışındaki bankaların kredi gelişmeleri çeşitli tedbirlerle önlenerek temin olunabilir .

Modern iktisat tekniğinin Merkez Bankasının dışındaki banka sisteminin faaliyetlerini kontrol ve ekonominin ihtiyaçlarına göre sevk ve idare etmek üzere tekâmül ettirdiği en müessir vasıta veya silâh (Mevduat karşılıkları) mekanizmasıdır. Bu mekanizma ile, Merkez Bankasından ekonomiye çıkan enflasyonist iştirâ güçleri banka sistemine mevduat halinde geri döndüğü zaman, bu mevzuatın bir kısmının bir emniyet karşılığı olarak Merkez Bankasına yatırılması temin edilmekte ve böylece mevduatın tamamının yeni kredilere fahsisi suretiyle ekonomide ikinci bir kredi genişlemesinin önü alınarak Merkez Bankasının ekonomiyi finansmanında tevlihdettiği genişlemenin fiyatlar ve dış tediye-ler üzerindeki menfi tesirleri tahdidolunmaktadır.

Halen 56 memlekette mevduat karşılıkları mekanizması iktisadî politikanın mühim bir aleti olarak sistemlere ithal edilmiş bulunmaktadır. Çeşitli memleketlerle ticarî bankaların mevduatlarına mukabil Merkez Bankasında tesisine mecbur oldukları karşılıkların nispeti mevduat hacminin % 10 undan % 100 üne kadar tahavvül etmektedir.

1950 - 1960 devresinde memleketimizde takibolunan açık ve enflasyonist bütçe siyaseti; İktisadî Devlet Teşekkülleri faaliyetleri ve Merkez Bankasının hususî sektörü finanse eden kredilerindeki zamansız ve yersiz genişlemelerin dahilî fiyatlarımız, dış tediyelerimiz ve dış borçlarımız üzerinde çok ağır ve tahripkâr tesirler icra etmesinde memleketimizde müessir bir mevduat karşılığı sisteminin mevcudolmaması birinci derecede âmil olmuştur .

Gerçi; 2999 sayılı Kanuna göre Devlet iç istikraz tahvilâtına yatırılmak kaydıyla % 15 nispetinde ayrılmakta olan munzam karşılıkların bu nispeti 1942 yılında 4196 sayılı Kanunla % 20 ye iblâğ edilmiş ve aynı nispet muhafaza edilerek memleketimizde ilk defa 1953 yılında 6112 sayılı Kanunla karşılıkların Amortisman ve Kredi Sandığına tevdi mecburiyeti vaz'olunmuş ve son olarak 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile de mevduat karşılıkları vâdeli mevduatta % 15 - % 20, vâdesiz mevduatta da % 20 - % 25 e çıkarılmış ise de bu nispetler çok düşük tutulduğundan ve mevduat karşılıkları olarak Amortisman ve Kredi Sandığına yatırılan meblâğlar İktisadî Devlet Teşebbüslerinin ihtiyaçlarında kulanıldığından bu mekanizma kredilerinin tekrar genişlemesine, bir geciktirici tesiri hariç, mâni olamamıştır.

4 Ağustos 1958 tarihinde yeni bir istikrar programına gidilmek zorunda kalındığı zaman mevcut mevduat karşılığı sistemin kifayetsizliği nazarı itibara alınarak bu defa Banka kredilerinin daha müessir bir şekilde kontrolü için çareler aranmış ve bu maksatla ticarî bankaların kredileri 30 Haziran 1958 tarihindeki seviyelerinde dondurulmaya tevessül olunmuştur.

Bu umumî kredi hacmi içinde de çeşitli kredi taleplerinin tazyikleri karşılanmak üzere zaman zaman bankaların kredilerinde münferit plâfonlar tesis olunmuş ve umumî olarak bankaların kredileri idarî tedbirlerle tahdit ve kontrol edilmeye uğraşılmıştır.

1958 istikrar programından bu yana geçen 3 yıla yakın müddet içinde banka kredilerinin idarî tedbirlerle de kontrol edilmesinin kifayetsiz olduğu, bu tedbirler yüzünden malî makamlarla bankalar arasında devamlı anlaşmazlıklara sebebiyet verildiği ve keyfî tutumlara imkân bahşedildiği müşahade edilmiştir.

Banka kredilerini tanzimle vazifeli Banka Kredilerini Tanzim Komîtesinin 3 Mart 1961 tarihli toplantısında kredileri kontrol sistemimizin içine düştüğü bu kifayetsiz ve çıkmaz durum etrafı ile incelenerek, Türkiye Ekonomisine modern bir iktisadın ihtiyaçlarına uygun yeni ve müessir bir kontrol sisteminin getirilmesi ittifakla kararlaştırılmış ve Kurucu Meclise takdim edilen ekli kanun tasarısı bu maksatla hazırlanmıştır.

Ekli tasarıyla iktisadî politikamıza ithali istenilen kredileri kontrol sisteminin başlıca vasıfları sunular olmaktadır.

1. Bu kanun tasarısı ile vâdesiz mevduata mukabil tesisi istenilen karşılıklı nispeti âzamî % 25 den âzamî % 50 ye çıkarılmakta; vâdeli mevduatta ise karşılık nispetleri âzamî % 20 den âzamî % 40 a iblâğ olunmaktadır.

2. Bu nispetlerin iktisadî şartlara göre tâyin ve zamanının takdiri banka kredilerini Tanzim Komitesinin kararına bırakılmaktadır.

3. Nispetlerin bugünkü seviyelerinin üstüne çıkarılması halinde yeni nispetler Banka kredilerini Tanzim Komitesinin kararının tekemmül ederek meriyete girdiği tarihi takibeden ay başından itibaren vâkı olacak mevduat artışlarına tatbik edilecektir.

4. İlişik tasarı bundan sonra ayrılacak karşılıkların T. C. Merkez Bankasına ve orada bloke edilmesini derpiş etmekte, ancak memleket ekonomisinin esasını teşkil eden ziraat sektörünün âcil kredi ihtiyaçları göz önünde tutularak Merkez Bankasında tekevvün eden karşılıkların âzamî % 20 sine kadar bir miktarının Banka Kredilerini Tanzim Komitesi kararı ve Hükümetin tasvibi ile serbest bırakılarak Ziraat Bankasının ziraî finansmanına tahsis edilmesine müsaade etmekte dir. Böylece kredileri kontrol sistemimize memleket şartlarının icaplarına uygun yeni bir hususiyet getirilerek bu kanundan sonra bankalar mevduatında vâkı olacak vâdesiz mevduat artışlarının âzamî % 10 a kadar bir kısmının, vâdeli mevduat artışlarında ise âzamî % 8, e kadar bir parçasının ziraat setörünün kredilerine tahsisi sağlanmış olmaktadır.

5. Yukardaki tesbit edilen ana vasıflar dışında ekli tasarı Merkez Bankasına yatırılan mevduat karşılıklarına faiz ödenmesi imkânını tanımakta; mevduatın azalması ve çekilmesi halinde Merkez Bankasındaki karşılıkların bankalar tarafından derhal kullanılabilmesi imkânlarını vermekte ve geçici 11 nei maddesiyle de 11 nei maddesiyle de 1961 yılı için mevduat karşılıklarının âzamî nispetini vâdesiz mevduatta âzamî % 30 vâdeli mevduat ise âzamî % 25 olarak tesbit etmektedir.

Netice olarak; ekli tasarı ile kredileri kontrol sistemimizde ihdas edilen yeni mekanizmanın esas itibariyle ekonominin arz edeceği tahavvül ve şartlara göre ilerki yıllara kullanılması derpiş edilmekte ve fakat bu yıl içinde ihtiyaç halinde ekonomimizin içinde bulunduğu intikal devresinin hususiyetleri nazarı itibara alınarak Banka Kredilerini Tanzim Komitesi emrine halen mevcut sistemden daha ileri bâzı imkânlar bahşetmektedir.

Bu imkânlar nazarı itibara alınarak ekli tasarının kanunlaşması halinde halen banka kredileri üzerine tatbik edilmekte olan plâfon tahdidi, kredilerin dondurulması gibi idarî tedbirlerin de derhal meriyetten kaldırılması ve banka sistemimizin, umumî bir kontrol mekanizması içinde kendi takdiri ve ekonominin ihtiyaçlarına göre serbestçe hareket etme imkânlarını sağlaması derpiş edilmektedir.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

7129 sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 153 sayılı Kanunla muaddel 33 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 33. — Bankaların taahhütlerine karşı bulunduracakları umumî disponibilitenin asgarî nispeti Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tâyin olunur.

Bankalar yukarıdaki fıkra mucibince tesis edecekleri umumî disponibiliteden başka Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak hususî bloke birer hesapta nakten munzam karşılık tesis etmekle mükelleftirler. Bu munzam karşılığın, işbu kanunun 51 nci maddesinde zikri geçen aylık mevduat cetvellerinde umumî mevduattan bankalar mevduatının tenzilinden sonra kalacak bakiyeye nispeti vâdeli mevduatta % 10 dan aşağı ve % de 40 tan fazla, vâdesiz mevduatta % 20 den aşağı ve % 50 den fazla olmamak üzere, memleketin umumî iktisadî durumu göz önünde bulundurularak zaman zaman Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tesbit olunur.

Karşılık nispetlerinin artırılmasına mütaallik Banka Kredilerini Tanzim Komitesince alınacak kararlar ancak kararın tekemmül ederek meriyete girdiği tarihi takibeden ay başından itibaren vâkı olacak mevduat artışlarına tatbik olunur.

Bankalar, aylık mevduat cetvellerine göre bu mevduatlarında vâkı artışa tekabül eden munzam karşılıkları, mezkûr aylık cetvellerinin verilme müddeti içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasındaki hususî hesaba yatırmak mecburiyetindedirler.

Yukarıdaki fıkra gereğince Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılacak munzam karşılıkların en çok % 20 si, Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tesbit ve Bakanlar Kurulunca tasvibedilecek esaslar dairesinde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ziraî finansmanlarına tahsis edilebilir.

Aylık mevduat cetvellerine göre mevduatın azalması halinde ilgili bankalar keyfiyeti Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirerek azalmaya tekabül eden karşılığın iadesini talep

edebilirler. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bu talepleri derhal yerine getirmekle mükelleftir.

Karşılık nispetlerinin indirilmesi halinde yeni nispetler, kararın tekemmül ederek meriyete girdiği ayın başından itibaren vâkı mevduat artışlarına tatbik olunur. İşbu karar aynı zamanda karşılıkların da iadesini mutazammın bulunuyorsa, kararda tesbit olunacak esaslara göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası gerekli iadeyi derhal yapar.

Karşılık nispetlerinin indirilmesi veya mevduat azalışı dolayısıyla gereken iadenin T. C. Merkez Bankasındaki hesaptan karşılanamaması halinde bu madde gereğince ziraî finansmana tahsis edilen karşılıklardan iade zarureti hâsıl olduğu takdirde bu tediye Hazinesinin kefaleti altında Amortisman ve Kredi Sandığındaki karşılık hesabından derhal yapılır.

MADDE 2. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 69 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 69. — Kanunun 28 ve 35 ve 36 nci maddelerinde yazılı hükümlere ve hadlere riayet etmeyen bankalar, Maliye Bakanlığınca ve 33 ncu madde hükümlerine riayet etmeyen bankalar, T. C. Merkez Bankasınca kendilerine yapılacak tebligat üzerine ve bir aydan az olmamak kaydıyla bildirilecek müddetler içinde durumlarını ıslah etmedikleri takdirde bu bankaların vazife ve âlâkalarına göre İdare Meclisi Reisi veya âzaları veya Umum Müdür veya Umum Müdür Muavini veya memurları 10 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına mahkûm edilirler.

MADDE 3. — 7129 sayılı Bankalar Kanununa aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 10. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel Amortisman ve Kredi Sandığı adına yatırılmış olan munzam karşılıklar Hazinesin kefaleti altında mezkûr Sandıkta kalır ve bu karşılıklar hakkında aşağıdaki hükümler tatbik olunur.

a) Amortisman ve Kredi Sandığı bu hesaptaki karşılıklara T. C. Merkez Bankasının aynı karşılıklar için bu kanun mucibince tatbik edeceği faiz nispetini uygular.

b) Mevduatın azalması veya karşılık nispetlerinin indirilmesi dolayısıyla bankalara iade gerektiği ahvalde karşılık farkları T. C. Merkez Bankası hesaplarında mevcut imkânlardan karşılanamadığı takdirde fazlası Hazinesin kefaleti altında Amortisman ve Kredi Sandığındaki hesaptan iade olunur.

GEÇİCİ MADDE 11. — Bu kanunun 33 nevi maddesindeki esaslar dairesinde munzam karşılık nispetlerinin 1961 yılı içinde artırılmasına karar verilmesi halinde bu nispetler vâdesiz mevduat karşılıkları için % 30, vâdeli mevduat karşılıkları için % 25 nispetinin üstünde tâyin olunamaz.

MADDE 4. — 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun 3399, 5841 ve 18 sayılı kanunlarla değiştirilen 9 neu maddesi aşağıdaki şekilde tâdil edilmiştir.

Madde 9. — Ödünç para verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek âzamî faiz nispetleri ile temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyet ve âzamî hadlerini tâyine ve bunların meriyet zamanlarını tesbite Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu hususta, memleketin iktisadî faaliyetlerini devamlı surette takip, gereken tedbirlerin ittihazını temin, vâde müddetlerinin ve buna göre verilecek faiz nispetlerinin tesbit ve T. C. Merkez Bankasının mevduat karşılıkları mukabilinde verilecek faiz nispetlerinin tâyini maksa-

diyle Banka Kredilerini Tanzim Komitesi, Bakanlar Kuruluna Maliye Bakanlığı yoluyla tekliflerde bulunmakla mükelleftir.

MADDE 5. — 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununa aşağıdaki madde eklenmiştir.

EK MADDE 1. — Bankalar, bu kanunun 2, 3, 4, 5 ve 8 nei maddeleri hükümlerinden istisna edilmiştir.

MADDE 6. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

17 . 3 . 1961

Devlet Başkanı ve Başbakan <i>C. Gürsel</i>	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı <i>F. Özdilek</i>
Devlet Bakanı <i>S. Ulay</i>	Devlet Bakanı <i>H. Mumcuoğlu</i>
Adalet Bakanı <i>E. Tüzemen</i>	Millî Savunma Bakanı <i>M. Alankuş</i>
İçişleri Bakanı <i>N. Zeytinoğlu</i>	Dışişleri Bakanı <i>S. Sarper</i>
Maliye Bakanı <i>K. Kurdaş</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>A. Tahtakılıç</i>
Bayındırlık Bakanı <i>M. Gökdoğan</i>	Ticaret Bakanı <i>M. Baydur</i>
Sa. ve So. Y. Bakanı <i>R. Üner</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>F. Aşkın</i>
Tarım Bakanı <i>O. Tosun</i>	Ulaştırma Bakanı <i>O. Mersinli</i>
Çalışma Bakanı <i>C. Talas</i>	Sanayi Bakanı <i>Ş. Kocatopçu</i>
Basın - Yayın ve Turz. B. <i>C. Baban</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>R. Özal</i>

Ticaret Komisyonu raporu

T. C.

Temsilciler Meclisi

Ticaret Komisyonu

Esas No. : 1/97

Karar No. : 7

18 . 4 . 1961

Yüksek Başkanlığa

7129 sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bâzı maddelerinin tâdiline ve bu kanunlara bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı havalesi gereğince komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi.

Gereğinin tetkiki sırasında memleketin iktisadî hayatı ile çok yakından alâkası bulunan tasarının umumî kredi politikasını tanzim edecek bir hususiyet taşıması hasebiyle ve derinliğine ve genişliğine mevzu hakkında mücehhez olmak maksadiyle Türkiye'de mevcut resmî ve hususî bankalar umum müdürlerinin toplantılarımıza iştirakleri ile fikir ve mütalâalarında alınmıştır.

7129 sayılı Bankalar Kanunu gereğince tatbik edilmekte olan mevduat karşılıkları mekanizması, 1950 - 1960 devresinde uygulanmakta olan açık ve enflasyonist bütçe siyaseti ile diğer kifayetsiz iktisadî tedbirler yüzünden işliyememiş nihayet 1958 istikrar tedbirleri meyanında 4 Ağustos 1958 kararları ile ticarî bankaların kredileri plâfon sistemiyle dondurulmak suretiyle bu gidişi bir nizama bağlamak ihtiyacı doğmuştur. Mevzu bahis tedbirler banka limitlerini 30 Ağustos 1958deki seviyesinde muhafaza etmekle bunun üstüne çıkılmamasını âmir bulunmakta idi. Zikredilen tedbirlerden sonra geçen üç yıla yakın bir müddet içinde banka kredilerinin kontrol edilmesinin kifayetsiz oluşu ve bu sebeple malî makamlarla bankalar arasında devamlı anlaşmazlıklara ve keyfi tutumlara imkân verilmesi; ihraat ve sanayi sektörlerine açılan kredinin bu plâfonun dışında bırakılması; ayrıca bankaların limitlerinin dışına çıkarak ikrazda bulunamayacakları için tevdiat toplama gayret ve faaliyetine geçememişleri ve yine Arotisman ve Kredi Sandığına toplanan kanunî tevdiat karşılıkları bloke olarak tutulması sistemin icabı iken bu paralar iktisadî Devlet teşekküllerinin finansmanlarında kullanılmış ve tahsillerinin gayrikabil hale gelmesi mezkûr sistemi işlemez bir hale sokmuştur.

Yukarda sıraladığımız mahzurlar göz önünde tutularak kredi politikasının yeni bir sisteme bağlamak zarureti hâsıl olmuştur. Bu bakımdan inceleme mevzuumuz olan tasarı heyeti umumiyesi itibariyle kabul edilmiş ve maddelerin tetkiki sonunda varılan neticeler aşağıda gösterilmiştir.

1 nei madde aynen kabul edilmiş ancak mevduatı olağanüstü sebeplerle çekilen bankaların düşecekleri müşkül vaziyet nazarı itibara alınarak ve esasen sistemin ruhuna uygun bulunması hasebiyle 6 nei fıkraya bu mahzuru gidermek üzere bir ilâve yapılmıştır.

Tasarının 2 nei maddesi aynen kabul edilmiş ancak maksadı daha iyi ifade ettiği için madde içinde bulunan (bu) kelimesi bankalar kelimesinin önünden kaldırılarak (durumlarını) kelimesinin önüne getirilmiştir.

Tasarının 3 nei maddesinde sevk edilen hüküm kurulmakta olan yeni sisteme intibak etmediği cihetle 7129 sayılı Kanun hükümlerine göre Amortisman ve Kredi Sandığına yatırılmış bulunan karşılıkları umumî sisteme uygun olarak T. C. Merkez Bankasına tevdiî uygun görülmüştür. Ancak Amortisman ve Kredi Sandığı alacaklarının 154 sayılı Kanuna göre konsolide edilmiş bulunduğu nazara alınarak bu tevdiatın 25 yıl içinde yapılması muvafık görülmüştür.

Madde bu esasa göre yeniden yazılmıştır.

Ayrıca 11 nei madde, 1 nei madde ile Hükümete verilmekte olan yetkinin çok kısa bir zaman için fe kâfi sebebe müstenid bulunmaksızın tahdidini derpiş ettiğinden tasarıdan çıkarılmıştır.

Diğer yönden tasarıda yer alan 4 ve 5 nei maddeler esas itibariyle uygun bulunmuş ancak kanun tekniği bakımından 2279 sayılı Ödünç Para Verme Kanununu tâdil etmeleri dolayısıyla ayrı bir ka-

nün mevzuu yapımlarının muvafık olacağı mütalâa edilmiş ve bu husustaki teamül göz önüne alınarak keyfiyetin işbu mazbatamızda tebarüz ettirilmesine karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilei üyelerden mürekkep Karma Komisyona tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Ticaret Komisyonu Başkanı	Sözcü	Kâtip	Üye
Muhalefet Şerhim eklidir.	<i>D. Soyler</i>	<i>A. İbşiroğlu</i>	<i>M. Dinekli</i>
<i>V. Dicleli</i>			

Üye	Üye
Banka Kredileri Tanzim Komitesi ve (zaman zaman) kaydı teklifine yer verilmesi	Zihni Ereğin
<i>Suphi Doğukan</i>	İnzada bulunamadı

Üye	Üye	Üye
33 ncü maddenin 2 ve 5 nei fıkralarına muhalefetimle	Muhalif	Muhalifim
<i>F. Köksal</i>	Hasan Tez	<i>A. Vardarli</i>
	İnzada bulunamadı	

Üye
A. Yılmaz

Muhalefet şerhi

Tasarının getirmiş olduğu sistemi uygun bulmakla beraber, bankaların Merkez Bankası nezdinde bloke birer hesapta tesis etmekle mükellef tutuldukları munzam karşılıkların mevduatın % 50 sine kadar çıkarılması yetkisinin Hükümete tanınmasına ve bu munzam karşılıkların % 20 sine kadar olan tutarının Ziraat Bankası ziraî finansmanına tahsis edilebilmesine muhalifim.

Dr. Vedad Dicleli

Maliye - Bütçe Karma Komisyonu Raporu

T. C.

Temsilciler Meclisi

Maliye - Bütçe

Karma Komisyonu

Easas No : 1/97

Karar No : 36

1 . 5 . 1961

Yüksek Başkanlığa

7129 sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı Ticaret Komisyonunun 18 . 4 . 1961 tarihli raporu ile havelesi gereğince Maliye Komisyonu ve Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mütesekkil Karma Komisyona tevdi edilmiş olmakla tetkik ve müzakere edildi :

Malfüm olduğu üzere, mevduatın himayesi ve banka kredilerinin kontrolü zamanımızda iktisadî hayatın en mühim meseleleri arasında yer almış bulunmaktadır.

Gerçekten mevduat mevzuunda, mevduat kabul eden bankaların, mevduat sahipleri tarafından talebedilmesi halinde, kabul etmiş oldukları mevduatla ilgili vecibelerini zamanında ve fiilen yerine getirebilmeleri tasarrufun teşvik ve himayesi bakımından en mühim unsur olarak görülmektedir.

Kredi bahsinde ise, kredi hacminin memleket ekonomisinin ihtiyacına göre ayarlanması ve böylece kredi şişkinliğinin önlenmesi en mühim meseleyi teşkil etmektedir.

Mevduatın iade mecburiyeti, öteden beri bankaları bu vecibelerini yerine getirmek üzere kasalarında bir miktar karşılık buldurmaya mecbur tutmuş olmakla beraber bidayette bu tatbikat tamamen ihtiyarî bir mahiyet arz ediyor ve karşılık miktar ve nispetini bankalar bizzat tâyin ve tesbit ediyorlardı. Sonradan bu mekanizma kanunî bir mahiyet iktisabetmiş ve bankacılığın inkişafına muvazi olarak artan mevduatı ve mevduat sahiplerinin haklarını himaye etmek maksadıyla hükümetler, bankaları, kabul ettikleri mevduat için muayyen nispette karşılık tesis etmeye kanunla mecbur tutulmuşlardır.

Modern bankacılıkta (Mevduat karşılığı), Munzam karşılık), (Kanunî karşılık) veya (Kanunî ihtiyat) şeklinde halen câri bulunan mekanizmanın aslı budur. Ancak sonradan bu müessesenin fonksiyonunda büyük bir istihale olmuş ve tevdiat parasının umumî tedavül hacmi içindeki ehemmiyetinin gittikçe artması üzerine para ve kredi otoriteleri karşılık mekanizmasını aynı zamanda tedavül hacmini tanzim için bir vasıta olarak kullanmak yoluna gitmişlerdir. Bu suretle zamanımızda karşılık müessesesi, reeskont ve faiz hadleri yanında kredi kontrolünün başlıca aletlerinden biri haline gelmiş olup mecburî karşılık nispeti indirilmek veya yükseltilmek suretiyle merkez bankaları dışındaki bankaların kredileri ekonominin ihtiyaçlarına göre ayarlanmakta ve böylece kredi hacmindaki anormal gelişmelerin fiyatlar üzerindeki menfi tesirleri önlenmektedir.

Bu hüviyetteki karşılık mekanizmasında, Merkez Bankası tarafından piyasaya çıkarılan enflasyonist mahiyetteki iştirâ gücünden mevduat halinde bankalara gelen kısmın, karşılık şeklinde tekrar Merkez Bankasında toplanarak tecrid edilmesi sistemin esasını teşkil etmektedir. Bu maksatla muhtelif memleketlerde kanunlarla değişik karşılık nispetleri kabul edilmiştir. Gelişmiş memleketlerde umumiyetle karşılık nispetleri düşük, âzamî ve asgarî nispetler arasındaki fark da mahduttur. Buna mukabil, bünyeleri itibariyle olduğu kadar takibettikleri iktisadî politika itibariyle de enflasyonist gelişmelere daha çok müsait ve mâruz bulunan gelişmemiş memleketlerde bu hadler nispeten daha yüksektir. Sistemin asıl gayesi tamamen uygun olmamakla beraber, bu memleketlerde karşılık mekanizması bazan hükümetler tarafından kredi tevzii için bir vasıta olarak da kullanılmakta ve karşılık şeklinde toplanan paralardan bir kısmının tekrar kredi şeklinde muayyen sahalara tahsisi dâhine gidilmektedir.

Yürürlükte bulunan 7129 numaralı Bankalar Kanununda mevduat karşılıkları mekanizması esas itibariyle modern ekonomilerdeki bu anlayışa uygun olarak yer almış olmakla beraber, şimdiye kadar olan tatbikatın, bahis mevzuu kanunun bu husustaki hükümlerinin bazı bakımlardan tadil ve ıslaha muhtacolduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır. Gerçekten, karşılıkların Amortisman ve Kredi Sandığı elinde toplanması, daha doğrusu, Merkez Bankası nezdinde tesis edilen karşılıkların bu Sandık vasıtasıyla İktisadi Devlet Teşekküllerine ikraz şeklinde tekrar ekonomiyeye dönmeye dolayısıyla bu mekanizma yakın mazide yaşadığımız enflasyon devrinde kendinden beklenen fonksiyonu ifa edememiştir.

Keza, mezkûr kanunda üç aylık hesap vaziyetlerine göre karşılık tesisi esasının kabul edilmiş olması dolayısıyla, sistem lâzımgelen süratle işlemek imkânından mahrum olduğu söylenebileceği gibi, mer'î kanunda vâdeli mevduat için kabul edilmiş olan % 10 - % 20 nispeti ile vâdesiz mevduat için kabul edilmiş olan % 20 - % 25 nispetinin, ekonomide enflasyonist tazyikin artması halinde kredi hacmini müessir bir şekilde kontrole kifayet etmiyeceği de düşünülebilir.

Bu bakımlardan Hükümetçe hazırlanan tasarı mevcut sistemi tekemmül ettirmeyi istihdaf eden bir teklif olarak heyeti umumiyesi itibariyle kabul edilmekle beraber, Merkez Bankasında bloke edilecek karşılıklardan bir kısmının Ziraat Bankasına tahsisi suretiyle tekrar serbest bırakılması tesis olunan yeni sistemin mahiyet ve gayesine uygun görülmemiştir. Komisyonumuz T. C. Ziraat Bankasının memleket ekonomisindeki ehemmiyetli yeri ve bugünkü durumu muvacehesinde bunu muvakkat bir hal tarzı olarak mütalâa ve en kısa bir zamanda, mer'î kanunlarda T. C. Ziraat Bankası için derpiş edilmiş olan kaynakların Bankanın fiilen emrine âmâde tutularak mevduat karşılıkları tamamen T. C. Merkez Bankasında bloke edilmek suretiyle karşılık mekanizmasının asıl fonksiyonuna irca edilmesini temenniye şayan görmektedir.

Bundan başka yeni sistemde karşılıkların T. C. Merkez Bankasında toplanması esası kabul edilmiş olduğuna göre 129 sayılı Kanunun 28 nci maddesinin son fıkrası hükmünün de aynı istikamette tadili lüzumlu mütalâa edilmiştir.

Bu kayıtlarla tümü kabul edilmiş olan tasarinin maddeleri de aşağıdaki değişikliklerle kabul olunmuştur.

1 nci maddenin 2 nci fıkrasında karşılık nispetlerinin vâdeli mevduatta % 10 - % 40; vâdesiz mevduatta da % 20 - % 50 olarak tâdîli derpiş edilmektedir.

Mer'î Kanunda kabul edilmiş olan nispet vâdeli mevduatta % 10 - % 20, vâdesiz mevduatta ise % 20 - % 25 tir. Halen gerek vâdeli gerekse vâdesiz mevduat için % 20 nispeti tatbik edilmektedir. Bu karşılıktan başka aynı maddenin 1 nci fıkrasına göre bankalar taahhütlerine karşılık umumî bir disponibilitate bulundurmamak mecburiyetinde olup bunun asgarî nispeti de Banka Kredilerini Tanzim Komitesince % 5 olarak tesbit edilmiştir.

7129 sayılı Kanunun 33 nci maddesinin 1 nci fıkrasının hükmü aynen muhafaza edilmiş olduğundan bankaların bundan böyle de ayrıca bir umumî disponibilitate tesis etmek mecburiyetinde buldukları nazarı dikkate alınarak mevduat karşılıklarında âzamî hadlerin bu nispette indirilmesi uygun görülmüş ve böylece vâdeli mevduatta âzamî karşılık nispeti % 35, vâdesiz mevduatta da % 45 olarak değiştirilmiştir.

Bunun dışında bu madde Ticaret Komisyonunca değiştirilen şekliyle aynen kabul edilmiş yalnız 6 nci fıkranın son iki cümlesi ifadeye vuzuh vermek maksadiyle yeniden yazılmıştır.

2 nci madde aynen kabul edilmiş yalnız 28 ve 35 rakamları arasındaki (ve) eki (.) olarak değiştirilmiştir.

Yukarda temas edildiği üzere karşılık sisteminde yenasaklık temin etmek için, Bakanların ödenmiş sermaye ve ihtiyatlarına göre kabul edebilecekleri haddin üstünde mevduat kabul etmeleri halinde Amortisman ve Kredi Sandığı hesabına % 50 nispetinde karşılık tesis etmeleri hakkındaki 28 nci maddede hükmünün de değiştirilerek bu mahiyetteki karşılıkların da Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında tesisi uygun görülmüş ve bu maksatla tasarıya 3 nci madde olarak yeni bir madde eklenmiştir.

Bu suretle tasarının 3 ncü maddesi 4 ncü maddede olarak değiştirilmiştir. Bu maddede Hükümet teklifinin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiş ve şimdiye kadar Amortisman ve Kredi Sandığı emrinde toplanmış bulunan karşılıkların bundan böyle de bu müessese tarafından idaresi uygun görülmüştür. İktisadî Devlet Teşebbüslerine ikraz etmiş olduğu bu mebalığden yapacağı tahsilâtı bir fon şeklinde kullanmak suretiyle adı geçen sandığın bu müesseselerin devam eden finansman ihtiyaçlarının karşılanmasından ehemmiyetli bir rol ifa etmesi mümkün görülmektedir. Mezkûr mebalığ ekonomiyeye dâhil olmuş bulunduğundan bu şekilde tedviri iktisadî bakımdan mahzurlu görülmediği gibi lüzumu halinde nakden sevkini kanunla teminat altına almış olduğundan bankalar bakımından da mahzurlu görülmemektedir.

Yine bu madde metninde yer almış olan Hükümet tasarısındaki geçici 11 ncü maddede teklif vechile aynen kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 4 ncü ve 5 ncü maddeleriyle Ödünç para verme işleri Kanununda yapılması derpiş olunan değişikliklerde esas itibariyle kabul edilmekle beraber başka bir kanunu ilgilendirmesi dolayısıyla teknik bakımdan, ayrı bir kanun mevzuu yapılması muvafık olacağı mütalâa edilmiş ve Ticaret Komisyonunun bu mevzudaki düşüncesi komisyonumuzca da paylaşılmıştır.

İvelik ve öncelikle görüşülmesi Temsilciler Meclisinin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Komisyon Başkanı <i>Şevket Adalan</i>	Sözcü <i>Sait Naci Ergin</i>	Kâtip <i>İhsan Ögat</i>	Üye <i>Ferhan Arkan</i>
Üye <i>Cevdet Aydın</i>	Üye 1. ncü maddedeki % 40 ve % 50 nispetlerinin % 35 ve % 45 olarak indirilmesine muhalifim. <i>Adnan Başer</i>	Üye <i>Hakkı Kâmil Beşe</i>	Üye <i>Hazır Cengiz</i>
Üye <i>Fethi Çelikkbaş</i>	Üye <i>Şerafettin Y. Eğin</i>	Üye <i>Bedî Feyzioğlu</i>	Üye <i>Rıza Işıtan</i>
Üye <i>Enver Kök</i>	Üye Söz hakkım mahfuzdur. <i>Ziya Müezzinoğlu</i>	Üye <i>Vefik Pirinçcioğlu</i>	Üye <i>Adil Toközlü</i>

TİCARET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

7129 sayılı Bankalar Kanununun bâzı maddelerinin tâdiline ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 153 sayılı Kanunla muaddel 33 neni maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 33. — Bankaların taahhütlerine karşı bulundurulacakları umumî dispoñibilitenin asgarî nispeti Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tâyin olunur.

Bankalar yukardaki fıkra mucibince tesis edecekleri umumî dispoñibiliteden başka Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak hususî bloke birer hesapla naklen munzam karşılık tesis etmekle mükelleftirler. Bu munzam karşılığın, işbu kanunun 51 nei maddesinde zikri geçen aylık mevduat cetvellerinde umumî mevduattan Bankalar mevduatının tenzilinden sonra kalacak bakiyeye nispeti vâdeli mevduatta % 10 dan aşağı ve % 35 ten fazla, vâdesiz mevduatta % 20 den aşağı ve % 45 ten fazla olmamak üzere memleketin umumî iktisadî durumu göz önünde bulundurularak zaman zaman Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tesbit olunur.

Karşılık nispetlerinin artırılmasına mütaallik Banka Kredilerini Tanzim Komitesince alınacak kararın tekemmül ederek meriyete girdiği tarihi takibeden ay başından itibaren vâkı olacak mevduat artışlarına tatbik olunur.

Bankalar, aylık mevduat cetvellerine göre bu mevduatlarında vâkı artışa tekabül eden munzam karşılıkları, mezkûr aylık cetvellerinin verilme müddeti içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasındaki hususî hesaba yatırmak mecburiyetindedirler.

Yukardaki fıkra gereğince Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılacak munzam karşılıkların en çok % 20 si, Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tesbit ve Bakanlar Kurulunca tasvibedilecek esaslar dairesinde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ziraî finansmanlarına tahsis edilebilir.

Aylık mevduat cetvellerine göre mevduatın azalması halinde ilgili bankalar keyfiyeti Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirerek azalmaya tekabül eden karşılığın iadesini talep edebi-

MALİYE - BÜTÇE KARMA KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

7129 sayılı Bankalar Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 153 sayılı Kanunla muaddel 33 neni maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 33. — Bankalar taahhütlerine karşı bulunduracakları umumî dispoñibilitenin asgarî nispeti Banka kredilerini Tanzim Komitesince tâyin olunur.

Bankalar yukardaki fıkra mucibince tesis edecekleri umumî dispoñibiliteden başka Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak hususî bloke birer hesapta nakden munzam karşılık tesis etmekle mükelleftir. Bu munzam karşılığın, işbu kanunun 51 nei maddesinde zikri geçen aylık mevduat cetvellerinde umumî mevduattan bankalar mevduatının tenzilinden sonra kalacak bakiyeye nispeti vâdeli mevduatta % 10 dan aşağı ve % 35 den fazla, vâdesiz mevduatta % 20 den aşağı ve % 45 ten fazla olmamak üzere memleketin umumî iktisadî durumu göz önünde bulundurularak, zaman zaman Banka kredileri Tanzim Komitesince tesbit olunur.

Karşılık nispetlerinin artırılmasına mütaallik Banka kredileri Tanzim Komitesince alınacak kararlar ancak kararın tekemmül ederek meriyete girdiği tarihi takibeden ay başından itibaren vâkı olacak mevduat artışlarına tatbik olunur.

Bankalar, aylık mevduat cetvellerine göre bu mevduatlarından vâkı artışa tekabül eden munzam karşılıkları, mezkûr aylık cetvellerinin verilme müddeti içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasındaki hususî hesaba yatırmak mecburiyetindedirler.

Yukardaki fıkra gereğince Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılacak munzam karşılıkların en çok % 20 si, Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tesbit ve Bakanlar Kurulunca tasvibedilecek esaslar dairesinde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ziraî finansmanlarına tahsis edilebilir.

Aylık mevduat cetvellerine göre mevduatın azalması halinde ilgili bankalar keyfiyeti Tür-

Ticaret Ko.

lırlar. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası mevduatı olağanüstü çekilmekte olan ilgili bankanın talebi üzerine, aylık mevduat cetvelinin verilmesini beklemeksizin azalmaya tekabül eden karşılığı derhal iade eder. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bu talepleri derhal yerine getirmekle mükelleftir.

Karşılık nispetlerinin indirilmesi halinde yeni nispetler, kararın tekemmül ederek meriyete girdiği ayın başından itibaren vâkı mevduat artışlarına tatbik olunur. İşbu karar aynı zamanda karşılıkların da iadesini mutazammın bulunuyorsa, kararda tesbit olunacak esaslara göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası gerekli iadeyi derhal yapar.

Karşılık nispetlerinin indirilmesi veya mevduat azalışı dolayısıyla gerekli iadenin T. C. Merkez Bankasındaki hesaptan karşılanmaması halinde bu madde gereğince ziraî finansmana tahsis edilen karşılıklardan iade zarureti hâsıl olduğu takdirde bu tediye Hazinesin kefaleti altında Amortisman ve Kredi Sandığındaki karşılık hesabından derhal yapılır.

MADDE 2. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 69 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 69. — Kanunun 28 ve 35 ve 36 ncı maddelerinde yazılı hükümlere ve hadlere riayet etmiyen bankalar, Maliye Bakanlığınca ve 33 ncü madde hükümlerine riayet etmiyen bankalar, T. C. Merkez Bankasınca kendilerine yapılacak tebligat üzerine ve bir aydan az olmamak kaydıyle bildirilecek müddetler içinde bu durumlarını ıslah etmedikleri takdirde bankaların vazife ve alâkalarına göre iade meclisi reisi veya âzaları veya umum müdür veya umum müdür muavinleri veya memurları 10 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezalarına mahkûm edilirler.

MADDE 3. — 7129 sayılı Bankalar Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 10. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Amortisman ve Kredi

Karma Ko.

kiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirerek azalmaya tekabül eden karşılığın iadesini talebedebilirler. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bu talepleri derhal yerine getirmekle mükelleftir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, mevduatı olağanüstü çekilmekte olan ilgili bankanın talebi halinde, aylık mevduat cetvelinin verilmesini beklemeksizin azalmaya tekabül eden karşılığı derhal iade eder.

Karşılık nispetlerinin indirilmesi halinde yeni nispetler kararın tekemmül ederek meriyete girdiği ayın başından itibaren vâkı mevduat artışlarına tatbik olunur. İşbu karar aynı zamanda karşılıkların da iadesini mutazammın bulunuyorsa, kararda tesbit olunacak esaslara göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası gerekli iadeyi derhal yapar.

Karşılık nispetlerinin indirilmesi veya mevduat azalışı dolayısıyla gerekli iadenin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasındaki hesaptan karşılanmaması halinde bu madde gereğince ziraî finansmana tahsis edilen karşılıklardan iade zarureti hâsıl olduğu takdirde bu tediye Hazinesin kefaleti altında Amortisman ve Kredi Sandığındaki karşılık hesabından derhal yapılır.

MADDE 2. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 69 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 69. — Kanunun 28, 35 ve 36 ncı maddelerinde yazılı hükümlere ve hadlere riayet etmiyen bankalar, Maliye Bakanlığınca ve 33 ncü madde hükümlerine riayet etmiyen bankalar, T. C. Merkez Bankasınca kendilerine yapılacak tebligat üzerine ve bir aydan az olmamak kaydıyle bildirilecek müddetler içinde bu durumlarını ıslah etmedikleri takdirde bankaların vazife ve alâkalarına göre İdare Meclisi Reisi veya âzaları veya Umum Müdür veya Umum Müdür muavinleri veya memurları 10 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezalarına mahkûm edilirler.

MADDE 3. — 7129 sayılı Bankalar Kanununun 28 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Ticaret Ko.

Sandığına yatırılmış bulunan munzam karşılıklar sandıkça 25 senede faizsiz olarak T. C. Merkez Bankasına ödenir.

Bu tediyatın diğer şekli ve şartları Maliye Bakanlığı ile Merkez Bankası ve Amortisman ve Kredi Sandığı arasında 6 ay içinde müştereken kararlaştırılır.

Hazinenin kefaleti altında bulunan bu karşılıkların tamamen T. C. Merkez Bankasına ödenmesine kadar aşağıdaki hükümler tatbik olunur.

a) Amortisman ve Kredi Sandığı bu hesaptaki karşılıklar için bankalara, T. C. Merkez Bankasının aynı karşılıklar için bu kanun mucibince tatbik edeceği faiz nispetini uygular.

b) Mevduatın azalması veya karşılık nispetlerinin indirilmesi dolayısıyla bankalara iade gerektiği ahvalde karşılık farkları T. C. Merkez Bankası hesaplarında mevcut imkânlardan karşılanmadığı takdirde fazlası Amortisman ve Kredi Sandığındaki hesaptan iade olunur.

Karma Ko.

Madde 28. — Bir bankanın kabul edebileceği tasarruf mevduatı yekûnu, tediye veya Türkiye'ye fiilen tahsis edilmiş sermayesiyle ihtiyat akçeleri mecmuunun:

1. 2 milyon liradan 5 milyon liraya kadar olan bankalarda 7 mislini,
2. 5 milyon liradan 10 milyon liraya kadar olan bankalarda 8 mislini,
3. 10 milyon liradan 25 milyon liraya kadar olan bankalarda 10 mislini,
4. 25 milyon liradan 50 milyon liraya kadar olan bankalarda 12 mislini,
5. 50 milyon liradan daha fazla olan bankalarda 15 mislini geçemez.

Ancak; % 50 karşılığı 33 nci madde hükümleri dâhâlinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki karşılık hesabına yatırılmak şartıyla, bankalar yukarıdaki nispetler fevkinde mevduat kabul edebilirler. Bu nevi mevduat için ayrıca 33 nci madde mucibince karşılık aranmaz.

MADDE 4. — Hükümet tasarısındaki 3 nci madde 4 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Ticaret Ko.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Karım Ko.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TİCARET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun 3399, 5841 ve 18 sayılı Kanunla değiştirilen 9 ncu maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

Madde 9. — Ödünç para verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek âzamî faiz nispetleri ile temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyet ve âzamî hadlerini tâyine ve bunların meriyet zamanlarını tesbite Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu hususta, memleketin iktisadî faaliyetlerini devamlı şürette takip, gereken tedbirlerin ittiha-zını temin, vâde müddetlerinin ve buna göre verilecek faiz nispetlerinin tesbit ve T. C. Merkez Bankasımea mevduat karşılıkları mukabilinde verilecek faiz nispetlerinin tâyini maksadiyle Banka Kredilerini Tanzim Komitesi, Bakanlar Kuruluna Maliye Bakanlıği yolu ile tekliflerde bulunmakla mükelleftir.

MADDE 2. — 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununa aşağıdaki madde eklenmiştir.

EK MADDE 1. — Bankalar, bu kanunun 2, 3, 4, 5 ve 8 nei maddeleri hükümlerinden istisna edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MALİYE - BÜTÇE KARMA KOMİSYONU DEĞİŞTİRİŞİ

2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — Ticaret Komisyonu değiştirîşi şekliyle aynen kabul edilmiştir.

Madde 9. — Ticaret Komisyonu değiştirîşi şekliyle aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Ticaret Komisyonu değiştirîşi şekliyle aynen kabul edilmiştir.

EK MADDE 1. — Ticaret Komisyonu değiştirîşi şekliyle aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Ticaret Komisyonu değiştirîşi şekliyle aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Ticaret Komisyonu değiştirîşi şekliyle aynen kabul edilmiştir.

